

Kemal Gözler
DEVLETİN GENEL TEORİSİ

Ekin Basım Yayın Dağıtım, ISBN: 978-605-327-901-3
(c) 2019, Tıpkı Baskı: 2020. Her hakkı mahfuzdur.

Birinci Baskı: Şubat 2007; **Onuncu Baskı:** Temmuz 2019;
Onuncu Baskıdan Tıpkı Baskı: Ekim 2020

Dizgi, Sayfa Düzeni ve Kapak: Kemal Gözler
Düzeltilme (1. Baskı): Serkan Bilgin, Ogün Cici, Can Ünal, Yıldız Akel,
M. Utku Öztürk, E. Gül Kamiloğlu, Merve Uysal
Eleştirileriniz İçin: kgozler@hotmail.com
Kitabın Tanıtımı: www.anayasa.gen.tr/dgt.htm

Baskı: Star Ajans Ltd. Şti. Alaettinbey Mah., 634. Sokak, NİLTİM, 2. Bölge,
Ayaz Plaza no 24, Nilüfer - BURSA Tel: 0224 249 23 20 *Sertifika No:* 15366

Yayınevi: Ekin Basım Yayın Dağıtım, Şehreküstü Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi,
Durak Sokak No 2, Osmangazi- BURSA, Tel: 0224-223 04 37; Fax: 0224-223 41 12
E-mail: info@ekinyayinevi.com; *Web:* www.ekinyayinevi.com
Sertifika No: 0607-16-008681

Kütüphane Tasnif Numaraları

Library of Congress: K3169.G69 2020; *Dewey:* 342.0231 GÖZ 2020

KORSAN YAYINCILARA VE FOTOKOPİCİLERE UYARI: 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 71'inci maddesi, bir kitabı, yazarının yazılı izni olmaksızın, herhangi bir şekilde (fotokopi dahil) çoğaltanları, dağıtanları, satanları, her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletenleri, ticari amaçla satın alanları, elinde bulunduran ya da depolayanları **bir yıldan beş yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla** cezalandırmaktadır.

OKUYUCULARA UYARI: Elinizde tuttuğunuz kitap, kağıt ve mürekkepten ibaret değildir. Yazarın alın terinin ürünüdür. Bir kitabın korsan baskısı veya korsan dijital nüshası, başta yazar olmak üzere, bu kitabın ortaya çıkması için yayınevinde ve matbaada çalışan pek çok kişinin emeğinin çalınması anlamına gelir. **Korsan kitap satın alarak veya korsan dijital nüsha indirerek emek hırsızlığına ortak olmayınız!** Lütfen bu kitabın korsan nüshalarını satanları ve korsan dijital nüshalarını paylaşanları yayınevine (info@ekinyayinevi.com; 0224 223 04 37) veya yazara (kgozler@hotmail.com) bildiriniz.

Bir kitabın fiyatı ile o kitabın korsan baskısının fiyatını karşılaştırmamak gerekir. Bir kitabın fiyatı, kağıt ve baskı giderinin yanında, telif hakkı, dizgi ve grafiker ücreti, yayıncı ve dağıtımçı payı ve vergilerden oluşmaktadır. Korsan yayıncının veya fotokopinin ise kağıt ve mürekkepten başka bir gideri yoktur. Korsan dijital nüshaları paylaşanların ise tarama dışında bir maliyeti yoktur.

Bir kitabın kağıt değeri ile o kitabın emek değeri arasında nasıl bir fark olduğunu anlamamız için size şunu yapmanızı tavsiye ederiz: Bu kitabın sonunda yer alan dizini yapmaya çalışınız. Bunun için kitabı baştan sona ciddi bir şekilde okumanız, dizin girdisi olabilecek ortalama 1000 adet kavramı tespit etmeniz, bunların kitapta kaçınıcı sayfalarda geçtiğini yanlarına yazmanız, sonra da bunları alfabetik olarak sıralamanız gerekmektedir. Bu işi Word'teki dizin girdisi menüsüyle yapmanız da size en fazla bir iki gün zaman kazandırır. Böylece bu kitabın dizini siz yapmış olacaksınız. Bu iş için en az on gün çalışmanız gerekir. Ancak sizin harcadığınız bu on günlük emeği, bu kitabın dizin bölümünü on saniyede fotokopi ederek bir başkası gasp edebilmektedir.

Bir kitapta yazar telif ücreti alamıyor, yayıncı kitaba yatırdığı parayı çıkaramıyorsa, o kitabın yeni baskı yapma ihtimali yoktur. Eğer üniversite ders kitabı yazarları, bir gün, kitap yazmaktan vazgeçerlerse, bundan en büyük zararı üniversite öğrencileri görür. Korsan veya fotokopi kitap alan öğrencilerin şunu çok iyi bilmesi gerekir: *Bütün öğrencilerin korsan kitap kullandıkları gün Türkiye'de yeni bir ders kitabı yayınlanmayacaktır ve o zaman bu öğrenciler, satın alacak korsan kitap veya internet indirecek korsan dijital kitap da bulamayacaklardır; aslı olmayan şeyin kopyası da olmaz. Korsan baskı ve fotokopi, kitabı öldürmek üzere. Haberiniz olsun!*

Kemal Gözler

DEVLETİN GENEL TEORİSİ

*Bir Genel Kamu Hukuku
Ders Kitabı*

Onuncu Baskıdan Tıpkı Baskı

 E K İ N
Basım Yayın Dağıtım
Bursa - Ekim 2020

BAZI KÖTÜ NİYETLİ YAZARLARA UYARI

Geçmişte yaşadığım acı tecrübeler, bana bu ülkede, yazılan kitap ve makalelerin ve hatta çizilen şemaların bazı kötü niyetli yazarlar tarafından çalındığını öğretti.

Bu satırları okumak zorunda kalan dürüst meslektaşlarımdan özür dileyerek belirtmek isterim ki, bu kitap, yağmalanacak bir maden veya herkesin serbestçe yararlanacağı bir “kamu malı” değildir; yazarının alın teri ve fikrî eseridir.

Kitaplarımdan alıntı yapılması her yazar gibi beni de mutlu eder. Ancak bu alıntının kaynağının gösterilerek usûlüne uygun olarak yapılması ve makul bir miktarı geçmemesi gerekir.

Maalesef ülkemizde herhangi bir KPSS kursunda ders veren ve bir süre sonra da kendini “hukuk hocası” sanan “sözde yazarlar” türedi. Ülkemizde bu sözde yazarlar tarafından yazılmış pek çok hukuk kitabı var.

Benim kitaplarımdan usûlsüz alıntılar yaparak veya benim kitaplarımı kendi cümleleriyle özetleyerek kitap yazmaya kalkacak bu sözde yazarlara şunu söylemek isterim ki, bir kitaptan özetlenerek yazılan kitap, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa göre “işleme eser” niteliğinde bir eserdir. Adı geçen Kanunun 21’inci maddesine göre “işleme hakkı” da “münhasıran eser sahibine ait” bir haktr.

Kitabımdan ancak 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35’inci maddesindeki şartlara uyularak iktibas (alıntı) yapılabilir. Bu şartlar şunlardır: **(1)** İktibas, bir eserin “*bazı cümle ve fıkralarının*” bir başka esere alınmasıyla sınırlı olmalıdır (m.35/1). **(2)** İktibas, maksadın haklı göstereceği bir nispet dâhilinde ve münderecatını aydınlatmak maksadıyla yapılmalıdır (m.35/3). **(3)** İktibas, belli olacak şekilde yapılmalıdır (m.35/5) [Bilimsel yazma kurallarına göre, aynen iktibasların tırnak içinde verilmesi ve iktibasın üç satırdan uzun olması durumunda iktibas edilen satırların girintili paragraf olarak dizilmesi gerekmektedir]. **(4)** İktibas ister aynen, ister mealen olsun, eserin ve eser sahibinin adı belirtilerek iktibasın kaynağı gösterilmelidir (m.35/5). **(5)** İktibas edilen kısmın alındığı yer (sayfa numarası) belirtilmelidir (m.35/5).

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 71’inci maddesinin birinci fıkrasının üçüncü bendi “*bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişi*”nin altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezasıyla cezalandırılmasını ve beşinci bendi de “*bir esere ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldâtıcı mahiyette kaynak gösteren kişi*”nin altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılmasını öngörmektedir.

İntihalci yazarlara hatırlatmak isterim ki, yukarıdaki şartlara uyulmadan bu kitaptan yapılan alıntılara karşı eser sahipliğinden kaynaklanan haklarımı korumak için bütün kanunî yolları başvuracağımdan şüpheniz olmasın. Nitekim şimdiye kadar kitaplarımdan usûlsüz alıntı yapanları teşhir eden kitaplar yayınladım; bu yazarları kurumlarına şikâyet ettim ve onlar hakkında pek çok dava açtım.

Davalardan birkaç örnek vermek isterim: İzmir 1. F.S.H. Ceza Mahkemesinin 3.7.2014 tarih ve E.2012/836, K.2014/283 sayılı kararıyla Prof. Dr. unvanlı bir yazar; Ankara 1. F.S.H.Ceza Mahkemesinin 25.4.2018 tarih ve E.2014/168, K.2018/82 sayılı kararıyla Yard. Doç. Dr. unvanlı bir yazar, Ankara 1. F.S.H. Ceza Mahkemesinin 3.4.2018 tarih ve E.2015/20, K.2018/99 sayılı kararıyla okutman unvanlı bir yazar mahkûm olmuş ve hükmün açıklanması geri bırakılmıştır. Kararlar kesinleşmiştir. Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 7.3.2018 tarih ve E.2013/305 sayılı kararıyla, Prof. Dr. unvanlı bir yazar; 7.3.2018 tarih ve E.2013/582 sayılı kararıyla Yard. Doç. Dr. unvanlı bir yazar; 7.3.2018 tarih ve E.2013/591 sayılı kararıyla okutman unvanlı bir yazar; 7.3.2018 tarih ve E.2014/11 sayılı kararıyla emniyet müdürü unvanlı bir yazar mahkûm olmuştur. Davalar istinaf aşamasındadır. K. G.

İÇİNDEKİLER

Birinci Kısım DEVLETİN KAVRAM VE KÖKENİ

Bölüm 1 DEVLET KAVRAMI

I. Devlet Kavramının Tanımı.....	4
Üç Unsur Teorisi.....	4
Üç Unsurun Birlikte Gerekliliği.....	5
Devlet, Unsurlarına İndirgenemez.....	5
Üç Unsurun Aynı Derecede Önemi.....	5
Uzun Tanımlar.....	5
II. “Devlet” Terimi.....	6
“Stato/Etat/State/Staat”.....	7
III. Devletlerin Kurulması.....	10
Devletlerin Kuruluş/Yıkılış Tarihi: Kritik Tarih.....	11
Devletin Kurulması Tanınmasına Bağlı mıdır?.....	12
Tanınmamış Bir Devlet, Devlet midir? KKTC Örneği.....	12
Tanınmış, ama Fiilen Egemenlik Kurmayan Bir Devlet, Devlet midir? "Filistin Devleti" Örneği.....	13
Sürgündeki Hükümetler.....	13
Kukla Devletler veya Hükümetler.....	14
IV. Devletlerin Sona Ermesi.....	15
A. Sona Erme Halleri.....	15
1. İnsan Unsurunun Yok Olması.....	15
2. Ülkenin Yok Olması.....	15
3. Egemenliğin Kaybı.....	15
a) Fesih.....	16
b) Ayrılma veya Bölünme.....	16
c) Birleşme.....	16
d) İlhak.....	17
e) Gönüllü İltihak veya Emilme.....	17
B. Sona Ermenin Sonuçları: Devletlerin Halefiyeti.....	17
V. Devletin Hukukî Kişiliği İlkesi.....	20
A. Devlete Tüzel Kişilik Tanınmasının Tarihsel Sebebi.....	21
B. Devlete Hukukî Kişilik Tanınmasından kaynaklanan Sonuçlar.....	22
1. Siyasî Sonuç: İktidarın Kişiselleşmesinin Önlenmesi.....	22
2. Hukukî Sonuçlar.....	22
VI. Devletin Devamlılığı İlkesi.....	24
A. Genel olarak.....	24
B. Devletin Devamlılığı İlkesinin Sonuçları.....	25
1. Uluslararası Andlaşmaların Devamlılığı İlkesi.....	25
2. Hukukun Devamlılığı İlkesi.....	25
3. Borçların Devamlılığı İlkesi.....	26
4. Kamu Alacaklarının Devamlılığı İlkesi.....	27
VII. Devletin Faaliyet Alanı.....	27
A. Liberal Görüş.....	27
B. Müdahaleci Görüşler.....	28
1. Sosyalist Görüş.....	28
2. Sosyal Demokrat Görüş.....	28

Bölüm 2**DEVLETİN KÖKENİ HAKKINDA TEORİLER**

I. Aile Teorisi	29
II. Biyolojik Teori.....	31
III. Kuvvet ve Mücadele Teorisi.....	32
IV. Ekonomik Teori: Marksist Devlet Teorisi	34
V. Devletin Kaynağını İnsan Aklına ve İradesine Dayandıran Teoriler: Sosyal Sözleşme Teorileri.....	37
A. Thomas Hobbes	37
B. John Locke.....	38
C. Jean-Jacques Rousseau.....	39
D. Sosyal Sözleşme Teorilerinin Eleştirisi	40
VI. Tarihte İlk Devletlerin Ortaya Çıkışı Üzerine Notlar	40
İlk Devletlerin Ortaya Çıkmasında Rol Oynayan Faktörler	40
Birinci Faktör: Göçebe Toplulukların Çiftçi Topluluklar Üzerinde Egemenlik Kurmaları	41
İkinci Faktör: Küçük Sulama Tarımından Büyük Sulama Tarımına Geçiş	41
Mezopotamya (Sümer-Babil-Asur), Mısır, Anadolu: Hititler, Girit, Eski Yunan, Roma, Çin.....	45

İkinci Kısım**DEVLETİN UNSURLARI****Bölüm 3****DEVLETİN BEŞERİ UNSURU: MİLLET**

I. Genel Olarak	49
İnsan Topluluğunun Niceliği Sorunu	49
İnsan Topluluğunun Niteliği Sorunu	50
II. Millet Kavramı.....	51
A. Objektif Millet Anlayışı.....	51
1. İrk Birliği.....	52
2. Dil Birliği.....	53
3. Din Birliği	54
B. Sübjektif Millet Anlayışı	57
Vatandaşlık	58
Vatandaşın Sadakat ve Devletin Koruma Borcu	59
Çifte Vatandaşlık	59
Vatansızlık	60
III. Milliyetler Prensibi	60
IV. Self-Determinasyon Hakkı	61
Millet ve Milliyetçilik ile İlgili Bazı Kavramlar	63
Devletsiz Milletler.....	63
Azınlık Milliyetçiliği.....	63
İrredantizm.....	63
Ulus Devlet	63
Etnik Temizlik	64
Etnik Milliyetçilik-Yurttaş Milliyetçiliği	64

Bölüm 4**DEVLETİN TOPRAK UNSURU: ÜLKE**

I. Genel Olarak	65
Çingeneler	65
II. Ülkenin Kazanılması	66
Keşif ve İşgal	66
Devir	66

Fetih veya İlhak	67
Ülke-Egemenlik İlişkisi	67
III. Ülkenin Kısımları.....	67
A. Kara Sahası (Kara Ülkesi)	68
Türkiye'nin Sınırları	69
B. Su Sahası (Su Ülkesi)	70
1. Birinci Alan (İçsular, Karasuları ve Boğazlar): Kıyı Devletinin Egemenliği Tamdır.....	70
a) İç Sular	70
b) Karasuları	71
c) Boğazlar	71
2. İkinci Alan (Bitişik Bölge, Münhasır Ekonomik Bölge, Kıta Sahaneliği ve Balıkçılık Bölgesi): Kıyı Devletinin Egemenliği Sınırlıdır	71
a) Bitişik Bölge	71
b) Münhasır Ekonomik Bölge	72
c) Kıta Sahaneliği	72
d) Balıkçılık Bölgesi	73
3. Üçüncü Alan (Açık Deniz): Kıyı Devletinin Egemenliği Yoktur.....	73
C. Hava Sahası (Hava Ülkesi)	74
İnsanlığın Ortak Mirası	75
III. Devlet Ülkesinin Bütünlüğü İlkesi	75

Bölüm 5

DEVLETİN İKTİDAR UNSURU: EGEMENLİK

I. Genel Olarak	77
II. Egemenliğin Değişik Anlamları	79
A. Dış Egemenlik	79
1. Devletlerin Egemen Eşitliği İlkesi	80
2. İçişlerine Karışmama İlkesi	80
İnsanî Müdahale	81
Uluslararası Ceza Mahkemesi	81
B. İç Egemenlik	81
1. Devlet İktidarının Kendisi Anlamında Egemenlik	82
2. Devlet İktidarının Nitelikleri Anlamında Egemenlik.....	82
III. Hangi İktidar Egemen İktidardır? Veya Hangi Devlet İktidarı Aslı ve Sınırsızdır?	84
1. Aslı Kurucu İktidar	84
2. Tali Kurucu İktidar.....	85
3. Yasama İktidarı	85
4. Yürütme İktidarı	86
5. Yargı İktidarı	86
IV. Egemenliğin Sahibi Konusunda Teoriler	87
A. Teokratik Egemenlik Teorileri	87
1. Doğaüstü İlâhî Hukuk Doktrini	88
2. Providansiyel İlâhî Hukuk Doktrini	88
B. Demokratik Egemenlik Teorileri	88
1. Millî Egemenlik Teorisi	89
2. Halk Egemenliği Teorisi	91
Demokratik Egemenlik Teorilerinin Eleştirisi	94
V. Türk Anayasalarında Egemenlik	95
A. 1876 Kanun-u Esasîsi	95
B. 1921 Anayasası	96
Millî Egemenlik - Halk Egemenliği Ayrımı Türkiye’de Geçerli mi?	96
1921 Anayasasında Egemenliğin Kullanılması	97
C. 1924 Anayasası	97
Millî Egemenlik	97

Egemenliğin Kullanılması	97
Terimler	98
D. 1961 Anayasası	98
Millî Egemenlik İlkesi	98
Egemenliğin Kullanılması	98
Yetki/Görev Ayrımı	99
E. 1982 Anayasası	100
Millî Egemenlik İlkesi	100
Egemenliğin Kullanılması	100
Yürütme Yetkisi ve Görevi	100
Yasama, Yürütme ve Yargı Yetkilerinin Eşit Yetkiler Olarak Düzenlenmesinin Eleştirisi	100
Egemenliğin Türk Milletine Ait Olması ve Egemenliğin Türk Milletinin Yetkili Organları Eliyle Kullanılması Hakkında Bir Not	100

Üçüncü Kısım DEVLET ŞEKİLLERİ

Bölüm 6

DEVLET ŞEKİLLERİ I: MONARŞİ VE CUMHURİYET

I. Monarşi ile Cumhuriyet Arasındaki Ayrım Sorunu	105
Devletin Resmî Adı Önemli Değildir	106
Ömür Boyu Seçilen Devlet Başkanları	106
II. Monarşi	107
A. Monarşi Çeşitleri	109
1. Saltanat Hakların Sınırlanmasına Göre Monarşi Çeşitleri	109
a) Mutlak Monarşi	109
b) Meşrutî Monarşi	110
2. Hükümdarın Tahta Geçiş Biçimine Göre Monarşi Çeşitleri	111
a) İrsî Monarşiler	111
Hanedan Dışına Çıkma Yasağı	111
Veraset Kuralları	112
Direkt Hat Sistemi	112
Civar Sistemi	112
Baba Soyundan - Ana Soyundan İntikal	113
Interregnum Yasağı	113
Din Şartları	114
Evlenme İzni	114
Yaş	114
Tacın Otomatik İntikali	115
İlk Kralın Hakkı	115
Niyabet	115
b) Seçimli Monarşiler	116
- Federal Devletler de Monarşi Olabilir	117
B. Monarşilerin Değerlendirilmesi	118
III. Cumhuriyet	120
A. Dar Anlamda Tanım: Cumhuriyet Monarşinin Tersidir	121
B. Geniş Anlamda Tanım: “Cumhuriyet = Demokrasi”	122
C. Hangi Anlayış Doğru: Ampirik Veriler	122
IV. Devlet Şeklinin Monarşi veya Cumhuriyet Olmasından Kaynaklanan Anayasal Farklılıklar	124
A. Yasama Organı Bakımından	124
B. Yargı Organı Bakımından	125
C. Yürütme Organı Bakımından	125

Bölüm 7**DEVLET ŞEKİLLERİ II: ÜNİTER DEVLET-BİLEŞİK DEVLET**

I. Üniter Devlet	130
A. Tanım.....	130
1. Devletin Unsurlarında Teklik	131
2. Devletin Organlarında ve Yetkilerinde Teklik.....	132
B. Üniter Devletin İdarî Teşkilatı	133
1. Üniter Devletin Merkezî İdaresi: Başkent Teşkilâtı ve Taşra Teşkilâtı.....	133
Adem-i Temerküz.....	134
2. Üniter Devlette Yerel Yönetimler.....	135
Merkezî ve Adem-i Merkezî Üniter Devlet Ayrımı Üzerine Bir Not	135
II. Bileşik Devlet	138
A. Devlet Birlikleri.....	138
1. Şahsî Birlik.....	138
Britanya <i>Commonwealth</i> Krallıkları	139
Şahsî Birliğin Tersi	139
2. Hakikî Birlik.....	139
B. Devlet Toplulukları	140
1. Konfederasyon.....	140
Avrupa Birliği: Konfederasyon mu, Federasyon mu?	139
2. Federasyon (Federal Devlet).....	142
a) Tanımı.....	143
b) Federasyon - Konfederasyon Karşılaştırması	143
aa) Kaynak.....	144
bb) Üye Devletler Arasındaki Bağın Niteliği.....	144
cc) Ayrılma Hakkı	144
dd) Zorlama Gücü.....	145
ee) Dış İlişkiler.....	145
ff) Vatandaşlık.....	145
c) Federal Devlet - Üniter Devlet Karşılaştırması	146
aa) Devlet Sayısı	146
bb) Hukuk düzeni Sayısı	146
cc) Yasama, Yürütme ve Yargı Organları Sayısı.....	146
dd) Yetki Paylaşımı	145

Bölüm 8**FEDERASYON (FEDERAL DEVLET)**

I. Federasyonun Devlet Yapısı.....	151
A. Federal Devlet.....	153
1. Federal Devletin Millet, Ülke ve Egemenlik Unsurları	153
2. Federal Devletin Yasama, Yürütme ve Yargı Organları	154
a) Federal Devletlerde Yasama Organı	154
Federal Devletin yasama Organının Oluşumunda Rol Oynayan İlkeler: Devlet	
Olarak Katılma ve Eşit Temsil İlkeleri	154
aa) İki-Meclislilik.....	155
bb) Eşit İki-Meclislilik.....	155
bb) İkinci Mecliste Eşit Temsil	156
b) Federal Devletlerde Yürütme Organı	158
c) Federal Devletlerde Yargı Organı	158
B. Federe Devletler.....	159
1. Federe Devletlerin Uluslararası Kişiliği Yoktur.....	159
2. Federe Devletin Millet, Ülke ve Egemenlik Unsurları.....	160
3. Federe Devletin Örgütlenmesi: Yasama, Yürütme ve Yargı Organları.....	162

a) Federe Devletlerin Yasama Organı.....	164
b) Federe Devletlerin Yürütme Organı	164
c) Federe Devletlerin Yargı Organı.....	166
II. Federasyonun Hukuk Düzeni: Federal ve Federe Hukuk Düzenleri ve Bunların Arasındaki İlişkiler.....	166
Federal Hukukun Üstünlüğü İlkesi	166
III. Federal Devlet ile Federe Devletler Arasında Yetki Paylaşımı	168
A. Yetki Paylaşımı Yazılı ve Katı Bir Anayasayla Yapılmış Olmalıdır	169
Yetki Bölüşümü Usûlü.....	169
1. Federal Devletin Yetkilerini Sayma	169
2. Federe Devletlerin Yetkilerini Sayma	171
Münhasır Yetkiler-Ortak Yetkiler.....	171
Federe Devletlerin Özerkliği İlkesi	173
B. Anayasanın Değiştirilmesine Federe Devletler de Katılmalıdır.....	173
C. Yetki Uyuşmazlıklarının Yargısal Çözüm Yolu Olmalıdır: Federal Yüksek Mahkemenin Gerekliliği	174
Federe Devletlerin Kendi Arasındaki Yetki Paylaşımı ve Yetki Uyuşmazlıkları.....	169
IV. Federasyonların Kurulması.....	176
A. Birleşme Yoluyla Federasyon Kurulması	176
B. Ayrılma Yoluyla Federasyon Kurulması	176
V. Federalizmin Nedenleri	177
1. Tarihsel Nedenler	177
2. Dış Tehdit.....	177
3. Coğrafi Büyüklük	177
4. Kültürel ve Etnik Bölünmüşlük	177
VI. Korporatif Federalizm.....	178
VII. Federalizmin Değerlendirilmesi	180
A. Avantaj ve Dezavantajları.....	180
B. Federalizm Etnik Bölünmüşlüğe Çare Olabilir mi?	181
C. Federalizm ile Demokrasi Arasında Bir İlişki Var mıdır?	185
D. Federalizm ile Cumhuriyet Arasında Bir İlişki Var mıdır?	185
VIII. Bölgesel Devlet.....	186
A. Tanım.....	186
B. Bölgesel Devlet-Üniter Devlet Karşılaştırması.....	136
C. Bölgesel Devlet-Federasyon Karşılaştırması.....	187

Dördüncü Kısım

DEVLETİN TEMEL ORGAN VE FONKSİYONLARI

I. Genel Olarak	189
II. Tarihsel Gelişim.....	191
A. Aristo	191
B. Grotius, Wolff ve Puffendorf	192
C. Locke.....	193
D. Montesquieu: Kuvvetler Ayrılığı Teorisi.....	194

Bölüm 9 YASAMA

I. Yasama Organı: Parlâmento.....	201
Yasama Organının Diğer Devlet Organlarından Ayrılması.....	201
A. İngiltere’de Parlâmentonun Doğuşu ve Gelişmesi	202
Normon İstilasından Önce (1066’dan Önce).....	203
Normon İstilasından Sonra (1066’dan Sonra).....	203

<i>Magna Carta Libertatum</i> (1215)	204
Simon de Monfort (1265)	205
Model Parlâmento (1295)	205
Parlâmentonun İkiye Bölünmesi (1332)	206
Dilekçe Hakkı+Vergiye Muvafakat Silahı	206
Dilekçe Hakkının Kanun Tasarısına Dönüşmesi	207
Ancak Kral Yasama Yetkisini Daha Kaybetmemiştir	207
<i>Petition of Rights</i> (1628) Sonrası Gelişmeler	208
"Uzun Parlâmento" (1640-1653)	208
1648 Devrimi	208
Cumhuriyetin İlanı ve Cromwell (1649-1653)	209
<i>Habeas Corpus Act</i>	209
<i>Bill of Rights</i> (1689)	209
<i>Act of Settlement</i> (1701)	205

B. Parlâmentoların Yapısı: Tek-Meclisi ve İki-Meclisli Parlâmentolar210

1. Tek-Meclislilik	211
2. İki-Meclislilik	211
a) Genel Olarak	212
Tarihsel Kök	212
Örnekler	212
İsimlendirme	212
b) Birinci Meclisler ile İkinci Meclisler Arasındaki Farklar	213
Büyüklik	213
Yasama Dönemi Uzunluğu	214
Kısmî Yenileme	214
Yetkiler	214
Hükümetin Sorumluluğu	215
Seçilme Yöntemleri	216
Seçilme Yeterliliği	216
Azınlıkların Artık Temsili	216
Kısmî Yenileme	214
c) İki-Meclisliliğin Nedenleri	217
Çoğulcu Toplum Yapısı	217
Federalizm	217
Nüfus Büyüklüğü	218
Tarihsel Nedenler	218
3. İki-Meclisliliğin Değerlendirilmesi	219
a) İki-Meclis Sisteminin Aleyhine İleri Sürülmüş Görüşler	219
b) İki-Meclis Sisteminin Lehine İleri Sürülmüş Görüşler	220

II. Yasama Fonksiyonu223

A. Yasama Fonksiyonunun Tanımı Ve Diğer Devlet Fonksiyonlarından Ayrılması	223
1. Maddî Kriter	223
2. Organik Kriter	227
B. Yasama İşlemleri	229
1. Yasama İşleminin Tanımı	229
Yasama Organının Tüzel Kişilik Sıfatından Kaynaklanan İşlemleri Yasama İşlemi Değildir	230
2. Yasama İşlemlerinin Türleri: Parlâmento Kararı ve Kanun	231
Kanun-Parlâmento Kararı Ayrımı	233
a) Parlâmento Kararları	233
b) Kanun	234
C. Yasama Fonksiyonunun Özellikleri	237
1. Yasama Yetkisinin Genelliği	237
2. Yasama Yetkisinin Aslılığı	238
3. Yasama Yetkisinin Devredilmezliği	239

Bölüm 10 YÜRÜTME

I. Yürütme Organı	241
Yürütme Organının Diğer Devlet Organlarından Ayrılması.....	242
Yürütme Organının Yapısı.....	242
A. Başkanlık Sistemlerinde Yürütme Organı: Başkan	242
1. Başkanlık Sistemlerinde Yürütme Organının Özellikleri.....	242
a) Tek-Başlılık.....	242
b) Başkanın Halk Tarafından Seçilmesi.....	244
c) Başkanın Siyasal Sorumsuzluğu.....	244
2. Diğer Hususlar.....	244
B. Parlâmenter Sistemlerde Yürütme Organı	245
1. Parlâmenter Sistemlerde Yürütme Organının Özellikleri.....	245
a) İki-Başlılık.....	245
b) Yürütmenin Göreve Gelişi.....	246
c) Siyasal Sorumluluk: Yasamanın Güvenine Dayanma.....	244
2. Devlet Başkanları.....	247
a) Monarşilerde Devlet Başkanları: Krallar.....	247
b) Cumhuriyetlerde Devlet Başkanları: Cumhurbaşkanları.....	248
3. Hükümet.....	249
a) Bakanlar Kurulu.....	250
aa) Bakanlar Kurulunun Oluşumu.....	251
bb) Bakanlar Kurulunun İngiltere'de Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.....	252
cc) Bakanlar Kuruluna Hâkim Olan İlkeler.....	253
Başbakanın Üstünlüğü İlkesi.....	253
Bakanlar Kurulunun Kolektif Sorumluluğu İlkesi.....	254
Bakanlar Kurulunun Kolejyallığı İlkesi.....	254
Bakanlar Kurulunun Birliği İlkesi.....	256
Bakanlar Kurulunun Homojenliği İlkesi.....	256
Bakanlar Kurulunun Dayanışması İlkesi.....	256
Bakanlar Kurulunun Toplantılarının Gizliliği İlkesi.....	257
Bakanların Sır Saklama Yükümlülüğü.....	258
Eleştirmeme Yükümlülüğü.....	259
dd) Bakanlar Kurulunun Kurulması ve Göreve Başlaması.....	259
Birinci Sistem: Önce Başbakanın Atanması.....	260
Yeni Bir Başbakanın Atanamaması Durumunda Ne Olur?.....	260
İkinci Sistem: Başbakanın ve Bakanların Birlikten Atanması.....	261
İkinci Sistemde Bakanlar Kurulunun Kurulma Tarihi.....	262
Güven Oyu 262; Karar Yetersayısı 263; Yemin 264; Süre.....	264
Bakanlar Kurulunun Kurulamaması ve Güven Alamaması Durumunda Ne Olur?.....	263
ee) Bakanlar Kurulunun Görevinin Sona Ermesi.....	264
İstifa.....	265
Başbakanın Görevinin Sona Ermesi.....	265
Yeni Genel Seçimler.....	266
Güvensizlik Oyu.....	266
Bütçenin Reddi.....	264
ff) Geçici Bakanlar Kurulu ve “Hükümetin Devamlılığı İlkesi”.....	271
b) Başbakan.....	273
Başbakanın Tarihsel Olarak Ortaya Çıkması.....	274
Başbakanın Diğer Bakanlar Karşısındaki Üstün Konumu.....	275
Başbakanlık Bağdaşmazlıkları.....	276
Başbakanlık.....	276
Başbakan Yardımcısı.....	276
Başbakan Atanma Yeterliliği.....	277
Atama Yetkisi.....	277
Karşı-İmza.....	278
Devlet Başkanı İstedığı Kişiyi Başbakan Olarak Atayabilir mi?.....	277

İngiltere.....	281
Başbakanın Görevinin Sona Ermesi	281
Başbakana Vekalet.....	286
c) Bakanlar	289
Bakan ve Bakanlıklar.....	289
Bakanlıkların Kuruluşu ve Sayısı	289
Bakan Sayısı.....	289
Bakanlar Arasında Eşitlik İlkesi	290
Bakanlık Bağdaşmazlıkları	290
Bakan Çeşitleri	290
Bakanlık Sahibi Bakanlar.....	290
Bakanlık Sahibi Olmayan Bakanlar	291
Bakanlar Kurulu Üyesi Olmayan Bakanlar	291
Bakan Atanma Yeterliliği.....	292
Atama Yetkisi ve Usûlü	294
Bakanların Görevlerinin Sona Ermesi.....	295
Geçici Bakan	299
Bakanlara Vekalet.....	299
d) Diğer Hükümet Üyeleri: Devlet Sekreterleri ve Parlâmento Müsteşarları.....	299
Çeşitleri.....	300
Devlet Sekreterleri.....	300
Parlâmento Müsteşarları	301
Atanmaları	301
Bağlılık Statüleri	301
Örnekler.....	302
Beşinci Fransız Cumhuriyeti	302
Delege Bakanlar	302
Devlet Sekreterleri.....	302
İngiltere.....	303
Kabine Üyesi Bakanlar	303
Kabine Üyesi Olmayan Bakanlar	303
<i>Junior Ministers</i>	304
II. Yürütme Fonksiyonu	305
A. Yürütme Fonksiyonunun Tanımı ve Diğer Devlet Fonksiyonlarından Ayrılması.....	305
Yürütme Fonksiyonunun Yasama Fonksiyonundan Ayrılması.....	305
Yürütme Fonksiyonunun Yargı Fonksiyonundan Ayrılması	305
B. Yürütme İşlemleri	306
Yürütme İşleminin Tanımı	305
Yürütme İşlemlerinin Türleri.....	305
C. Yürütme Fonksiyonunun Özellikleri	307
1. Kanuna Dayanma: Yürütme Fonksiyonunun “ <i>Secundum Legem</i> ” Niteliği	307
2. Kanuna Aykırı Olmama: Yürütme Fonksiyonunun “ <i>Intra Legem</i> ” Niteliği.....	308
3. Yürütme Fonksiyonunun Alanı.....	308

Bölüm 11

YARGI

I. Yargı Fonksiyonu (Fonksiyonel Anlamda Yargı).....	310
A. Yargı Fonksiyonunun Tanımı	310
1. Yargı Fonksiyonunun Maddî Açından Tanımlanması (Maddî Kriter).....	310
Uyuşmazlık Kavramı	312
Çözme Kavramı.....	312
2. Yargı Fonksiyonunun Organik Açından Tanımlanması (Organik Kriter).....	314
Değerlendirme.....	314
Yargı Organlarının İdarî Nitelikteki İşlemleri	314
Maddî ve Organik Kriterlerin Birlikte Kullanılması	317

B. Yargılama Yetkisi	317
C. Yargı Fonksiyonunun Yerine Getiriş Usûlü: Dava Kavramı	319
1. İtham Sistemi – Tahkik Sistemi	320
2. Başlıca Yargılama Usûlleri: Hukuk, Ceza ve İdarî Yargılama Usûlü	320
4. Yargılama Usûlüne Hâkim Olan İlkeler (Davayı Yöneten İlkeler).....	322
a) Çelişme İlkesi	323
b) Alenîlik İlkesi	324
c) Sözlülük/Yazılılık İlkeleri	325
D. Yargı İşlemi (Mahkeme Kararı).....	327
1. Yargı İşlemi Kavramının Tanımı	327
2. Yargı İşlemlerinin Biçimi	328
3. Yargı İşlemlerinin (Mahkeme Kararlarının) Sonuçları (Etkileri)	328
a) İcraîlik.....	329
b) Hâkimin İşten El Çekmesi.....	329
c) <i>Res İudicata</i>	330
<i>Res İudicata</i> 'nın Gücü.....	330
Tekrar Yargılama Yasağı	330
Bağlayıcılık	331
Kesin Delil Teşkil Etme	331
II. Yargı Organı (Organik Anlamda Yargı)	332
A. Yargı Organının Tanımı ve Diğer Devlet Organlarından Ayrılması	333
1. Fonksiyonel (İşlevsel) Açından Yargı Organı Tanımı	333
2. Yapısal Açından Yargı Organının Tanımı	333
Yargı Organı	333
Mahkeme	334
Hâkim	334
Yargı Fonksiyonu ve Organının Tanımı Konusunda Sonuç	337
B. Yargı Organının Dereceli Yapısı	337
1. İlk Derece Mahkemeleri	338
2. İkinci Derece Mahkemeler	339
3. Üçüncü Derece Mahkemeler.....	339
C. Yargı Organının Örgütlenmesi Bakımından Sistemler: Yargı Birliği ve Yargı Ayrılığı Sistemleri (Yargı Kolları)	339
1. Yargı Birliği Sistemi	339
2. Yargı Ayrılığı Sistemi	340
D. Tek Hâkimli Mahkeme-Kurul Halinde Mahkeme	341
E. Hâkim Kavramı	342
1. Hâkim Kavramının Tanımı.....	342
2. Hâkim Çeşitleri: Meslekten Hâkimler - Meslekten Olmayan Hâkimler.....	344
3. Hâkimlerin Bağımsızlığı	347
a) Yasama Organına Karşı Bağımsızlık.....	347
b) Yürütme Organına Karşı Bağımsızlık	347
c) Yargı Organına Karşı Bağımsızlık.....	348
d) Çevreye Karşı Bağımsızlık	348
4. Hâkimlik Teminatı	349
a) Azledilmeme Teminatı	349
b) Malî Teminat	350
c) Coğrafi Teminat	349
5. Hâkimlerin Özlük İşleri: Bağımsız Hâkimler Kurulları	350
F. Jüri.....	353

Bibliyografya

Dizin

Yazarın Özgeçmişi

PLÂN

“Devletin Genel Teorisi” başlığını taşıyan bu kitap dört kısımdan oluşmaktadır. Kitabın *birinci kısımda* genel olarak devlet kavramı ve kökeni, *ikinci kısımda* devletin unsurları, *üçüncü kısımda* devlet çeşitleri ve nihayet *dördüncü kısımda* devletin temel organ ve fonksiyonları incelenmektedir. Her kısım da kendi içinde bölümlere ayrılmaktadır. Buna bu kitabın planı şu şekilde olacaktır.

BİRİNCİ KISIM: DEVLETİN KAVRAM VE KÖKENİ

Bölüm 1.- Devlet Kavramı

Bölüm 2.- Devletin Kökeni Hakkında Teoriler

İKİNCİ KISIM: DEVLETİN UNSURLARI

Bölüm 3.- Devletin Beşeri Unsuru: Millet

Bölüm 4.- Devletin Toprak Unsuru: Ülke

Bölüm 5.- Devletin İktidar Unsuru: Egemenlik

ÜÇÜNCÜ KISIM: DEVLET ŞEKİLLERİ

Bölüm 6.- Devlet Şekilleri I: Monarşi ve Cumhuriyet

Bölüm 7.- Devlet Şekilleri I: Üniter Devlet-Bileşik Devlet

Bölüm 8.- Federasyon (Federal Devlet)

DÖRDÜNCÜ KISIM: DEVLETİN ORGAN VE FONKSİYONLARI

Bölüm 9.- Yasama

Bölüm 10.- Yürütme

Bölüm 10.- Yargı

Birinci Kısım

DEVLETİN KAVRAM VE KÖKENİ

Bu kısımda genel olarak devlet kavramı ve devletin kökeni hakkında teoriler incelenecektir. Dolayısıyla bu kısım kendi içinde iki bölüme ayrılmaktadır:

Bölüm 1: Devlet Kavramı

Bölüm 2: Devletin Kökeni Hakkında Teoriler

Bölüm 1

DEVLET KAVRAMI

Bibliyografya.- Recai Galip Okandan, *Umumî Amme Hukuku*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968, s.28-114; Muvaffak Akbay, *Umumî Amme Hukuku Dersleri*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Dördüncü Baskı, 1961, Cilt I, s.19-59; Yavuz Abadan, *Amme Hukuku ve Devlet Nazariyeleri*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1952, s.123-132; Yahya Kazım Zabunoğlu, *Kamu Hukukuna Giriş: Devlet*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973, s.47-72; A. Selçuk Özçelik, *Esas Teşkilât Hukuku Dersleri: Umumî Esaslar*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1982, Cilt I, s.26-39; Ali Fuat Başgil, *Esas Teşkilât Hukuku*, İstanbul, Baha Matbaası, 1960, s.126; Bülent Nuri Esen, *Anayasa Hukuku: Genel Esaslar*, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1970, s.89-90; İlhan Arsel, *Anayasa Hukuku: Demokrasi*, Ankara, Doğu Matbaacılık, 1964, s.29-30; Münci Kapani, *Politika Bilimine Giriş*, Ankara, Bilgi Yayınevi, Sekizinci Baskı, 1996, s.40-43; Alaeddin Şenel, *Siyasal Düşünceler Tarihi*, Ankara, Teori Yayınları, 1985, s.39-70; Karl Doehring, *Genel Devlet Kuramı (Genel Kamu Hukuku)*, (Çev.: Ahmet Mumcu), İstanbul, İnkılap, 2002, s.27-48; Georg Jellinek, *L'État moderne et son droit*, Traduction française par Georges Fardis, Paris, V. Giard & Brière, 1911, Cilt 1, s.301-345; Philippe Ardant, *Institutions politiques et droit constitutionnel*, Paris, LGDJ, Onyedinci Baskı, 2005, s.27-29; 221-230; Dominique Carreau, *Droit international*, Paris, Pedone, 2'inci Baskı, 1988, s.456-357; Dominique Chagnollaud, *Droit constitutionnel contemporain (Tome 1: Théorie générale - Les régimes étrangers)*, Paris, Armand Colin, Dördüncü Baskı, 2004, s.4-21; Dominique Turpin, *Droit constitutionnel*, Paris, P.U.F., Dördüncü Baskı, 2003, s.14-66; Jean Gicquel *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris, Montchres-tien, Onaltıncı Baskı, 1999, s.43-58; Vlad Constantinesco ve Stéphane Pierré-Caps, *Droit constitutionnel*, Paris, PUF, 2004, s.239-317.

Bu bölümde “devlet” kavramının tanımı, “devlet” kelimesinin terminolojik açıklaması, devletlerin nasıl kurulduğu, devletlerin nasıl sona erdiği, devletin hukukî kişiliği ve devamlılığı ilkeleri, devletin faaliyet alanı gibi konularını göreceğiz. Buna göre bu bölümün planı şu şekilde olacaktır:

PLAN

- I. Devlet Kavramının Tanımı
- II. Devlet Terimi
- III. Devletlerin Kurulması
- IV. Devletlerin Sona Ermesi
- V. Devletlerin Hukukî Kişiliği İlkesi
- VI. Devletlerin Devamlılığı İlkesi
- VII. Devletlerin Faaliyet Alanı

Şimdi bu plân dahilinde konuyu inceleyelim:

I. DEVLET KAVRAMININ TANIMI

Aşağıda devletlerin nasıl kurulduğunu ve sona erdiğini, devletin unsurlarını, devletin hukukî kişiliği ve devamlılığı gibi konuları ayrıntılarıyla göreceğiz. Ancak devlet konusuna başlarken, devlet kavramının genel bir tanımını yapmakta yarar vardır.

Üç Unsur Teorisi.- Devlet konusunda pek çok tanım yapılmıştır ve yapılmaya da devam etmektedir. Bu tanımların içinde şüphesiz en benimsenmiş kökeni Georg Jellinek’in ilk baskısı 1900 yılında yayınlanan *Allgemeine Staatslehre*’de bulunan “üç unsur teorisi (*Dreielementenlehre, three elements theory*)” diye bilinen teoriye göre yapılmış olan tanımdır. Bu teoriye göre devlet, *insan, toprak ve egemenlik* unsurlarının bir araya gelmesiyle oluşmuş bir varlık olarak tanımlanmaktadır¹.

TANIM: Devlet, belirli bir toprak parçası üzerinde egemen olan belirli bir insan topluluğunun oluşturduğu bir varlıktır.

Devletin birinci unsuru olan insan topluluğuna hukukta *millet* denir. Millet birbirilerine birtakım bağlarla bağlanmış olan insanlardan oluşmuş bir topluluktur. İnsan topluluğu, yani millet unsurunu aşağıda üçüncü bölümde ayrıntılarıyla inceleyeceğiz. Devletin ikinci unsuru olan toprak unsuruna hukukta *ülke* denir. Ülke, belirli insan topluluğunun devamlı olarak yaşayabileceği ve egemenlik kurabileceği, belirli sınırları olan bir toprak parçasıdır. Devletin toprak unsurunu, yani ülkeyi aşağıda dördüncü bölümde ayrıntılarıyla inceleyeceğiz. Devletin üçüncü unsuru olan iktidar unsuruna hukukta *egemenlik* denir. Egemenlik, en üstün iktidar demektir. Bir devletin varlığından bahsedebilmek için, insan topluluğunun belirli bir ülke üzerinde en üstün iktidara sahip olması gerekir. Haliyle bu iktidarın da az çok uzunca bir süre devam etmesi lazımdır. Devletin egemenlik unsurunu da aşağıda beşinci bölümde göreceğiz.

Bu üç unsur kullanılarak, yukarıda yaptığımız devlet tanımına esas itibarıyla benzeyen, ama farklı ifadelerin kullanıldığı devlet tanımları yapmak mümkündür. Örneğin “*devlet, belirli bir ülke üzerinde egemen olmuş milletin meydana getirdiği bir varlıktır*” veya “*devlet bir ülke üzerinde yaşayan insan topluluğunun üstün bir iktidara tâbi olmak suretiyle oluşturduğu varlıktır*” veya çok daha kısa ve düz bir şekilde “*devlet, millet, ülke ve egemenlik unsurları*

1. Georg Jellinek, devleti, “egemenlik gücüyle aslen donatılmış, belli bir toprak parçası üzerinde yerleşik bir millet birliği (*corporation d’une nation sédentaire dotée originellement de la puissance dominante*)” olarak tanımlamaktadır (Georg Jellinek, *L’État moderne et son droit*, Traduction française par Georges Fardis, Paris, V. Giard & Brière, 1911, c.I, s.296). Devleti bu şekilde tanımlayan G. Jellinek, bu üç unsuru sırasıyla incelemektedir. Birinci unsur olan “ülke (*territoire*)”yi ikinci cildin 17-34 sayfalarında; ikinci unsur olan milleti (nüfus, *population*), ikinci cildin 34-60; üçüncü unsur olan “devlet gücü (*puissance étatique*)” veya “egemenlik (*souveraineté*)” unsurunu ünlü eserinin 2’nci cildinin 61-70’inci sayfalar arasında incelemektedir.

Bölüm 2

DEVLETİN KÖKENİ HAKKINDA TEORİLER

Bibliyografya.- Okandan, *op. cit.*, s.28-114; Akbay, *op. cit.*, c.I, s.19-59; Zabunoğlu, *op. cit.*, s.47-72; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.26-39; Jellinek, *op. cit.*, c.1, s.301-345; Ardant, *op. cit.*, s.26-29; Gicquel, *op. cit.*, s.55-57.

Önceki bölümde devlet kavramını genel olarak gördük. Bu bölümde ise devletin nereden ve nasıl ortaya çıktığını, yani devletin kaynağı sorununu inceleyeceğiz. “Devletin kökeni (*origine de l’État*)”ni açıklamak üzere çeşitli teoriler ileri sürülmüştür. Bu teorilerden ilki, devletin kökenini ailede ve onun genişlemesinde, ikincisi birtakım biyolojik esaslarda, üçüncüsü kuvvet ve mücadelede, dördüncüsü ekonomik olaylarda ve beşincisi insanın akıl ve iradesinde bulur¹. Şimdi bu teorileri sırasıyla inceleyelim.

I. AİLE TEORİSİ

Bibliyografya.- Okandan, *op. cit.*, s.28-37; Akbay, *op. cit.*, c.I, s.21-22; Zabunoğlu, *op. cit.*, s.48-49; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.28-30; Jellinek, *op. cit.*, c.I, s.316-319.

Semavi dinlere göre, insan cinsi, Adem ile Havva’nın oluşturdukları aileden gelmektedir. Örneğin Tevrat’a göre, İsrail oğulları bir aileden gelmektedir². Birçok düşünür, pek muhtemelen dinsel kaynaklı bu düşüncelerden esinlenerek devletin kaynağını ailede aramışlardır³.

Aile teorisini savunun düşünürlere göre, devlet, ailenin zamanla büyümesinden ve aynı kandan gelen ailelerin birleşmesiyle meydana gelmiştir⁴. Önce ailenin gelişmesiyle aileden daha büyük sosyal birlikler olan “*gens* (geniş aile, sülale)”ler meydana gelmiştir. *Gens*lerin de birleşmesiyle kendilerine “*tribü* (boy, kabile, aşiret)” denen daha geniş sosyal teşekküller ortaya çıkmıştır. Tribüer içinde gensler ve aileler hâlâ varlıklarını sürdürmekteydiler. Tribüer göçebe toplumlarda gereken organizasyon ihtiyacını karşılayabiliyorlardı. Ancak, göçebe toplumdan yerleşik topluma geçildiğinde, sosyal düzeni sağlamak bakımından tribü teşkilatı yetersiz kaldı, Keza, komşu topraklar üzerinde yerleşik tribüer arasında zamanla yaklaşma ve birleşme meydana geldi. İşte komşu

1. Okandan, *op. cit.*, s.27.

2. Jellinek, *op. cit.*, c.I, s.317.

3. Akbay, *op. cit.*, c.I, s.21.

4. Okandan, *op. cit.*, s.28.

İkinci Kısım

DEVLETİN UNSURLARI

Birinci kısımda genel olarak devlet kavramını ve devletin kökeni hakkında ileri sürülmüş çeşitli teorileri gördük. Birinci kısmın birinci bölümünde (bkz. s.1-26) bir devletin kurulabilmesi için, insan topluluğu, toprak ve egemenlik gibi üç unsur gerektiğini görmüştük. Şimdi bu kısımda “devletin unsurları (*elements of state, éléments de l’Etat*)”nı¹ biraz yakından inceleyelim. Devletin millet (insan topluluğu), ülke (toprak) ve egemenlik (iktidar) olmak üzere üç unsuru olduğuna göre bu kısım da kendi arasında üç bölüme ayrılacaktır. Dolayısıyla bu kısmın planı şu şekilde olacaktır:

Bölüm 3: Devletin Beşerî Unsuru: Millet

Bölüm 4: Devletin Toprak Unsuru: Ülke Unsuru

Bölüm 5: Devletin İktidar Unsuru: Egemenlik

Şimdi bunları sırasıyla görelim.

1. Bazen buna “devletin kurucu unsurları (*éléments constitutifs de l’Etat*)” da denir (Turpin, *op. cit.*, s.33; Debbasch *et al.*, *op. cit.*, s.19; Gicquel, *op. cit.*, s.46).

Bölüm 3

DEVLETİN BEŞERÎ UNSURU: MİLLET

Bibliyografya.- Akbay, *op. cit.*, s.278-308; Okandan, *op. cit.*, s.676-710; Abadan, *op. cit.*, s.173-199; Zabunoğlu, *op. cit.*, s.74-96; Arsel, *op. cit.*, s.14-19; Başgil, *op. cit.*, c.I, s.135-154; Esen, *op. cit.*, s.116-147; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.39-59; Recai Galip Okandan, “Devletin Beşerî Unsuru”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 13, 1947, Sayı 4, s.1282-1326; Doehring, *op. cit.*, s.28-33; Ardant, *op. cit.*, s.15-17; Turpin, *op. cit.*, s.49-67; Debbasch *et al.*, *op. cit.*, s.19-24; Gicquel, *op. cit.*, s.46-50; Constantinesco ve Pierré-Caps, *op. cit.*, s.250-256, 291-317; Crawford, *op. cit.*, s.52-55.

I. GENEL OLARAK

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, bir devletin kurulabilmesi için gerekli olan ilk şey “insan topluluğu (*population*)”dur. İnsanlar olmaksızın bir devletin kurulması mümkün değildir. İnsansız devlet olmaz. İnsan topluluğu devletin beşerî unsurudur. “İnsan topluluğu” unsurunu ifade etmek için, “ahali”, “tebaa”, nüfus”, “halk” gibi değişik terimler kullanılıyorsa¹ da biz “millet” terimini kullanacağız.

İnsan Topluluğunun Niceliği Sorunu².- Bir kişinin tek başına bir devlet kurması mümkün değildir. O halde bir devletin kurulabilmesi için birden fazla insana ihtiyaç vardır. Peki ama *bir devletin kurulabilmesi için en az kaç kişiye ihtiyaç vardır?* Bugün bu soruya bir cevap vermek mümkün değildir. Bir tarafta nüfusu yüzbinden az Andora³, San-Marino⁴, Nauru⁵, Tuvalu⁶, Vatikan Dev-

1. Okandan, *op. cit.*, s.677; Zabunoğlu, *op. cit.*, s.76.
2. Okandan, *op. cit.*, s.682-684; Akbay, *op. cit.*, s.274-276; Başgil, *op. cit.*, s.135-136; Abadan, *op. cit.*, s.173-175; Zabunoğlu, *op. cit.*, s.79-81; Cadoux, *op. cit.*, s.31.
3. Andora, İspanya-Fransa sınırı arasında kalan Pirene dağları üzerinde kurulmuş olan yezölçümü 468 km², nüfusu 69,150 olan 1278’den beri bağımsız olan bir prensliktir. 1993’te Birleşmiş Milletler üyesi olmuştur (<http://en.wikipedia.org/wiki/Andora>).
4. San-Marino, İtalya’nın içinde kalan yezölçümü 473 km², nüfusu 28880 olan 301 yılından beri bağımsız olan bir cumhuriyettir (http://en.wikipedia.org/wiki/San_Marino).
5. Nauru, Güney Pasifik’te yer alan bir ada olup, dünyanın en küçük bağımsız cumhuriyetidir. 1968’den beri bağımsızdır. Yezölçümü 21 km²; nüfusu ise 13,048’dir Nauru yeryüzünde başkenti olmayan tek devlettir (<http://en.wikipedia.org/wiki/Nauru>).
6. Tuvalu, Güney Pasifik’te yer alan 1978’den beri bağımsız olan bir ada devletidir. Yezölçümü 26 km², nüfusu 11,636’dır (<http://en.wikipedia.org/wiki/Tuvalu>).

leti⁷ gibi mikro-devletler (*micro-states*⁸), diğer tarafta nüfusu milyar'ı geçen Çin ve Hindistan gibi çok büyük devletler de vardır. Mühim olan belli bir toprak parçası üzerinde belli bir insan topluluğunun egemen olmasıdır. On bin kişilik bir topluluk belli bir toprak parçası üzerinde egemen olmuş ve egemenliğini sürdürebiliyorsa orada devlet vardır. Ama 10 milyon kişilik bir insan topluluğu belli bir toprak parçası üzerinde egemen olamıyorsa onlar devlet oluşturamazlar.

Diğer yandan şu soru da sorulabilir: İnsan unsurunda üst sınır var mıdır⁹? Daha açıkçası, yeryüzündeki bütün insanları içeren bir devlet, bir “Dünya devleti” kurulabilir mi? Bu soruya teorik olarak olumlu yanıt verilebilir. Ancak bunun pratikte imkânsız derecede güç olacağı ortadadır. Zira bütün insanları egemenliği altına alabilecek bir otoritenin oluşması zayıf bir ihtimaldir. Diğer yandan, böyle bir “Dünya devleti”nin varlığı, yeryüzünün tamamıyla tek bir devletin ülkesi olması anlamına gelir ki, yeryüzünün tamamının bir devletin egemenliği altına alınabilmesi düşük bir ihtimaldir. Burada şuna da işaret etmek gerekir ki, tek bir insan topluluğu, tek bir ülke ve aynı zamanda tek bir egemenlik demektir. Bu egemenlikten ise her şeyden önce devletin dış karşı bağımsızlığı anlaşılır. Böyle bir “Dünya devleti”nde, başka bir devlet olmadığına göre, devletin dış egemenliği söz konusu olamayacaktır. Bu nedenle bugünkü anlayışımız açısından böyle bir devlet anlamsız kalacaktır. Keza böyle bir sistemde başka devletler ile ilişkiler olmayacağına göre, uluslararası hukuk da olmayacaktır. Böyle bir devletin, kurgusal olarak, ancak “uzaylı düşmanlar”ın ortaya çıkması neticesinde mümkün ve anlamlı olabileceği düşünülebilir.

İnsan Topluluğunun Niteliği Sorunu.- Devletin beşerî unsuru, insan topluluğudur. İnsan topluluğu ise aslında bir arada bulunan insanlar demektir. Ancak, insanların bir arada bulunması, onların otomatik olarak devlet kuracakları veya devletin bir unsurunu oluşturacakları anlamına gelmez. Zira insanlar, her yerde ve her devirde genellikle hemcinsleriyle birlikte yaşamışlardır. Ancak bu insanlar her yerde ve her devirde bir devlet kuramamışlardır. Sadece belli bir *niteliğe* sahip olan insan toplulukları devlet kurmayı başaramışlardır. Bu nitelik, insan topluluğunu meydana getiren bireylerin *birbirine bağlı olmasıdır*.

TABLO: BÜYÜK VE KÜÇÜK DEVLETLER	
ADI	Nüfus
Vatikan	932
Tuvalu	11,810
Nauru	13,287
San-Marino	29,251
Andorra	71,201
Rusya	142,893,540
ABD	298,444,215
Hindistan	1,095,351,995
Çin	1,313,973,713

Kaynak: <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/index.html>

7. Vatikan İtalya'da Roma şehrinin içinde 44 Hektar (449 dönüm=0.44 km²) büyüklüğünde nüfusu 921 olan Dünya'nın en küçük devletidir. İtalya ile Papalık arasında yapılan 11 Şubat 1929 tarihli Lateran Anlaşmasına göre bağımsız bir devlet olarak kabul edilmektedir. Vatikan Devletinin nüfusu 921'dir. Vatikan Vatandaşlarının hemen hemen hepsi aynı zamanda bir başka devletin de vatandaşıdır (http://en.wikipedia.org/wiki/Vatican_City).

8. Brownlie, *op. cit.*, s.85.

9. Akbay, *op. cit.*, s.275; Abadan, *op. cit.*, s.177.

Bölüm 4

DEVLETİN TOPRAK UNSURU: ÜLKE

Bibliyografya.- Akbay, *op. cit.*, s.309-322; Okandan, *op. cit.*, s.713-736; Abadan, *op. cit.*, s.143-170; Zabunoğlu, *op. cit.*, s.96-109; Başgil, *op. cit.*, c.I, s.155-174; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.60-72; Esen, *op. cit.*, s.169-182; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.26-30; Akipek, *op. cit.*, İkinci Kitap, s.13-86; Pazarıcı, *op. cit.*, c.II, s.12-19, 254-465; Jellinek, *op. cit.*, c.II, s.17-34; Ayferi Göze, *Devletin Ülke Unsuru*, İstanbul, 1959; Ali Fuat Başgil, “Devletin Ülke Unsuru”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 13, 1947, Sayı 4, s.1261-1281; Brownlie, *op. cit.*, s.107-125; Shaw, *op. cit.*, s.409-571; Aust, *op. cit.*, s.33-42; Wallace, *op. cit.*, s.89-134; Doehring, *op. cit.*, s.33-42; Ardant, *op. cit.*, s.17-18; Turpin, *op. cit.*, s.33-49; Gicquel, *op. cit.*, s.50-51; Constantinesco ve Pierré-Caps, *op. cit.*, s.241-250; Crawford, *op. cit.*, s.46-52.

I. GENEL OLARAK

Devletin ikinci unsuru toprak unsurudur. Devletin toprak unsuruna hukukta “ülke (*territory, territoire*)” denir. Bir devletin kurulabilmesi için, insan topluluğundan sonra, ülke gerekir. Ülke olmaksızın bir devletin kurulabilmesi mümkün değildir. Ülkesiz devlet olamaz¹. Millet teşkil eden bir insan topluluğunun belli bir toprak parçasına hâkim olmaksızın devlet kurması mümkün değildir. Keza mevcut olan bir devlet, ülkesini kaybederse, devlet olma vasfını da yitirir. İşte bu nedenle, her devlet, kendi ülkesini oluşturan toprak parçası açısından çok hassas davranır.

Çingeneler.- Devletin ülke unsurunun önemini göstermek için Çingeneler örneği verilebilir. Dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan Çingeneler, şüphesiz kendilerine has bir insan topluluğudur; bir millet oluşturabilirler. Ancak bir toprak parçasına sahip olamadıkları için bir devlet kuramamışlardır. 28 Temmuz 2000 tarihinde Prag’da “Dünya Çingene Kongresi (*World Romani Congress, Congrès mondial des Roms*)” toplanmış ve çeşitli devletlerde yaşayan 15 milyondan fazla Çingenenin “Rom milleti (*romani nation*)” oluşturduğunu ilân etmiş ve Birleşmiş Milletler tarafından tanınmayı talep etmiştir². Bu-

1. Shaw, *op. cit.*, s.179.

2. http://coranet.radicalparty.org/pressreview/print_right.php?func=detail&par=1705.

nunla birlikte “Rom milleti”ni tanyan bir devlet henüz çıkmamıştır; bir ülkeye sahip olmadıkça da bu milletin devlet olarak tanınması haliyle mümkün değildir.

Üzerinde devamlı olarak yaşanılabilir ve üzerinde egemenlik kurulmuş olmak şartıyla ülkenin büyüklüğünün veya küçüklüğünün hiçbir önemi yoktur. Yeryüzünde Rusya, ABD gibi çok büyük ülkelere sahip devletler bulunurken, ülkesi çok küçük olan devletler de vardır. Ülkesi en küçük olan Devlet, Vatikan, yani Papalık’tır. İtalya ile Papalık arasında 11 Şubat 1929 tarihinde imzalanan Latran Antlaşmasına göre, Vatikan’ın yüzölçümü 44 hektar, yani 440 dönümdür³.

Adı	Alanı Km ²
Vatikan	0.44
Nauru	21
Tuvalu	26
San-Marino	61
Andorra	468
Hindistan	3,287,590
Çin	9,596,961
ABD	9,826,675
Rusya	17,075,200

II. ÜLKENİN KAZANILMASI⁵

“Ülke kazanılması (*acquisition of territory, acquisition du territoire*)” belirli bir insan topluluğunun belirli bir toprak parçası üzerinde egemenlik kurmaları demektir. Bu ise çeşitli yollarla olmaktadır:

1. Keşif ve İşgal⁶.- Bu yollardan birincisi, “sahipsiz ülke (*terra nullius*)”⁷, yani hiçbir devletin egemenliğine tâbi olmayan toprak parçası bakımından “keşif (*discovery, découverte*)”⁸ ve “işgal (*occupation*)”⁹dir. Sahipsiz bir ülkeyi keşfeden ve orasını işgal eden, insan topluluğu o ülkenin sahibi haline gelir¹⁰. Ne var ki artık “sahipsiz toprak (*terra nullius*)” pek kalmamıştır.

2. Devir¹¹.- Ülke kazanmanın ikinci yolu “devir (*cession*)”dir. Devir, antlaşma yoluyla bir devletin ülkesinin bir parçasını bir başka ülkeye devretmesidir¹². Bu durumda bu toprak parçası üzerinde egemenlik hakları devreden ülkeden devralan ülkeye geçer. Devir bir antlaşmaya dayandığı için daima iki taraflı bir işlemdir ve her iki tarafın da rızasını gerektirir. Ancak bu rızanın sağlanma-

3. Akbay, *op. cit.*, s.311; Okandan, *op. cit.*, s.716.

4. Kaynak: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>.

5. Brownlie, *op. cit.*, s.139; Shaw, *op. cit.*, s.424-425; Wallace, *op. cit.*, s.90-97; Constantinesco ve Pierré-Caps, *op. cit.*, s.242-244; Crawford, *op. cit.*, s.257-278.

6. Brownlie, *op. cit.*, s.139; Shaw, *op. cit.*, s.424-425; Starke, *op. cit.*, s.147; Wallace, *op. cit.*, s.90-92.

7. Shaw, *op. cit.*, s.424-425; Crawford, *op. cit.*, s.258.

8. Brownlie, *op. cit.*, s.139; Aust, *op. cit.*, s.36.

9. Brownlie, *op. cit.*, s.139; Shaw, *op. cit.*, s.424-425; Starke, *op. cit.*, s.147; Wallace, *op. cit.*, s.90-92.

10. Crawford, *op. cit.*, s.257-259.

11. Crawford, *op. cit.*, s.261. Wallace, *op. cit.*, s.96-97; Aust, *op. cit.*, s.37; Starke, *op. cit.*, s.153.

12. Wallace, *op. cit.*, s.96.

Bölüm 5

DEVLETİN İKTİDAR UNSURU: EGEMENLİK

Bibliyografya.- Akbay, *op. cit.*, s.323-520; Okandan, *op. cit.*, s.738-795; Abadan, *op. cit.*, s.227-321; Zabunoğlu, *op. cit.*, s.110-125; Başgil, *op. cit.*, c.I, s.175-184; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.72-84; Arsel, *op. cit.*, s.20-25; Kapani, *op. cit.*, s.54-66; Akipek, *op. cit.*, c.II, s.88-92; Pazarcı, *op. cit.*, c.II, s.19-30; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s. 26-30, 37; Jellinek, *op. cit.*, c.II, s.61-168; Carré de Malberg, *op. cit.*, C.I, s.69-88; Georges Vedel, *Manuel élémentaire de droit constitutionnel*, Paris, Sirey, 1949, s.103-106; Julien Laferrière, *Manuel de droit constitutionnel*, Paris, Editions Domat Montchrestien, 1947, s.357-383; Marie-Anne Cohendet, *Droit constitutionnel*, Paris, Montchrestien, İkinci Baskı, 2002, s.354-365; Starke, *op. cit.*, s.90-110; Doehring, *op. cit.*, s.42-48; Ardant, *op. cit.*, s.19-29, 160-165; Debbasch *et al.*, *op. cit.*, s.26-29, 45-48; Gicquel, *op. cit.*, s.52-55; Constantinesco ve Pierré-Caps, *op. cit.*, s.16-20; Hilaire A. Barnett, *Constitutional and Administrative Law*, London, Cavendish Publishing, Beşinci Baskı, 2004, s.159-200; Yusuf Şevki Hakyemez, *Mutlak Monarşilerden Günümüze Egemenlik Kavramı*, Ankara, Seçkin, 2004, s.19-117; Mustafa Koçak, *Batı'da ve Türkiye'de Egemenlik Anlayışının Değişimi: Devlet ve Egemenlik (Eski Kavramlar - Yeni Anlamlar)*, Ankara, Seçkin, 2006, s.56-284.

I. GENEL OLARAK

Bir devletin kurulabilmesi için, *insan topluluğu* ve *ülke* unsurları gereklidir; ama yeterli değildir. İnsan topluluğu ve ülke unsurları, bizatihi, devlet oluşturamazlar. Devletin oluşması için, insan topluluğunun belli bir toprak parçası üzerinde egemen olması gerekir. Yukarıda (s.65) görüldüğü gibi, hiçbir devletin egemenliğine tâbi olmayan bir toprak bulunursa, bu toprak parçası üzerinde egemenlik kurulması mümkündür. Ancak günümüzde sahipsiz toprak parçası (*terra nullius*)¹ pek kalmamıştır. O halde, yeni bir devlet kurmak isteyen insan topluluğunun yapması gereken şey, mevcut devletin egemenliği altında bulunan ülkenin tamamını veya bir kısmını o devletin egemenliğinden kurtarmak ve onun üzerinde kendi egemenliğini kurmaktır. Birincisi barışçı yoldur. Kendi devletini kurmak isteyen insanlar, mevcut devletten bir toprak parçası talep ederler. Mevcut devlet, bu isteği kabul ederse ortada bir sorun kalmaz; bu topraklar, yeni bir insan topluluğunun egemenliği altına girmiş olur ve böylece yeni bir devlet kurulmuş olur. Şüphesiz mevcut bir devlet, kendi ülkesinden bir

1. Brownlie, *op. cit.*, s.176-177.

kısmını durup dururken bir başka devlete veya yeni bir devlet kurmak isteyen insan grubuna devretmeyi kabul etmez. Bunu kabul etmesinin altında ise kendi içinde karşılaştığı etnik sorunlar gibi sorunlardan kurtulma gibi düşünceler yatar. Keza tarihte, ülkesinin bir kısmını parayla satan devletlere de rastlanmıştır. Örneğin Rusya, Alaska'yı 1867 yılında ABD'ye 7,2 milyon dolar karşılığında satmıştır.

Ancak tarihte egemenlik kurmak bakımından bu tür barışçı yollardan ziyade kuvvet kullanımı yoluyla egemenlik kurulduğu görülmüştür. Bu yolda, kendi devletini kurmak isteyen insan topluluğu, mevcut devlete karşı savaş açar; mevcut devleti yenerek; onun ülkesinin tamamı veya bir kısmı üzerinde kendi egemenliğini kurar. Örneğin Sırbistan ve Yunanistan böyle kurulmuştur. Keza yeni devlet kurmak isteyen gruplar başka devletlerden yardım alabilirler. Nihayet, mevcut devletin bir kısmı bir başka devlet tarafından kuvvet yoluyla işgal edilir ve sonra orada yeni bir devlet kurdurulabilir. Örneğin Bulgaristan bu şekilde kurulmuştur.

Sonuç olarak mevcut devlet, kendi toprakları üzerinde kendi egemenliğinden kendi isteğiyle vazgeçiyorsa mesele yoktur. Ancak devletler genellikle bunu kabul etmez. O halde geriye devletin kurulabilmesi için şiddet kullanılmasından başka bir şey kalmamaktadır. İşte bir insan topluluğunun başka bir devletin ülkesi durumunda olan bir toprak parçasına barışçı yollardan veya kuvvet kullanımı yoluyla sahip olması ve bu toprak parçası üzerindeki hakimiyetini sürdürebilmesi, devletin üçüncü unsurunu oluşturur. Bu unsura “iktidar unsuru”, “devletin kudreti unsuru”, “kamu gücü unsuru” gibi değişik isimler veriliyorsa da biz bu unsura “egemenlik unsuru” ismini vermeyi tercih ediyoruz.

“Egemenlik (*sovereignty, souveraineté*)” kelimesi Latince “en üstün iktidar” anlamına gelen *superanus* sözcüğünden gelir². Egemenlik kavramını ilk defa tanımlayan, sistemleştiren, belli bir teori haline getiren kişi Jean Bodin (“*Jan Boden*” okunur) (1530-1596) dir³. Jean Bodin *Les six livres de la République* (Devletin Altı Kitabı) (1576) isimli eserinde, egemenliği, “yurttaşlar ve uyruklar üstündeki en yüksek, mutlak ve en sürekli güç” olarak tanımlamıştır⁴. Yine Jean Bodin'e göre, “egemenlik, emredilmeden ve zorlanmadan emretme ve zorlama gücüdür (*La souveraineté est le pouvoir de commander et contraindre sans l'être ni commandé ni contraint*)”⁵.

2. Kapani, *op. cit.*, s.56.

3. Abadan, *op. cit.*, s.256; Kapani, *op. cit.*, s.56.

4. Jean Bodin, *Les six livres de la République*, Kitap I, Bölüm VIII, (Çev. Özer Ozankaya, “Devlet Üstüne Altı Kitap'tan Seçme Parçalar” in, Mete Tunçay (der.), *Batı'da Siyasal Düşünceler Tarihi* (Seçilmiş Yazılar), Ankara, Teori Yayınları, 1986, c.II, s.163. (Online: http://agora.qc.ca/reftext.nsf/Documents/Souverainete--De_la_souverainete_par_Jean_Bodin; <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k536293/f745.item>).

5. Zikreden: Marie-Anne Cohendet, *Droit constitutionnel*, Paris, Montchrestien, İkinci Baskı, 2002, s.354.

Üçüncü Kısım

DEVLET ŞEKİLLERİ

“Devlet şekilleri (*forms of State, formes de l’Etat*)” konusunda ikiden fazla sayıda tasnif yapanlar¹ olsa da, bu konuda genelde iki büyük ayrım yapılması gelenekselleşmiştir.

Birinci ayrım altında, devlet şekilleri “monarşi” ve “cumhuriyet” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrıma genellikle “egemenliğin kaynağı bakımından devlet şekilleri” ismi verilmektedir.²

İkinci ayrım altında ise devlet şekilleri “üniter devlet” ve “karma devlet” olarak ikiye ayrılmakta; karma devletler de kendi içinde “konfederal devlet” ve “federal devlet” olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrıma kimi yazarlar “egemenliğin yapısına göre devlet şekilleri” ismini vermektedirler³. Diğer bazı yazarlar ise bu ayrıma “devletlerin kuruluşlarına, bünyelerine göre tasnifi”⁴ veya “devletin örgütlenme yapısına göre devlet biçimleri”⁵ ismini vermektedirler.

Biz de devlet şekilleri konusunda bu iki ayrımı göreceğiz. Ancak kanımızca bu ayrımlara yukarıdaki gibi isimler verilmesi yanlıştır. Zira bir kere, aynı yazarların birinci ayrıma “devletlerin kuruluşlarına, bünyelerine göre tasnifi”⁶ veya “devletin örgütlenme yapısına göre devlet biçimleri”⁷ isimlendirilmesini

1. Örneğin Oya Araslı devlet şekillerini bir de “devlet-din ilişkilerine göre” ayrıma tâbi tutmakta ve buna göre devletleri “lâik devletler” ve “teokratik devletler” olarak ikiye ayırmaktadır (Oya Araslı, *Anayasa Hukuku (Ders Notları [Teksir])*, Ankara, Tarihsiz, (1983?) s.71-72). Selçuk Özçelik, devlet şekillerini bir de “hakimiyetin tahdidi bakımından” tasnif etmekte ve “müstakil devlet” ve “yarı müstakil devlet” şeklinde ikili bir ayrıma tâbi tutmaktadır. İlhan Arsel de devlet şekilleri konusunda “demokratik” ve “demokratik olmayan” devletler tasnifini de yapmaktadır (Arsel, *op. cit.*, s.43-44).

2. Kubalı, *op. cit.*, s.60; Arsel, s.37-38; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.174; Araslı, *op. cit.*, s.68.

3. Örneğin Kubalı, *op. cit.*, s.66-75; Araslı, *op. cit.*, s.63-66.

4. Özçelik, *op. cit.*, s.160-168; Arsel, *op. cit.*, s.30.

5. Fevzi Demir, *Anayasa Hukukuna Giriş*, İzmir, Barış Yayınları, Beşinci Baskı, 1998, s.26-28.

6. Özçelik, *op. cit.*, s.160-168.

7. Demir, *op. cit.*, s.26-28.

verirken, ikinci ayırım için “egemenliğin kaynağı bakımından devlet şekilleri” isimlendirilmesini kullanılmaları tutarsızdır. Çünkü bu isimlendirmeler kabul edilirse, birinci ayırım ile ikinci ayırım arasında paralellik ve simetri kaybolmaktadır. O nedenle “devletin örgütlenme yapısına göre devlet biçimleri” ifadesi kabul edilemez. Diğer yandan birinci ayırma “egemenliğin yapısına göre devlet şekilleri”, ikinci ayırma ise “egemenliğin kaynağı bakımından devlet şekilleri” denmesi düşünülebilir. Ancak bu isimlendirme de yanlıştır; çünkü “egemenliğin kaynağı bakımından devlet şekilleri” başlığı altında “monarşi-cumhuriyet” ayırımı yapılırsa, monarşiyi, “egemenliğin kaynağının tek kişide olduğu devlet şekli” diye tanımlanmak zorunda kalırız ki, aşağıda görüleceği gibi, bizce monarşi böyle tanımlanamaz.

İşte bu nedenlerle biz birinci ayırma (monarşi-cumhuriyet) ve ikinci ayırma (üniter devlet-federal devlet) bir isim vermeyeceğiz. İzleyen bölümde “monarşi-cumhuriyet ayırımını”, daha sonraki bölümde ise “üniter devlet - karma devlet” ayırımını göreceğiz. Ancak bu sonuncu ayırımdaki federal devlet çok yer kapladığı için ona ayrı bir bölüm tahsis edeceğiz. Buna göre planımız şu şekilde olacaktır.

Bölüm 6: Devlet Şekilleri I: Monarşi - Cumhuriyet

Bölüm 7: Devlet Şekilleri II: Üniter Devlet - Karma Devlet

Bölüm 8: Federal Devlet

Bölüm 6

DEVLET ŞEKİLLERİ I: MONARŞİ VE CUMHURİYET

I. MONARŞİ İLE CUMHURİYET ARASINDAKİ AYRIM SORUNU

Monarşi ile cumhuriyet arasında nasıl ve hangi ölçütlerle ayırım yapılacağı konusu tartışmalıdır. Bu konuda çeşitli kriterler önerilmiştir¹. Biz bu tartışmalı konuya girmeksizin, cumhuriyet ile monarşiyi birbirinden ayırmak için Léon Duguit (*Leon Dügi* okunur) tarafından önerilen ölçütü kabul ettiğimizi söyleyelim. Bu ölçüt, *devlet başkanının göreve geliş usûlüdür*. Duguit'ye göre, *eğer devlet başkanı, devlet başkanlığına veraset usûlüyle geliyorsa monarşi, yok eğer başka bir usûlle geliyorsa cumhuriyet vardır*. Bu konuda Duguit aynen şunları yazmaktadır:

“Devlet başkanı irsî (*héréditaire*) olduğu zaman hükûmet monarşiktir; irsî olmadığı zaman ise cumhurîdir. Gerçekten de monarşi ile cumhuriyet arasında bundan başka mümkün bir fark göremiyorum: Monarşi içinde irsî bir devlet başkanının bulunduğu; cumhuriyet ise içinde devlet başkanının bulunmadığı veya devlet başkanının irsî olmadığı bir hükûmet şeklidir”².

Görüldüğü gibi Duguit'nin anlayışında monarşi ve cumhuriyet birbirinin karşıt kavramı olarak tanımlanmıştır. Bir devlette, devlet başkanlığı görevi veraset yoluyla intikal ediyorsa, o devlet bir monarşidir. Monarşi olmayan her devlet ise cumhuriyettir. Devlet başkanının seçimle yahut zor kullanarak işbaşına gelmesinin bir önemi yoktur. Léon Duguit bu konuda çok açık. Ona göre,

1. Bu konuda bkz. Jellinek, *op. cit.*, c.II, s.394-420; Léon Duguit, *Traité de droit constitutionnel*, Paris, Ancienne librairie fontemoing, Üçüncü Baskı, 1928, c.II, s.769-793; Esmein, *op. cit.*, c.I, s.1-21; Maurice Hauriou, *Précis de droit constitutionnel*, Paris, Sirey, İkinci Baskı, 1929, (Tıpkı Basım: C.N.R.S., Paris, 1965), s.119-128; Raymond Carré de Malberg, *Contribution à la théorie générale de l'Etat*, Paris, Sirey, 1922 (Tıpkı Basım: CNRS, 1962), c.II, s.184-197; Carl Schmitt, *Théorie de la Constitution* (Traduit de l'Allemand par Lilyane Deroche), Paris, Presses universitaires de France, 1993, s427-437; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.47-68; Başgil, *op. cit.*, s.185-216; Kubalı, *op. cit.*, s.60-66; Arsel, *op. cit.*, s.37-39; Abadan, *op. cit.*, s.331-334; Özçelik, *op. cit.*, s.159-183; Özkan Tikveş, *Teorik ve Pratik Anayasa Hukuku*, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, 1982, s.73-96; Demir, *op. cit.*, s.26-37; Arashlı, *op. cit.*, s.63-172.

2. Duguit, *Traité, op. cit.*, c.II, s.770.

hükûmet ister tek bir kişiye verilsin, ister bir topluluğa verilsin, veraset yoksa, söz konusu devlet bir cumhuriyettir³.

Rejimin demokratikliği monarşi veya cumhuriyetin tanımında bir unsur değildir. Aşağıda örnekleriyle göreceğimiz gibi bir monarşi anti-demokratik olabileceği gibi demokratik de olabilir. Aynı şekilde bir cumhuriyet, demokratik olabileceği gibi anti demokratik de olabilir.

Devletin Resmî Adı Önemli Değildir.- Ayrıca belirtelim ki devletin resmi isminin “cumhuriyet” veya “krallık” olmasının bizim açımızdan önemi yoktur. Adı resmen krallık olmakla birlikte, devlet başkanlığının irsî olarak intikal etmediği bir devlet krallık değildir. Aynı şekilde devlet başkanının resmi adı da mühim değildir. Bir devlette devlet başkanının adı resmen “kral” veya “prens” olsa da, bu kral veya prens irsî olarak devlet başkanı olmamış ise anayasa hukuku açısından kral değildir.

Örneğin Andora'nın resmi adı “Andora Prenslığı (*Principat d'Andorra*)”dır. Üstelik bu prenslikte 1993 Andora Anayasasına göre (m.43-49) iki tane prens vardır. Bunlardan birisi Fransız Cumhurbaşkanı (halen Emmanuel Macron), diğeri ise La Seu d'Urgell Piskoposudur (halen Joan Enric Vives i Sicilia'dır)⁴. Prenslar makama göre belirlenmektedir. Dolayısıyla Andorra'da devlet başkanlığı irsî olarak intikal etmemektedir. O hâlde bize göre Andora monarşi değildir.

Ömür Boyu Seçilen Devlet Başkanları.- Bir devlette seçimle işbaşına gelen devlet başkanı ömür boyu görevde kalabilir. Örneğin Roma Krallığı (*Regnum Romonarum*)’nda (MÖ 753-MÖ 510) krallar, Senatonun önerisi üzerine soylulardan (*patricii*) oluşan *Comitia Curiata* tarafından seçilmekteydi. Ancak seçilen kral ömür boyu görevde kalırdı⁵. Günümüzde de Vatikan Devletinde Papa ömür boyu görev yapmak üzere Kardinaller Konseyi tarafından seçilmektedir. Kanımızca Roma Krallığını ve Vatikan'ı monarşi olarak kabul etmemek gerekir. Zira devlet başkanları (Kral ve Papa) seçimle işbaşına gelmektedir; keza Roma Krallığında kral ölünce yerine oğlu değil, aynı şekilde seçilecek kişi kral olurdu. Yine günümüzde Vatikan devletinde Papa öldükten sonra yerine onun ailesinden biri değil, başka bir kişi seçimle Papa olur. Dolayısıyla bu tür devletleri devlet başkanlığı babadan oğla irsî olarak intikal etmedikçe bunları monarşi olarak görmemek gerekir.

Cumhurbaşkanının Yerine Oğlunun Cumhurbaşkanı Olması.- Bazen de bir cumhuriyette devlet başkanı şu ya da bu şekilde ömür boyu görevde kalmakta, ölünce de yerine şu ya da bu şekilde oğlu seçilmektedir. Bu konuda komşularımızdan iki güzel örnek verebiliriz: Suriye’de 1970 yılında göreve gelen Devlet Başkanı Hafız Esad 2000 yılında ölünce yerine referandum yoluyla oğlu Be-

3. *Ibid.*, s.781.

4. <http://en.wikipedia.org/wiki/Andorra>. http://en.wikipedia.org/wiki/Bishop_of_Urgell.

5. http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_Kingdom.

Bölüm 7

DEVLET ŞEKİLLERİ II: ÜNİTER DEVLET-BİLEŞİK DEVLET

Bibliyografya.- Arsel, *op. cit.*, s.30-37; Kubalı, *op. cit.*, s.66-73; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.159-174; Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku*, İstanbul, Beta, Sekizinci Baskı, 2003, s.123-134; Lijphart, s.113-125; Duguit, *Traité de droit constitutionnel*, *op. cit.*, c.II, s.769-793; s.186-190; Esmein, *op. cit.* c.I, s.4-8; Hauriou, *op. cit.* s.123-128; Vedel, *op. cit.*, s.108-112; Fabre, *op. cit.* s.20-24; Cadoux, *op. cit.* c.I, s.47-68; Cadart, *op. cit.*, c.I, s.59-98; Georges Burdeau, Francis Hamon ve Michel Troper, *Droit constitutionnel*, Paris, L.G.D.J., Yirmiüçüncü Baskı, 1993, s.93-98; Debbash *et al.*, *op. cit.*, s.33-44; Chantebout, *op. cit.*, s.56-69; Pactet ve Mélin-Soucramanien, *op. cit.*, s.41-56; Dominique Turpin, *Droit constitutionnel*, Paris, P.U.F., Dördüncü Baskı, 2003, s.67-92; Benoît Jeanneau, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris, Dalloz, Coll. Mementos, Sekizinci Baskı, 1991, s.7-10; Louis Favoreu *et al.*, *Droit constitutionnel*, Paris, Dalloz, Sekizinci Baskı, 2005, s.377-460; Chagnollaud, *op. cit.*, c.I, s.102; Constance Grewe ve Hélène Ruiz Fabri, *Droit constitutionnels européens*, Paris, PUF, 1995, s.271-313; Jean Gicquel, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris, Montchrestien, Onaltıncı Baskı, 1999, s.58-71; Paolo Biscaretti di Ruffia, *Diritto costituzionale*, Napoli, Jovene Editore, Onbeşinci Baskı, 1989, s.701-798; Giuseppe de Vergottini, *Diritto costituzionale comparato*, Padova, CEDAM, 1999, s.368-417; Rod Hague, Martin Harrop ve Shaun Breslin, *Comparative Government and Politics: An Introduction*, Houndmilles, Palgrave Macmillan Press, Dördüncü Baskı, 2001, s.168-183; Constan-tinesco ve Pierré-Caps, 263-285; Jean Blondel, *Comparative Government*, London, New York, Prentice Hall, İkinci Baskı, 1995, s.234-241; Ardant, *op. cit.*, s.30-39.

Yapılarına göre devletler “üniter devlet” ve “bileşik devlet” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bileşik devletler de kendi içinde “devlet birlikleri” ve “devlet toplulukları” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Devlet birlikleri de “şahsî birlik” ve “hakikî birlik” olmak üzere iki çeşittir. Devlet toplulukları da “konfederasyon” ve “federasyon” olmak üzere ikiye ayrılır.

Önce devlet şekillerini tanımlarıyla birlikte bir şema hâlinde gösterelim. Sonra da, devlet şekillerini tek tek inceleyelim.

ŞEMA 7.1: DEVLET ŞEKİLLERİ**Üniter Devlet**

Devletin kurucu unsurları (ülke, millet ve egemenlik) ve keza temel organları (yasama, yürütme ve yargı) bakımından teklik özelliği gösteren devlet şeklidir.

Örnek: Türkiye.

Bileşik Devlet

Bileşik devlet, iki veya daha çok devletin sıkı veya gevşek bağlarla birleşmelerinden meydana gelmiş bir devlet çeşididir.

Devlet Birlikleri

İki ayrı devletin, gevşek bağlarla, ayrılıklarını az çok koruyarak birleşmeleridir.

Şahsî Birlik

İki veya daha fazla monarşik devletin başına aynı hükümdarın geçmesiyle oluşan devlet birliğidir.

Örnek:

Hollanda-Lüksemburg (1815-1890)

Hakikî Birlik

Birden fazla devletin, içişlerinde bağımsızlıklarını koruyarak dış ilişkileri bakımından tek bir devlet oluşturacak şekilde birleşmelerinden meydana gelen devlet birliğidir.

Örnek: Avusturya-Macaristan İmparatorluğu (1867-1918)

Devlet Toplulukları

İki veya daha fazla devletin, devlet birliklerine göre daha sıkı bağlarla birleşmeleridir.

Konfederasyon

Birden fazla bağımsız devletin uluslararası hukukî kişiliklerini muhafaza etmek şartıyla uluslararası antlaşma yoluyla kurdukları devlet topluluğu şeklidir.

Örnek: İsviçre Konfederasyonu (1291-1848) ABD (1776-1787)

Federasyon

Uluslararası kişiliğe sahip bir merkezî devlet (federal devlet) ile uluslararası kişiliğe sahip olmayan bölgesel devletlerin (federe devletlerin) aralarında anayasa yoluyla güvenceli bir yetki paylaşımı yaparak oluşturdukları bir devlet topluluğu şeklidir.

Örnek: ABD

I. ÜNİTER DEVLET

Bibliyografya.- Arsel, *op. cit.*, s.30-32; Kubalı, *op. cit.*, s.66; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.159; Teziç, *op. cit.*, s.123-125; Vedel, *op. cit.*, s.108-109; Fabre, *op. cit.* s.20-21; Cadoux, *op. cit.* c.I, s.47-49; Cadart, *op. cit.*, c.I, s.59-65; Burdeau, Hamon ve Troper, *op. cit.*, s.93-94; Debbash *et al.*, *op. cit.*, s.34-36; Chantebout, *op. cit.*, s.56-61; Pactet ve Mélin-Soucramanien, *op. cit.*, s.41-44; Turpin, *op. cit.*, s.91-92; Jeanneau, *op. cit.*, s.7-8; Chagnollaud, *op. cit.*, c.I, s.93-95; Grewe ve Ruiz Fabri, *op. cit.*, s.282-292; Gicquel, *op. cit.*, s.58-63; Hague, Harrop ve Breslin, *op. cit.*, s.175-178; Atilla Nalbant, *Üniter Devlet: Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1997; Marc Uyttendaele, *Precis de droit constitutionnel belge*, Bruxelles, Emile Bruylant, 2001, s.39-44; Ardant, *op. cit.*, s.30-32; Constantinesco ve Pierré-Caps, *op. cit.*, s.264-266;

“Üniter devlet (*unitary state, État unitaire*)”e, “tek devlet” veya “basit devlet (*Etat simple*)” de denir. Biz üniter devlet terimini kullanacağız. Danimarka, Fransa, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsrail, İtalya, İzlanda, Hollanda, Japonya, Lüksemburg, Norveç, Portekiz, Yunanistan, Türkiye gibi devletler birer üniter devlettir¹.

A. TANIM

Üniter devlet, devletin, ülke, millet ve egemenlik unsurları ve keza yasama, yürütme ve yargı organları bakımından teklik özelliği gösteren devlet şek-

1. Constance Grewe ve Hélène Ruiz Fabri, *Droit constitutionnels européens*, Paris, PUF, 1995, s.283.

Bölüm 8

FEDERASYON

(FEDERAL DEVLET)

Bibliyografya.- Cadart, *op. cit.*, c.I, s.73-87; Cadoux, *op. cit.* c.I, s.59; Turpin, *op. cit.*, s.55-63; Akipek, *op. cit.*, c.II, s.99; Vedel, *op. cit.*, s.108-112; Pactet ve Mélin-Soucramanien, *op. cit.*, s.45-56; Chantebout, *op. cit.*, s.61-70; Burdeau, *op. cit.*, s.97-98; Debbasch, *op. cit.*, s.31-36; Favoreu *et al.*, *op. cit.*, s.379-411; Chagnollaude, *op. cit.*, s.126-150; Grewe ve Ruiz Fabri, *op. cit.*, s.292-355; Gicquel, *op. cit.*, s.66-71; Uyttendaele, *op. cit.*, s.47-68; Biscaretti di Ruffia, *op. cit.*, s.721-728; De Vergottini, *op. cit.*, s.381-403; Hague, Harrop ve Breslin, *op. cit.*, s.168-175; Blondel, *op. cit.*, s.234-241; Arsel, *op. cit.*, s.33-37; Kubalı, *op. cit.*, s.67-73; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.168-174; Erdoğan, *Anayasal Demokrasi, op. cit.*, s.23-31; Uygun, *op. cit.*, *passim*; Ardant, *op. cit.*, s.33-39; Constantinesco ve Pierré-Caps, *op. cit.*, s.272-285.

Hatırlanacağı üzere önceki bölümün sonunda federasyonun kısa bir tanımını, onun bir yandan konfederasyon ile diğer yandan da üniter devlet ile olan farklarını kısaca görmüştük. Şimdi bu bölümde federasyonu daha yakından inceleyelim.

Terim Meselesi: “Federasyon” mu? “Federal Devlet” mi?- Gerek günlük dilde, gerekse anayasa hukuku literatüründe, aynı anlamda bazen “federasyon (*federation, fédération*)”, bazen de “federal devlet (*federal government, État fédéral*)” terimi kullanılmaktadır. Ne var ki federasyon ile federal devlet terimleri özdeş değildir. Çünkü federasyon, “federal devlet” ve “federe devletler”in bir araya gelerek oluşturduğu *devlet topluluğudur*. Federal devlet ise, bu devlet topluluğunun kendisi değil, bu topluluğu oluşturan devlet türlerinden birisidir. Dolayısıyla federal devlet ve federe devletlerin bir araya gelerek oluşturdukları topluluğa “federal devlet” denmesi doğru değildir. Ancak bununla birlikte “federal devlet” tabirinin bu yanlış kullanımı son derece yaygındır. O nedenle belki, federal devlet tabirinin bazen “geniş anlamda” kullanıldığını “geniş anlamda federal devlet”in içine sadece federal devlet değil, federe devletlerinde dahil devlet topluluğu veya bunların oluşturduğu sistem kastedildiğini söyleyebiliriz.

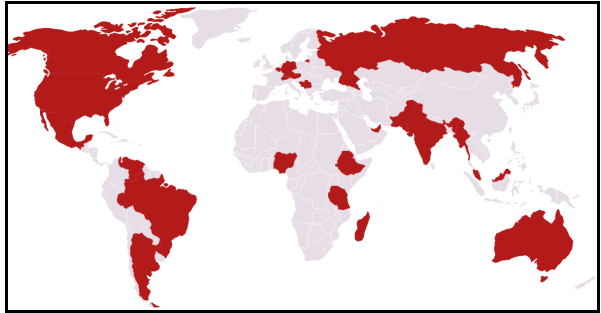
“Federalizm” ve “Federal Sistem” Terimleri.- “Federalizm (*federalism, fédéralisme*)”, devlet iktidarının federal devlet ile federe devletler arasında

anayasayla güvence altına alınmış bir şekilde paylaştırılmasını öngören ilkedir. “Federal sistem (*federal system, système fédéral*)”, federalizm ilkesinin uygulandığı devlet sistemidir.

Etimoloji.- Federasyon kelimesi Latince *foedus* kelimesinden gelmektedir. Bu kelime sözleşme, birleşme demektir¹. Genel anlamda pek çok şeyin federasyonundan, yani birleşmesinden bahsedilebilir. Örneğin Türkiye Futbol Federasyonu, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Federasyonu, Türkiye Satranç Federasyonu, Türkiye Gazeteciler Federasyonu, Türkiye Dağcılık Federasyonu gibi. Bunlar birtakım dernek ve kulüplerin birleşerek oluşturdukları daha büyük derneklerdir. Sadece dernekler değil, bazen devletler de birleşerek bir federasyon kurmaktadır. Örneğin Rusya Federasyonu. İşte bu bölümde biz devletlerin bir araya gelerek oluşturdukları federasyonları inceleyeceğiz.

Federasyon Şeklindeki Devletlerin Resmî Adları.- Yukarıda da örnek olarak verildiği gibi Rusya Federasyonunun ismi resmen “Rusya Federasyonu”dur. Malezya’nın da resmî adı “Malezya Federasyonu”dur. Ancak diğer federal devletlerin resmî adlarında “federasyon” değil, değişik terimler kullanılmaktadır. Örneğin ABD ve Meksika federasyonlarına “birleşik devlet” denmektedir (*United States of America* ve *Estados Unidos Mexicanos*). Almanya, Brezilya, Nijerya federasyonlarında ise “federal cumhuriyet (*federal republic*)” terimi kullanılmaktadır. Brezilya’nın ise resmi ismi “Brezilya Federatif Cumhuriyeti (*República Federativa do Brasil*)”dir. Avustralya’da *Commonwealth*, Belçika’da “Krallık (*Royaume de Belgique*)”, BAE’de “Birleşik Emirlik” (*United Arab Emirates, El Emarat el Arabiyye el Müttehide*), Komorlar’da “birlik (*Union of the Comoros*)” terimleri kullanılmaktadır. Kanada örneğinde olduğu gibi bir federal devletin resmi isimlendirilmesinde o devletin federasyon biçiminde bir devlet olduğunu gösteren bir ifade kullanılmayabilir. Federasyon olup olmama bakımından devletin resmî isminin bir önemi yoktur. Aşağıda göreceğimiz federasyon şartlarını taşıyan her devlet, adına bakılmaksızın,

hatta adı başka bir şey dese bile bir federasyondur. Nitekim İsviçre 1848’den beri tartışmasız olarak bir federasyon olmasına rağmen, İsviçre’nin resmî adında “konfederasyon” kelimesi geçmektedir. İsviçre’de “Helvetya Konfederasyonu” isminin kullanılması tarihsel sebeplerlidir.

Harita 9.1: Yeryüzünde Federal Devletler (Koyu Renk)
Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Federal_states.png

1. A. Gabriel, *Dictionnaire Latin-Français*, Paris, Hatier, 1960, s.246.

Dördüncü Kısım

DEVLETİN TEMEL ORGAN VE FONKSİYONLARI

Şimdiye kadar, devlet kavramını, devletin unsurlarını, devlet şekillerini gördük. Şimdi devletin temel organ ve fonksiyonlarını inceleyeceğiz.

I. GENEL OLARAK

Anayasa hukuku dersi almış herkes, hatta genel kültür bilgisi olarak pek çok vatandaş devletin, yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç temel organ ve fonksiyonunun bulunduğunu bilir. Bu nedenle biz de burada, böyle bir ayırımın aşikâr olduğunu varsayıp bu üç temel organ ve fonksiyonu incelemeye başlayabiliriz. Ancak biz bu ayırımın nasıl ortaya çıktığını öncelikle vermek istiyoruz.

Günümüzde devletin temel organ ve fonksiyonlarını yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üçe ayrılması adet olmuş ise de, tarihsel olarak devletin üç ayrı organdan ve üç ayrı fonksiyondan oluştuğu düşüncesi nispeten yenidir. Mutlak monarşiler döneminde devletten tek bir şey anlaşılırdı ve bu şey hükümdar ile özleşirdi. Kanunları hükümdar koyar; hükümdar uygular; davalar hakkında hükümdar karar verirdi. Hükümdarın kanun koymada danışmanlarından yararlanması, kanunların uygulanması için hizmetkarlar görevlendirmesi veya davalar hakkında karar vermek için hakimler veya kurullar ataması, onun bu yetkilerini danışmanlarına, hizmetkarlarına veya hakimlerine devrettiği anlamına gelmezdi. Hükümdar bu yetkilerini bizzat da kullanabilirdi. Danışmanlarına sormadan kanun çıkarabilir; yürütme işlemlerini hizmetkarları eliyle değil kendi eliyle yapabilir ve nihayetinde davalar hakkında bizzat karar verebilir ve hatta verilmiş kararı değiştirebilir ve kaldırabilirdi. Böyle bir sistemde devletin yasama, yürütme ve yargı organlarından bahsetmenin bir anlamı yoktur. Ortada tek bir organ, daha doğrusu şahıs vardır, o da hükümdardır. Sonuç olarak mutlak monarşilerde devletin birliği ve bütünlüğü ilkesinin geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

Bölüm 9

YASAMA

Organik ve Fonksiyonel Yaklaşım.- “Yasama”dan da bahsedildiğinde bazen devletin belirli bir organı, bazen de bu organın yaptığı işler kastedilmektedir. Diğer bir ifadeyle, “yasama” terimi bazen “organik”, bazen de “fonksiyonel” anlamda kullanılmaktadır. *Fonksiyonel anlamda yasamaya* kısaca “yasama fonksiyonu”, *organik anlamda yasamaya* ise “yasama organı” denir. Yasama incelenirken, yasamaya hem organik, hem de fonksiyonel açıdan yaklaşmak gerekir. Yasamaya *organik açıdan yaklaşıyorsa*, yasanın kuruluşu, teşkilatı, oluşumu incelenir. Örneğin “şu ülkenin yasama organı iki meclislidir. Bu meclislerden birincisi halk tarafından seçilen şu kadar milletvekilinden oluşur. Bu meclislerden ikincisi ise, şu usûllerle seçilen senatörlerden oluşur” deniyorsa burada yasama *organik* açıdan yaklaşılmış, yani “yasama organı” incelenmiş olur. Yasamaya *fonksiyonel açıdan yaklaşıyorsa*, yasanın görev ve yetkileri, yaptığı işlemler, yürüttüğü faaliyetler incelenir. Örneğin “şu ülkenin yasama organının görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak, hükümeti denetlemek, vs.dir” deniyorsa burada yasamaya *fonksiyonel* açıdan yaklaşılmış, yani “yasama fonksiyonu” incelenmiş olur. İşte biz de yasama başlıklı bu bölümde yasamaya önce organik açıdan, sonrada fonksiyonel açıdan yaklaşıcağız. Diğer bir ifadeyle önce yasama organını, sonra da yasama fonksiyonunu inceleyeceğiz.

I. YASAMA ORGANI: PARLÂMENTO

Bibliyografya.- Abadan, *op. cit.*, s.367-370; Arsel, *op. cit.*, s.90-107; Cadart, *op. cit.*, c.I, s.358-395; Debbash *et al.*, *op. cit.*, s.140-164; Burdeau, Hamon ve Troper, *op. cit.*, s.132-152; Laferrière, *op. cit.*, s.612-743; Barthélemy ve Duez, *op. cit.*, s.444-486; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.192-213; Vedel, *op. cit.*, s.172-177; Jeanneau, *op. cit.*, s.107-114; Pactet ve Mélin-Soucramanien, *op. cit.*, s.113-117; Fabre, *op. cit.*, s.169-177; Chantebout, *op. cit.*, s.241-250.

Yasama Organının Diğer Devlet Organlarından Ayrılması.- Burada ilk önce yasama organının, devletin diğer temel organları olan yürütme ve yargı organlarından nasıl ayrıldığını incelememiz uygun olur.

Yasama Organının Yürütme Organından Ayrılması.- Yasama organının yürütme organından ayrılmasında genellikle mesele yoktur. Zira aşağıda gö-

Bölüm 10

YÜRÜTME

Organik ve Fonksiyonel Açından Yürütme.- “Yasama” teriminden olduğu gibi “yürütme”den de bahsedildiğinde bu terimden “fonksiyonel anlamda yürütme” ve “organik anlamda yürütme” olmak üzere genellikle iki değişik şey anlaşılır. Organik anlamda yürütme tabiriyle yürütmenin kuruluşu; fonksiyonel anlamda yürütme tabiriyle de yürütmenin yaptığı işler kastedilir. Organik anlamda yürütmeye kısaca “yürütme organı (*organe exécutif*)”, fonksiyonel anlamda yürütmeye de kısaca “yürütme fonksiyonu (*fonction exécutive*)” denir. Bu bölümde önce “yürütme organı”nı, sonra da “yürütme fonksiyonu”nu inceleyeceğiz.

I. YÜRÜTME ORGANI

Yürütme Organının Diğer Devlet Organlarından Ayrılması.- İlk önce yürütme organını, devletin diğer temel organları olan yasama organı ve yargı organından ayırt etmemiz uygun olur.

Yürütme Organının Yasama Organından Ayrılması.- Yürütme organının yasama organından ayrılmasında mesele yoktur. Zira yukarıda gördüğümüz gibi, yasama organı halk tarafından seçilmiş temsilcilerden oluşan parlâmentodur. Yürütme organı ise aşağıda göreceğimiz gibi, başkanlık sistemlerinde başkan ve onun sekreterlerinden; parlâmenter hükümet sistemlerinde ise devlet başkanı, başbakan, bakanlardan oluşur. Başkanlık sistemlerinde yasama ile yürütme organları arasında karışma olmaz. Dolayısıyla bunları birbirinden ayırmak çok kolaydır. Çünkü bu sistemde başkan ve sekreterleri yasama organının üyesi değildir. Parlâmenter hükümet sistemlerinde ise, başbakan ve bakanlar aynı zamanda parlâmento üyesi oldukları için yürütme organını yasama organından ayırmak biraz zordur.

Yürütme Organının Yargı Organından Ayrılması.- Yürütme organının yargı organından ayrılmasında da mesele yoktur. Zira yürütme organı, aşağıda göreceğimiz gibi, devlet başkanı, başbakan, bakanlar kurulu, bakanlardan oluşur.

Bölüm 11

YARGI

Bibliyografya.- Türkçe: Ramazan Arslan ve Süha Tanrıver, *Yargı Örgütü Hukuku*, Ankara, Yetkin, 2001, *passim*; Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usûlü*, İstanbul, Demir Demir Ltd., Altıncı Baskı, 2001, Cilt I, s.2-77, 884; Baki Kuru, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, *Medenî Usûl Hukuku*, Ankara, Yetkin, 14. Baskı, 2002, s.125, 126, 551-560, 730-731, 785-805; Nurullah Kunter ve Feridun Yenisey, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul, Beta, 12. Baskı, 2002, Birinci Kitap, s.43-45, 58-60, 155-161, 243-244, 438-444; Saim Üstündağ, *Medenî Yargılama Hukukunun Esasları*, İstanbul, İÜHF Yayınları, 1973, s.137-153, 418-439; İlhan E. Postacıoğlu, *Medenî Usûl Hukuku Dersleri*, İstanbul, İÜHF Yayınları, 3. Baskı, 1966, 488-511; 20-24, 132-138, 488-511. **Fransızca.-** Jean-Pierre Gridel, *Notions fondamentales de droit et droit français*, Paris, Dalloz, 1992, s.459-529; Jean-Louis Bergel, *Théorie générale du droit*, Paris, Dalloz, 3. Baskı, 1999, s.311-339; François Terré, *Introduction générale au droit*, Paris, Dalloz, 6. Baskı, 2003, s.531-580; Jean Vincent, Serge Guinchard, Gabriel Mantagnier, André Varinard, *Institutions judiciaires*, Paris; Dalloz, 7. Baskı, 2003, s.269-271, 349-360, 607-835; Boris Starck, Henri Roland ve Laurant Boyer, *Introduction au droit*, Paris, Litec, 5. Baskı, 2000, s.239-336; Xavier Labbé, *Introduction générale au droit*, Lille, Presses universitaires du Septentrion, 2. Baskı, 2003, s.80-108; René David, *Les grands systèmes de droit contemporains*, Paris, Dalloz, 7. Baskı, 1978, s.19-27; Michel Fromont, *Grands systèmes de droit étrangers*, Paris, Dalloz, 5. Baskı, 2005, s.6-9; Duguit, *Manuel de droit constitutionnel*, *op. cit.*, s.90-120; Jean-Marie Auby ve Roland Drago, *Traité de contentieux administratif*, Paris, LGDJ, İkinci Baskı, 1975, c.I, s.10-45; Hermann Beckaert, *Introduction à l'étude du droit*, Bruxelles, Bruylant, 1963, s.453. **İngilizce.-** Frederick G. Kempin, *Historical Introduction to Anglo-American Law*, St. Paul, Minn., West Publishing Co., Third Edition, 1990, 4th reprint, 2003, s.48-73; Francis Lyall, *An Introduction to British Law*, Baden-Baden, Nomos Verlagsgesellschaft, 2. Baskı, 2002, s.209; Richard Ward ve Amanda Wragg, *Walker & Walker's English Legal Systems*, Oxford, Oxford University Press, 9. Baskı, 2005, s.329-344; Fiona Cownie, Anthony Bradney ve Mandy Burton, *English Legal System*, Oxford, Oxford University Press, 2005, s.365-374; Peni Derbyshire, *English Legal System*, London, Sweet & Maxwell, 2004, s.57-63.

Yasama ve yürütme terimlerinde olduğu gibi, “yargı (kaza)”dan da bahsedildiğinde bu terimden “fonksiyonel anlamda yargı” ve “organik anlamda yargı” olmak üzere genellikle iki değişik şey kastedilmektedir. Fonksiyonel anlamda yargıya kısaca “yargı fonksiyonu (*fonction juridictionnelle*)”, organik anlamda yargıya ise “yargı organı (*organe juridictionnel*)” denir. O halde burada ilk önce “yargı fonksiyonu”nu, sonra da “yargı organı”nı görelim.

I. YARGI FONKSİYONU (FONKSİYONEL ANLAMDA YARGI)

“Yargı fonksiyonu (*fonction juridictionnelle, judicial function*)” devletin üç fonksiyonundan biridir¹. Burada önce yargı fonksiyonunun tanımı ve diğer devlet fonksiyonlarından ayrılmasını, daha sonra da yargı fonksiyonunun yerine getiriliş usûlünü inceleyeceğiz

A. YARGI FONKSİYONUNUN TANIMI

Bir fonksiyon, içeriğine, yani bu fonksiyonun kendisiyle yerine getirildiği işlemlerin maddî mahiyetine bakılarak tanımlanabileceği gibi, bu fonksiyonunun kimin veya kimlerin tarafından yerine getirildiğine bakılarak da tanımlanabilir. Birinci durumda bu fonksiyon, içeriksel, yani maddî açıdan; ikinci durumda ise organik açıdan tanımlanmış olur. Birinci durumda şu şu niteliklerdeki iş ve işlemler yargı fonksiyonunu; ikinci durumda ise şu organın yaptığı iş ve işlemler yargı fonksiyonu oluşturur denir. Önce maddî, sonra da organik açıdan yargı fonksiyonunun tanımını görelim. Ancak bundan önce şu hususu not edelim: Bizim burada “maddî açıdan tanım-organik açıdan tanım” dediğimiz şeye kamu hukuku literatüründe, genellikle “maddî kritere göre tanım-organik kritere göre tanım” denir. Aşağıda bazen “maddî açı”, bazen “maddî kriter” terimleri kullanılmıştır. Bunlar tamamıyla aynı anlamdadır. Aynı şekilde bazen “organik açı” bazen de aynı anlama “organik kriter” ifadesi kullanılmıştır.

1. Yargı Fonksiyonunun Maddî Açıdan Tanımlanması (Maddî Kriter)

Maddî açıdan yargı fonksiyonu, yukarıda da belirtildiği gibi, bu fonksiyonu yerine getiren organın kim olduğuna bakılarak değil, bu fonksiyonun içeriğine, maddî niteliğine bakılarak tanımlanır. Yani, maddî açıdan tanımda, yargı fonksiyonu, bu fonksiyonu ifa eden organdan tamamıyla soyutlanarak ele alınır. Bu açıdan bakıldığında ise yargı fonksiyonunu, *hukukî uyumsuzlukları çözüme fonksiyonu* olarak tanımlayabiliriz².

-
1. Bu kitabın başlığı “devlet” olduğuna ve bir kısımda biz devletin fonksiyonlarını işlediğimiz için, “hakem kararları”nın yargı fonksiyonuna dahil olup olmadığı sorununu burada tartışmıyoruz.
 2. Daha önce de gördüğümüz gibi, devlet fonksiyonlarının ve bu arada yargı fonksiyonunun maddî açıdan tanımlanması ilk defa Léon Duguit tarafından yapılmıştır. Léon Duguit, yargı fonksiyonunun maddî kriterle, yani bu fonksiyonun içeriğine ve mahiyetine bakarak tanımlanmasını savunmaktadır (Duguit, *Manuel de droit constitutionnel, op. cit.*, s.118). Duguit’ye göre, yargı fonksiyonunu “münhasıran maddî açıdan, yani bu fonksiyonu ifa eden organların, memurların ve makamların niteliğinden tamamıyla soyutlayarak tanımlamak gerekir” (*Ibid.*). Duguit yargı fonksiyonu aşağıdaki üç unsur ile tanımlamaktadır. Diğer bir ifadeyle Duguit’ye göre yargı fonksiyonu şu üç aşamadan geçerek yerine getirilmektedir.

a) *Hukuka Aykırılık İddiası*.- Bir mahkemenin karar verebilmesi için her şeyden önce, bir hukuka aykırılık iddiası olmalıdır (*Ibid.*, s.119).

b) *Hukuka Aykırılığın Tespiti*.- Mahkeme böyle bir hukuka aykırılık sorunuyla karşı karşıya kaldığında, hukuka aykırılığın olup olmadığını araştırıp tespit eder (*Ibid.*).

BİBLİYOGRAFYA

Not: İnternet kaynakları ve kitapta atıfta bulunulan anayasaların kaynaklarına ilişkin bilgiler bibliyografyanın sonundadır.

- ABADAN (Yavuz), *Amme Hukuku ve Devlet Nazariyeleri*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1952.
- AKARSU (Bedia), “John Locke’un Devlet Felsefesi”, *Felsefe Arkivi*, Sayı 12, 1961, s.72-85.
- AKBAY (Muvaffak), *Umumî Amme Hukuku Dersleri*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Dördüncü Baskı, 1961, Cilt I.
- AKIN (İlhan F.), *Kamu Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, Beşinci askı, 1987.
- AKİPEK (İlhan), *Devletler Hukuku*, Ankara, Başnur Matbaası, Üçüncü Bası, (1966?), İkinci Kitap.
- ALİ HAYDAR EFENDİ, *Dürerü’l Hukkam Serhu Mecelleti’l Ahkam* (Yazı çevrimi: Rasit Gündoğdu ve Osman Erdem), İstanbul, Gül Neşriyat, Tarih Yok (2006?), Cilt 4.
- ALLAND (Denis) ve RİALS (Stéphane) (Eds.), *Dictionnaire de la culture juridique*, Paris, PUF, 2003.
- ARASLI (Oya), *Anayasa Hukuku (Ders Notları [Teksir])*, Ankara, Tarihsiz, (1983?).
- ARDANT (Philippe), *Institutions politiques et droit constitutionnel*, Paris, LGDJ, Onyedinci Baskı, 2005.
- ARİSTOTELES, *Politika*, IV. <http://www.constitution.org/ari/polit_04.htm>.
- ARMAĞAN (Servet), *1961 Anayasası ve Bakanlar Kurulu*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1978.
- ARSEL (İlhan), *Anayasa Hukuku: Demokrasi*, Ankara, Doğu Matbaacılık, 1964 (“Arsel, *op. cit.*,” şeklindeki atıflar bunadır).
- ARSEL (İlhan), *Türk Anayasa Hukukunun Umumî Esasları*, (Birinci Kitap: Cumhuriyetin Temel Kuruluşu), Ankara, Mars Matbaası, 1965.
- ARSLAN (Ramazan) ve TANRIVER (Süha), *Yargı Örgütü Hukuku*, Ankara, Yetkin, 2001.
- AUBY (Jean-Marie) ve DRAGO (Roland), *Traité de contentieux administratif*, Paris, LGDJ, İkinci Baskı, 1975, c.I.
- AUST (Anthony), *Handbook of International Law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005.
- BAGEHOT (Walter), *The English Constitution*, London, The Fontana Press, 1963.
- BALE (Tim), *European Politics: A Comparative Introduction*, Houndmilles, Palgrave Macmillan, 2005.
- BARNETT (Hilaire A.), *Constitutional and Administrative Law*, London, Cavendish Publishing Ltd., Beşinci Baskı, 2004.
- BARTHÉLEMY (Joseph) ve DUEZ (Paul), *Traité de droit constitutionnel*, Paris, Dalloz, 1933, (Tıpkı Basım: Economica, 1985).
- BAŞGİL (Ali Fuat), “Devletin Ülke Unsuru”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 13, 1947, Sayı 4, s.1261-1281.
- BAŞGİL (Ali Fuat), *Esas Teşkilât Hukuku*, İstanbul, Baha Matbaası, 1960.
- BEKAERT (Hermann), *Introduction à l'étude du droit*, Bruxelles, Bruylant, 1963.
- BERGEL (Jean-Louis), *Théorie générale du droit*, Paris, Dalloz, 3. Baskı, 1999.
- BIDÉGARAY (Christian), “Le monarque chef religieux”, *Pouvoirs: Revue d'études constitutionnelles et politiques*, 1996, no 78, s.55-72.
- BLONDEL (Jean), *Comparative Government*, London, New York, Prentice Hall, İkinci Baskı, 1995.

- BODIN (Jean) (Çev. Özer Ozankaya), “Devlet Üstüne Altı Kitap’tan Seçme Parçalar” in Mete Tunçay (der.), *Batı’da Siyasal Düşünceler Tarihi (Seçilmiş Yazılar)*, Ankara, Teori Yayınları, 1986, c.II, s.163.
- BODIN (Jean), *Les six livres de la République*, Paris, 1576, <http://agora.qc.ca/reftext.nsf/Documents/Souverainete--De_la_souverainete_par_Jean_Bodin>; <<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k536293/f745.item>>
- BOUDET (François), “La force juridique des résolutions parlementaires”, *Revue du droit public*, Tome 74, Mars-Avril 1958, No 2, s.271-289.
- BRADLEY (Anthony) ve EWING (KeithD), *Constitutional and Administrative Law*, London, Longman, Onüçüncü Baskı, 2002.
- BRANCHET (Bernard), *La révision de la Constitution sous la Ve République*, Paris, L.G.D.J., 1994.
- BROWNLIE (Ian), *Principles of Public International Law*, Oxford, Oxford University Press, Dördüncü Baskı, 1996.
- BRUN (Henri) ve TREMBLAY (Guy), *Droit constitutionnel*, Québec, Les éditions Yvon Blais Inc., 1982.
- CADART (Jacques), *Institutions politiques et droit constitutionnel*, Paris Economica, Üçüncü Baskı, 1990, c.I.
- CADIET (Loic), “Contradictoire”, in Alland ve Rials (Eds.), *op. cit.*, s.271-274.
- CADIET (Loic), “Procédure”, in Alland ve Rials (Eds.), *op. cit.*, s.1216-1222.
- CADOUX (Charles), *Droit constitutionnel et institutions politiques: Théorie générale des institutions politiques*, Paris, Cujas, 1988, c.I.
- CARBONNIER (Jean), *Droit civil: Introduction*, Paris, PUF, 23. Baskı, 1995.
- CARRÉ DE MALBERG (Raymond), *Contribution à la théorie générale de l’Etat*, Paris, Sirey, 1922 (Tıpkı Basım: CNRS, 1962), c.I ve II.
- CARREAU (Dominique), *Droit international*, Paris, Pedone, İkinci Baskı, 1988.
- CASTELLAN (Georges), *Balkanların Tarihi*, Çev. Ayşegül Yaraman-Başbuğu, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1995, s.251-265.
- CENTEL (Nur) ve ZAFER (Hamide), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul, Beta, 3. Baskı, 2005.
- CHAGNOLLAUD (Dominique), *Droit constitutionnel contemporain: (Tome 1: Théorie générale-Les régimes étrangers)*, Paris, Armand Colin, Dördüncü Baskı, 2004.
- CHANTEBOU (Bernard), *Droit constitutionnel*, Paris, Armand Colin, Yirmikiinci Baskı (Ağustos 2005 Güncelleştirmesi), 2005.
- CHAPUS (René), *Droit administratif général*, Paris, Montchrestien, Onbeşinci Baskı, 2001, c.I.
- CHARLOT (Monica), *Le système politique britannique*, Paris, Armand Colin, 1976 (“Charlot. *op. cit.*,” şeklindeki atıflar budur).
- CHARLOT (Monica), “La monarchie et l’opinion publique en Grande-Bretagne, Pouvoirs: Revue d’études constitutionnelles et politiques”, 1996, no 78, s.73-84.
- CHRIMES (S. B.), *English Constitutional History*, London, Oxford University Press, 1958.
- CLAISSE (Alain), “Premier ministre”, Olivier Duhamel ve Yves Mény (Eds.), *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, PUF, 1992.
- COHENDET (Marie-Anne), *Droit constitutionnel*, Paris, Montchrestien, İkinci Baskı, 2002.
- CONAC (Gérard), “Régime présidentiel”, in Olivier Duhamel ve Yves Mény, *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, PUF, 1992, s.891.
- CONSTANTINESCO (Vlad) ve PIERRÉ-CAPS (Stéphane), *Droit constitutionnel*, Paris, Presses Universitaires de France, Themis droit public, 2004.
- CORNU (Gérard) (Ed.) (Association Henri Capitant), *Vocabulaire juridique*, Paris, PUF, Yedinci Baskı, 2006.
- COWNIE (Fiona), BRADNEY (Anthony) ve BURTON (Mandy), *English Legal System*, Oxford, Oxford University Press, 2005.
- CRAWFORD (James), *The Creation of States in International Law*, Oxford, Oxford University Press, 2006.

- CURRIÉ (David), *The Constitution of the Federal Republic of Germany*, Chicago ve London, The University of Chicago Press, 1994.
- ÇAĞAN (Nami), “Anayasa Çerçevesinde Kamu Maliyesinin Kontrolü”, *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 1986, Cilt 2, s.200.
- DAVID (René), *Les grands systèmes de droit contemporains*, Paris, Dalloz, 7. Baskı, 1978.
- DE BAECQUE (Francis), “Solidarité ministérielle”, in Olivier Duhamel ve Yves Mény (Eds.), *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, PUF, 1992, s.986.
- DE SMITH (A. S) ve BRAZİER (Rodney), *Constitutional and Administrative Law*, London, Penguin Books, Altıncı Baskı, 1989.
- DE VERGOTTINI (Giuseppe), *Diritto costituzionale comparato*, Padova, CEDAM, 1999.
- DEBBASCH (Charles), PONTIER (Jean-Marie), BOURDON (Jacques) ve RICCI (Jean-Claude), *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris, Economica, Dördüncü Baskı, 2001, 1033 s.
- DELPÉRÉE (Francis), *Le droit constitutionnel de la Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2000 (“Delpérée, *op. cit.*,” şeklindeki atıflar budur).
- DÉLPÉRÉE (Francis), “Couronne”, in Olivier Duhamel ve Yves Mény (Eds.), *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, PUF, 1992, s.163-166.
- DELPÉRÉE (Francis), “La fonction du roi”, *Pouvoirs: Revue d'études constitutionnelles et politiques*, 1996, no 78, s.43-53.
- DELPÉRÉE (Francis), “Loi salique”, Olivier Duhamel ve Yves Mény (sous la direction de-), *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, P.U.F., 1992, s.608.
- DELPÉRÉE (Francis), “Monarchie”, in Olivier Duhamel ve Yves Mény (Eds.), *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, PUF, 1992, s.640.
- DELPÉRÉE (Francis), “Régence”, in Olivier Duhamel ve Yves Mény (sous la direction de-), *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, P.U.F., 1992, s.870-871.
- DÉLPÉRÉE (Francis), “Roi”, in Olivier Duhamel ve Yves Mény (Eds.), *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, P.U.F., 1992, s.937.
- DEMİR (Fevzi), *Anayasa Hukukuna Giriş*, İzmir, Barış Yayınları, Beşinci Baskı, 1998.
- DERBYSHİRE (Peni), *English Legal System*, London, Sweet & Maxwell, 2004.
- DEVELLİOĞLU (Ferit), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 1984.
- DI RUFFIA (Paolo Biscaretti), *Diritto costituzionale*, Napoli, Jovene Editore, Onbeşinci Baskı, 1989.
- DICEY (Albert Venn), *Introduction to the Study of the Law of the Constitution*, 1885, s.39-49 <http://www.constitution.org/cmt/avd/law_con.htm>.
- DICIONNAIRE DE LA CULTURE JURIDIQUE:** Denis Alland ve Stéphane Rials (Eds.), *Dictionnaire de la culture juridique*, Paris, PUF, 2003.
- DOEHRING (Karl), *Genel Devlet Kuramı (Genel Kamu Hukuku)*, (Çev.: Ahmet Mumcu), İstanbul, İnkılap, 2002.
- DOMANIÇ (Hayri), *Hukukta Kaziyei Muhkeme ve Nisbi Kuvveti*, İstanbul, İÜHF Yayınları, 1964.
- DORSEN (Norman), Michel Rosenfeld, Andras Sajó ve Susanne Baer (Eds.), *Comparative Constitutionalism; Cases and Materials*, St. Paul, MN, Thomson-West, 2003.
- DUGUIT (Léon), *Manuel de droit constitutionnel*, Paris, Anciennes Maisons Thorin et Fontemoing, Dördüncü Baskı, 1923.
- DUGUIT (Léon), *Traité de droit constitutionnel*, Paris, Ancienne librairie fontemoing, Üçüncü Baskı, 1928, c.II.
- DUHAMEL (Olivier) ve MÉNY (Yves) (Eds.), *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, PUF, 1992.
- DURAN (Lütfi), “İdare Alanının Düzenlenmesinde Teşriî ve Tazimî Tasarrufların Sınırı”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 30, 1964, Sayı 3-4, s.466-492.

- DUVERGER (Maurice), “Les monarchies républicaines”, *Pouvoirs: Revue d'études constitutionnelles et politiques*, 1996, no 78, s.107-127.
- EL GAMMAL (Jean), “Les courants monarchistes sous la IIIe République”, *Pouvoirs: Revue d'études constitutionnelles et politiques*, 1996, no 78, s.95-106.
- ERDOĞAN (Mustafa), *Anayasa Hukuku*, Ankara, Orion, 2005.
- ERDOĞAN (Mustafa), *Anayasal Demokrasi*, Ankara, Siyasal Kitabevi, Üçüncü Baskı, 1999.
- ERDOĞAN (Mustafa), *Liberal Toplum, Liberal Siyaset*, Ankara, Siyasal Kitabevi, 1998.
- ERDOĞMUŞ (Belgin) (der.), *Hukukta Latince Teknik Terimler Sözlüğü*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004.
- ESEN (Bülent Nuri), *Anayasa Hukuku: Genel Esaslar*, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1970.
- ESMEIN (Adhémar), *Eléments de droit constitutionnel français et comparé*, Paris, Recueil Sirey, Sekizinci Baskı, 1927, c.I ve II.
- FABRE (Michel Henry), *Principes républicains de droit constitutionnel*, Paris, L.G.D.J., Dördüncü Baskı, 1984.
- FAVOREU (Louis) et al., *Droit constitutionnel*, Paris, Dalloz, Sekizinci Baskı, 2005.
- FİELD (Martha), “The Differing Federalisms of Canada and the United States”, *Law and Contemporary Problems*, Vol. 55, 1992, s.107 vd, in Jackson ve Tushnet, *op. cit.*, s.795
- FLEINER (Thomas), “Switzerland: Constitution of the Federal State and the Cantons” in, Lidija R. Basta Fleiner ve Thomas Fleiner (Eds.), *Federalism and Multiethnic States: The Case of Switzerland*, 2000, s.102-117’den parça in Norman Dorsen, Michel Rosenfeld, Andras Sajó ve Susanne Baer (Eds.), *Comparative Constitutionalism: Cases and Materials*, St. Paul, MN, Thomson-West, 2003, s.369.
- FLEINER (Thomas), Alexander Misić ve Nicole Töpferwein, *Swiss Constitutional Law*, The Hague, Kluwer Law International (Berne, Staempfli Publishers), 2005.
- FOSTER (Nigel) ve FOYER (Jean), “Les quereelles dynastiques aujourd’hui”, *Pouvoirs: Revue d'études constitutionnelles et politiques*, 1996, no 78, 85-95.
- FROMONT (Michel), *Grands systèmes de droit étrangers*, Paris, Dalloz, 5. Baskı, 2005.
- GABRIEL (A.), *Dictionnaire Latin-Français*, Paris, Hatier, 1960.
- GAMMAL (Jean El), “Les courants monarchistes sous la IIIe République”, *Pouvoirs: Revue d'études constitutionnelles et politiques*, 1996, no 78, s.95-106.
- GARNER (Bryan A.) (Ed.), *Black's Law Dictionary*, St. Paul, Minn., West Group, Yedinci Baskı, 1999.
- GAXIE (Daniel), “Article 89”, in François Luchaire et Gérard Conac (sous la direction de-), *La Constitution de la République française*, Paris, Economica, İkinci Baskı, 1987, s.1329;
- GİCQUEL (Jean) *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris, Montchrestien, Onaltıncı Baskı, 1999.
- GÖLCÜKLÜ (Feyyaz) ve GÖZÜBÜYÜK (Şeref), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2. Baskı, 1996.
- GÖLCÜKLÜ (Feyyaz), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Göre Doğru Yargılama*, Ankara, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi, İnsan Hakları Merkezi yayını, 1995.
- GÖZE (Ayferi), *Devletin Ülke Unsuru*, İstanbul, 1959.
- GÖZE (Ayferi), *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, İstanbul, Beta, 1986.
- GÖZLER (Kemal), *Anayasa Normlarının Geçerliliği Sorunu*, Bursa, Ekin, 2. Baskı, 2016.
- GÖZLER (Kemal), *Devlet Başkanları*, Bursa, Ekin, 2. Baskı, 2016.
- GÖZLER (Kemal), *İdare Hukuku*, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 2003, c.I ve II.
- GÖZLER (Kemal), *Kurucu İktidar*, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 1998.
- GÖZLER (Kemal), *Türk Anayasa Hukuku*, Bursa, Ekin Kitabevi, 2000.
- GÖZLER (Kemal), “Cumhuriyet ve Monarşi”, *Türkiye Günlüğü*, Sayı 53, Kasım-Aralık 1998, s.27-34.

- GÖZLER (Kemal), “Hukuk Açısından Monarşi ve Cumhuriyet Kavramlarının Tanımı Sorunu”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 54, 1999, Sayı 1, s.51-62.
- GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref) ve TAN (Turgut), *İdare Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi, İkinci Baskı, 2001 (Cilt I: Genel Esaslar).
- GÖZÜBÜYÜK (A. Şeref), *Türkiye'nin İdarî Yapısı*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1996.
- GREWE (Constance) ve FABRİ (Hélène Ruiz), *Droit constitutionnels européens*, Paris, PUF, 1995.
- GRİDEL (Jean-Pierre), *Notions fondamentales de droit et droit français*, Paris, Dalloz, 1992.
- GÜNDAY (Metin), *İdare Hukuku*, Ankara, İmaj Yayıncılık, Beşinci Baskı, 2002.
- GÜNEŞ (Turan), *Türk Pozitif Hukukunda Yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri*, Ankara, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1965.
- GÜRİZ (Adnan), “Hobbes, Şahsiyeti ve Siyasî Fikirleri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, 1955, Sayı 1-2, s.298-315.
- GÜRİZ (Adnan), *Hukuk Felsefesi*, Ankara, A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, 1985.
- HAGUE (Rod), HARROP (Martin) ve BRESLİN (Shaun), *Comparative Government and Politics: An Introduction*, Houndmilles, Palgrave Macmillan Press, Dördüncü Baskı, 2001.
- HAILBRONNER (Kay) ve KAU (Marcel), “Constitutional Law”, in J. Zekoll ve M. Reinmann (Eds.), *Introduction to German Law*, The Hague, Kluwer Law International, 2005, s.53-85.
- HAKYEMEZ (Yusuf Şevki), *Mutlak Monarşilerden Günümüze Egemenlik Kavramı*, Ankara, Seçkin, 2004.
- HAURİOU (Maurice), *Précis de droit constitutionnel*, Paris, Sirey, İkinci Baskı, 1929, (Tıpkı Basım: C.N.R.S., Paris, 1965), s.154-156.
- HOBBS (Thomas), “Leviathan’dan Türkçe Seçme Parçalar” in Mete Tunçay (der.), *Batı’da Siyasî Düşünceler Tarihi*, Ankara, Teori Yayınları, 1985, c.II, s.181-225.
- HOBBS (Thomas), *Leviathan*, 1651, <<http://www.thomas-hobbes.com/works/leviathan/>>.
- HOBBS (Thomas), *Leviathan*, Çev. Semih Lim, Yapı Kredi Yayınları, İkinci Baskı, 1995.
- HOCHEDEZ (Daniel), “Censure”, in Olivier Duhamel ve Yves Mény (der.), *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, PUF, 1992, s.117-118.
- HOOD PHILLIPS (Owen) ve JACKSON (Paul), *Constitutional and Administrative Law*, London, Sweet & Maxwell, Yedinci Baskı, 1987.
- HTTP:// (İnternet kaynakları bibliyografyanın sonundadır.)
- JACKSON (Vicki C.) ve TUSHNET (Mark), *Comparative Constitutional Law*, New York, Foundation Press, 1999.
- JEANNEAU (Benoit), *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris, Dalloz, Sekizinci Baskı, 1991.
- JELLINEK (Georg), *L’Etat moderne et son droit*, Traduction française par Georges Fardis, Paris, V. Giard & Brière, 1911, c.I.
- KAPANİ (Münci), *İcra Organı Karşısında Hâkimlerin İstiklâli*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1966.
- KAPANİ (Münci), *Politika Bilimine Giriş*, Ankara, Bilgi Yayınevi, Sekizinci Baskı, 1996 (“Kapani, *op. cit.*” şeklindeki atıflar bunadır).
- KEMPIN (Frederick G.), *Historical Introduction to Anglo-American Law*, St. Paul, Minn., West Publishing Co., Üçüncü Yıyın (Third Edition), 1990, (Dördüncü Tekrar Baskı, 4th reprint, 2003).
- KİNDER-GEST (Patricia), *Droit anglais*, Paris, LGDJ, 1993.
- KITSİKİS (Dimitri), *L’Empire ottoman*, Paris, PUF, 1994.
- KOÇAK (Mustafa), *Batı’da ve Türkiye’de Egemenlik Anlayışının Değişimi: Devlet ve Egemenlik (Eski Kavramlar - Yeni Anlamalar)*, Ankara, Seçkin, 2006.
- KOJA (Friedrich), “The Legal and Political Role of the Federal President in Appointing

- the Federal Government”,
<<http://www.hofburg.at/en/index.htm>>.
- KUBALI (Hüseyin Nail), *Anayasa Hukuku Dersleri*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1971.
- KUNTER (Nurullah) ve YENİSEY (Feridun), *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul, Beta, 12. Baskı, 2002, Birinci Kitap.
- KUNTER (Nurullah), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul, Kazancı Yayınları, Sekizinci Baskı, 1986.
- KURU (Baki), *Hâkim ve Savcıların Bağımsızlığı ve Teminatı*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1966.
- KURU (Baki), *Hukuk Muhakemeleri Usûlü*, İstanbul, Demir Demir Ltd., Altıncı Baskı, 2001, Cilt I.
- KURU (Baki), Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, *Medenî Usûl Hukuku*, Ankara, Yetkin, 14. Baskı, 2002.
- KUZU (Burhan), *Anayasa Hukukumuzda Yürütme Organının Düzenleyici İşlem Yapma Yetkisi ve Güçlendirilmesi Eğilimi*, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1987.
- LABBÉ (Xavier), *Introduction générale du droit*, Lille, Presses universitaires du Septentrion, 2. Baskı, 2003.
- LAFERRIÈRE (Julien), *Manuel de droit constitutionnel*, Paris, Editions Domat Montchrestien, 1947 (Laferrrière, *op. cit.*,” şeklindeki atıflar bunadır).
- LAFERRIÈRE (Julien), *Le nouveau gouvernement de la France: les actes constitutionnels de 1940-1942*, Paris, Sirey, 1942.
- LANE (Jan Erik), *Constitutions and Political Theory*, Manchester, Manchester University Press, 1996, s.202.
- LAUVAUX (Philippe), “Les Monarchies: inventaires des types”, *Pouvoirs: Revue d'études constitutionnelles et politiques*, 1996, no 78, s.23-42.
- LAVROFF (Dmitri Georges), *Le droit constitutionnel de la Ve République*, Paris, Dalloz, 1995.
- LEFEBRE (Henri), *Marksizm*, Çev. Vedat Günyol, Ankara, Alan Yayıncılık, 1986.
- LIJPHART (Arend), *Çağdaş Demokrasiler* (Çev.: E. Özbudun ve E. Onulduran), Ankara, Yetkin Yayınları, Tarihsiz (1997 ?) (“Lijphart, *op. cit.*,” şeklindeki atıflar bunadır).
- LIJPHART (Arend), *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*, New Haven and London, Yale University Press, 1999.
- LOCKE (John), *Sivil Toplumda Devlet: Uygur Yönetim Üstüne İkinci İnceleme*, (Çev. Serdar Taşçı ve Hâle Akman), İstanbul, Mетропол Yayınları, 2003. Bu eserden Türkçe seçme parçalar için bkz. Tunçay (der.), *op. cit.*, s.225-258.
- LOCKE (John), *The Second Treatise on Civil Government*, 1690. <<http://www.constitution.org/jl/2ndtreat.htm>>.
- LUCHAIRE (François), *Le Conseil constitutionnel*, Paris, Economica, 1980, s.127.
- LYALL (Francis), *An Introduction to British Law*, Baden-Baden, Nomos Verlagsgesellschaft, 2. Baskı, 2002.
- MACHIAVEL (Nicolas), *Le Prince*, Paris, Grands Ecrivains, 1986,
- MACHIAVELLI (Niccolo), *Hükümdar (Il Principe)* (1513) (İtalyanca Aslı: <http://www.filosofico.net/mac01.htm>; İngilizce Çevirisi: <http://etext.library.adelaide.edu.au/m/machiavelli/niccolo/m149p/>).
- MALLESON (Kate), *The Legal System*, Oxford, Oxford University Press, 2. Baskı, 2005.
- MATHIEU (Bertrand) ve Michel Verpeaux, *Droit constitutionnel*, Paris, PUF, Coll. Droit fondamental, 2004.
- MATHIOT (André), *Le régime politique britannique*, Paris, Librairie Armand Colin, 1955.
- MAULIN (Eric), “Souveraineté”, in Denis Alland ve Stéphane Rials (Eds.), *Alland ve Rials* (Eds.), Paris, PUF, 2003, s.1434-1439.
- MAUS (Didier), “Motion de censure”, *În Olivier Duhamel Ve Yves Mény (Der.), Dictionnaire Constitutionnel*, Paris, PUF, 1992, s.645.
- MAUS (Didier), “Sur ‘la forme républicaine du gouvernement’”, *Commentaire sous la dé-*

- cision n° 92-312 DC du 2 septembre 1992, *Revue française de droit constitutionnel*, n°11, 1992, s.412.
- MAUS (Didier), *Aborder le droit constitutionnel*, Paris, Seuil, 1998.
- McNALL BURNS (Edward), *Çağdaş Siyasal Düşünceler: 1850-1950*, Çev. Alâeddin Şenel, Ankara, Birey ve Toplum Yayınları, 1984.
- MERAY (Seha L.), “Devletler Hukukunda Milliyetler Prensibi”, *Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi*, Cilt II, 1947, Sayı 3-4; s.295-310; Cilt III, 1948, Sayı 1-2, s.82-131; Cilt III, 1948, Cilt III, sayı 3-4, s.61-114.
- MERAY (Seha L.), *Lozan*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1973, Takım II, Cilt 2.
- MINON (Miguel Herrero de), “Monarchie et développement démocratique”, *Pouvoirs: Revue d'études constitutionnelles et politiques*, 1996, no 78, s.7-23.
- MONTESQUIEU (Charles-Louis de Secondat), *De l'esprit des lois* (1748), Fransızca aslına <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k70671k> veya http://classiques.uqac.ca/classiques/montesquieu/de_esprit_des_lois/de_esprit_des_lois_tdm.html 'den ve İngilizce çevirisine <http://www.constitution.org/cm/sol.htm>'den ulaşılabilir.
- MONTESQUIEU, *Kanunların Ruhu* (Çev. Fehmi Baldaş), (Cilt I: Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1963; Cilt II: İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1965). Bu metinden seçme metinler, bazı düzeltmelerle Mete Tunçay'ın derlemesine de alınmıştır. Mete Tunçay (der), *Batıda siyasal Düşünceler Tarihi*, Ankara, Teori Yayınları, 1986, s.3287-323.
- MURPHY (Walter F.) ve TANENHAUS (Joseph) (Eds.), *Comparative Constitutional Law: Cases and Commentaries*, New York, St. Martin's Press, 1977.
- MYERS (A. R.), *Parliaments and Estates in Europe to 1789*, London, Harcourt Brace Javanovich, 1975.
- NALBANT (Atilla), *Üniter Devlet: Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1997.
- OKANDAN (Recai Galip), *Umumî Amme Hukuku*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968 (“Okandan, *op. cit.*” şeklindeki atıflar bunadır).
- OKANDAN (Recai Galip), “Devletin Beşerî Unsuru”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 13, 1947, Sayı 4, s.1282-1326
- OKANDAN (Recai Galip), *Amme Hukukumuzun Anahatları (Birinci Kitap: Osmanlı Devletinin Kuruluşundan Yıkılışına Kadar)*, İstanbul, İÜHF Yayınları, 1971.
- OLIVA (Eric), *Droit constitutionnel*, Paris, Sirey, Dördüncü Baskı, 2004.
- ONAR (Erdal), *İsrail'in Kendine Özgü Bir Hükümet Sisteminden Eskiğine Geri Dönüşü*, Ankara, 2003.
- ONAR (Sıdık Sami), *İdare Hukukunun Umumî Esasları*, İstanbul, Hak Kitabevi, İsmail Akgün Matbaası, 1966, c.I.
- OPPENHEIMER (Franz), *Devlet*, Çev. Alâeddin Şenel ve Yavuz Sabuncu, İstanbul, Kaynak Yayınları, 1984.
- ÖKTEM (Emre), “Turkey: Successor or Continuing State of the Ottoman Empire?”, *Leiden Journal of International Law*, Cilt 24, 2011, s.561-583.
- ÖKTEM (Emre), “Les rapports énigmatiques entre le droit international et le droit interne turc”, *Revue européenne de droit public*, Cilt 18, Sayı 3, 2006, s.947-998.
- ÖRÜCÜ (Esin), “John Locke ve Sosyal Mukavelesinin Özelliği”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 33, 1968, Sayı 3-4, s.177-196.
- ÖZAY (İl Han), *Gümüşğında Yönetim*, İstanbul, Alfa, 1994.
- ÖZBUDUN (Ergun), “Parlâmento Kararları ve Yasama Meclislerinin İchtüzükleri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 36, Sayı 1-4, 1979, s.3-26.
- ÖZBUDUN (Ergun), *Parlâmanter Rejimde Parlâmentonun Hükümeti Murakabe Vastalaları*, Ankara, AÜHF Yayınları, 1962.
- ÖZBUDUN (Ergun), *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınları, Yedinci Baskı, 2002 (“Özbudun, *op. cit.*,” şeklindeki atıflar bunadır).

- ÖZÇELİK (A. Selçuk), *Esas Teşkilât Hukuku Dersleri: Umumî Esaslar*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1982, Cilt I (“Özçelik, *op. cit.*, c.I” şeklinde kısaltılmıştır).
- ÖZYÖRÜK (Mükbil) (Çev.) Montesquieu, “İngiltere’nin Esas Teşkilatı”, Çev. Mükbil Özyörük, *Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi*, Cilt II, 1947, Sayı 1-2, s.75-83.
- ÖZYÖRÜK (Mükbil), *İdare Hukuku Ders Notları*, (II. Sınıf Programı, Teksir), Ankara, 72 Teksir-Daktilo-Fotokopi, 1977.
- PACTET (Pierre) ve MELİN-SOURAMANİEN (Ferdinand), *Droit constitutionnel*, Paris, Armand Colin, Yirmidördüncü Baskı, (Ağustos 2005 Güncelleştirmesi), 2005.
- PAZARCI (Hüseyin), *Uluslararası Hukuk Dersleri*, Ankara, Turhan Kitabevi, Beşinci Bası, 1998, II. Kitap (“II. Kitap”, atıflarda “c.II” şeklinde zikredilmiştir).
- PEISER (Gustave), *Droit administratif*, Paris, Dalloz, 1989.
- PEZANT (Jean-Louis), “Loi”, Olivier Duhamel ve Yves Mény (der.), *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, PUF, 1992, s.597-598.
- PONTIER (Jean-Marie), “La république”, *Recueil Dalloz Sirey*, 1992, 31e Cahier, Chronique, XLVIII, s.239-246.
- POSTACIOĞLU (İlhanE), *Medenî Usûl Hukuku Dersleri*, İstanbul, İÜHF Yayınları, 3. Baskı, 1966.
- PRÉLOT (Marcel), *Institutions politiques et droit constitutionnel*, Paris, Dalloz, Beşinci Baskı, 1972.
- PUNNETT (R.M.), *British Government and Politics*, Cambridge, Gower Publishing Company, Dördüncü Baskı, 1985.
- QUERMONNE (Jean-Louis), “République”, in Olivier Duhamel et Yves Mény (sous la direction de-), *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, P.U.F., 1992, s.921.
- RENAN (Ernest), *Qu’est-ce qu’une nation*, Paris, 1882. <http://agora.qc.ca/reftext.nsf/Documents/Nation-Quest-ce_quune_nation_par_Ernest_Renan>. Türkçe çevirisi: Ernest Renan, “Millet Nedir”, *Ülkü*, Sayı 77, Temmuz 1939, s.396 vd., Sayı 78, Ağustos 1939, s.514 vd.; Ernest Renan, “Millet Nedir”, (Çev: Kadir Koçdemir), *Türkiye Günlüğü*, Sayı 99, Güz 2009, s.182-193.
- ROSE (Richard) ve KAVANAGH (Dennis), “The Monarchy in Contemporary Political Culture”, *Comparative Politics*, Vol. 8, No. 4, (July 1976), s.548-576.
- ROUSSEAU (Jean-Jacques), *Discours sur l’origine et les fondements de l’inégalité parmi les hommes* <http://un2sg4.unige.ch/athena/rousseau/jjr_ineg.html>. (İngilizce çevirisi: <http://www.constitution.org/jjr/ineq.htm>).
- ROUSSEAU (Jean-Jacques), *İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı*, Çev. Rasih Nuri İleri, İstanbul, Say Yayınları, 1986.
- ROUSSEAU (Jean-Jacques), *Le contrat social* (1762) <http://un2sg4.unige.ch/athena/rousseau/jjr_cont.html> (İngilizce çevirisi: <http://www.constitution.org/jjr/socon.htm>).
- ROUSSEAU (Jean-Jacques), *Toplum Sözleşmesi*, Çev. Vedat Günyol, İstanbul, Adam Yayınları, 1982.
- RUFFIA (Paolo Biscaretti di), *Diritto costituzionale*, Napoli, Jovene Editore, Onbeşinci Baskı, 1989.
- SALAS (Denis), “Procès”, in Alland ve Rials (Eds.), *op. cit.*, s.1238-1240.
- SAMİ (Şemseddin), *Kâmûs-ı Turkî*, Dersaadet, İkdam Matbaası, 1317, s.1061.
- SARICA (Murat), *Siyasi Düşünce Tarihi*, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1983.
- SARICA (Ragıp), *Türkiye’de İcra Uzmanının Tanzim Salâhiyeti*, İstanbul, Türk Hukuk Kurumu Yayınları, 1943.
- SARTORİ (Giovanni), *Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği*, Çev. Ergun Özbudun, Ankara, Yetkin Yayınları, 1997.
- SCHMITT (Carl), *Théorie de la Constitution* (Traduit de l’Allemand par Lilyane Deroche), Paris, Presses universitaires de France, 1993.
- SHAW (Malcolm N.), *International Law*, Cambridge, Cambridge University Press, Beşinci Baskı, 2003.
- SHEARER (Ivan Anthony), *Starke’s International Law*, London, Onbirinci Baskı, 1994 (“Starke, *op. cit.*” şeklinde kısaltılmıştır).

- SMITH (A. S. de) ve BRAZİER (Rodney), *Constitutional and Administrative Law*, London, Penguin Books, Altıncı Baskı, 1989.
- STARCK (Boris), Henri Roland ve Laurant Boyer, *Introduction au droit*, Paris, Litec, 5. Baskı, 2000.
- (STARKE) Ivan Anthony Shearer, *Starke's International Law*, Londra, Butterworth, Gözden Geçirilmiş Onbirinci Baskı, 1994 ("Starke, *op. cit.*" şeklinde kısaltılmıştır).
- SULE (Satish), *German Legal System and Laws*, Oxford ve New York, Oxford University Press, 2003.
- ŞAHİN (Ali Oğuz), *Başbakan ve Bakanların Görevleriyle İlgili Cezaî Sorumlulukları*, Ankara, Palme Yayıncılık, 1999.
- ŞEMSEDDİN SAMİ, *Kâmûs-ı Türkî*, Dersaadet, İkdâm Matbaası, 1317, s.1061.
- ŞENEL (Alaeddin), *Siyasal Düşünceler Tarihi*, Ankara, Teori Yayınları, 1985 ("Şenel, *op. cit.*" şeklinde kısaltılmıştır).
- TALMON (Stefan), *Recognition of Governments in International Law*, Oxford, Oxford University Press, 2004.
- TAN (Turgut), "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Yürütmenin Düzenleme Yetkisi", *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 1987, Cilt 3, s.203-216.
- TERRÉ (François), *Introduction générale au droit*, Paris, Dalloz, 6. Baskı, 2003.
- TEZİÇ (Erdoğan), "Parlamento Kararı ve Kanun", *Anayasa Yargısı*, Ankara, Anayasa Mahkemesi Yayınları, 1989, Cilt 5, s.121-130.
- TEZİÇ (Erdoğan), *Anayasa Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, Sekizinci Baskı, 2003 ("Teziç, *op. cit.*," şeklindeki atıflar bunadır).
- TEZİÇ (Erdoğan), *Türk Parlamento Hukukunun Kaynakları ve İlgili Anayasa Mahkemesi Kararları*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1980.
- TEZİÇ (Erdoğan), *Türkiye'de 1961 Anayasasına Göre Kanun Kavramı*, İstanbul, İÜHF Yayınları, 1972.
- TİKVEŞ (Özkan), *Teorik ve Pratik Anayasa Hukuku*, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, 1982.
- TOPÇUOĞLU (Hamide), *Hukuk Sosyolojisi Dersleri*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1963, c.I.
- TUNAYA (Tarık Zafer), *Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku*, İstanbul, Araştırma, Eğitim, Ekin Yayınları, Beşinci Baskı, 1982.
- TUNÇAY (Mete) (der.), *Batı'da Siyasal Düşünceler Tarihi*, Ankara, Teori Yayınları, 1985, c.II.
- TURHAN (Mehmet), *Hükûmet Sistemleri*, Ankara, Gündoğan Yayınları, İkinci Baskı, 1993.
- TURHAN (Mehmet), *Siyaset ve Anayasa*, Ankara, Gündoğan Yayınları, 1995.
- TURNER (Ralph V.), "The Origins of the Medieval English Jury: Frankish, English, or Scandinavian?", *The Journal of British Studies*, Vol. 7, No. 2. (May, 1968), p.2-3 (pp. 1-10). (jstor.org)
- TURPIN (Dominique), *Droit constitutionnel*, Paris, P.U.F.: Quadrige, Dördüncü Baskı, 2003.
- TURPIN (Dominique), *Droit constitutionnel*, Paris, PUF, 1994 (Kitabın "Bölüm 10: Yürütme" kısmında "Turpin, *op. cit.*, 1994, s." şeklindeki atıflar bunadır).
- TÜRK DİL KURUMU, *Türkçe Sözlük*, Ankara, TDK Yayınları, Yeni Baskı, Ankara, 1988.
- TÜRK HUKUK KURUMU, *Türk Hukuk Lüğatı*, Ankara, Türk Hukuk Kurumu Yayınları, 1944, (Tıpkı Üçüncü Baskı: Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1991).
- ULUŞAHİN (Nur), *Anayasal Bir Tercih Olarak Başkanlık Sistemi*, Ankara, Yetkin Yayınları, 1999.
- UYGUN (Oktay), *Federal Devlet*, İstanbul, Çınar Yayınları, 1996.
- UYTTENDAELE (Marc), *Precis de droit constitutionnel belge*, Bruxelles, Emile Bruylant, 2001.
- ÜNAL (Şeref), *Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı*, Ankara, TBMM Kültür ve Sanat Kurulu Yayınları, Tarihsiz (1994).

- ÜSTÜNDAĞ (Saim), *Medenî Yargılama Hukukunun Esasları*, İstanbul, İÜHF Yayınları, 1973.
- VEDEL (Georges), *Manuel élémentaire de droit constitutionnel*, Paris, Sirey, 1949.
- VERGOTTINI (Giuseppe de), *Diritto costituzionale comparato*, Padova, CEDAM, 1999.
- VINCENT (Jean), Serge Guinchard, Gabriel Mantagnier, André Varinard, *Institutions judiciaires*, Paris, Dalloz, 7. Baskı, 2003.
- VIVIEN (Auguste), *Études administratives*, Paris, Guillaumin, 1859 (<http://visualiseur.bnf.fr/Visualiseur?Destination=Gallica&O=NUMM-89859>).
- WALLACE (Rebecca), *International Law*, London, Sweet & Maxwell, 1997.
- WARD (Richard) ve WRAGG (Amanda), *Walker & Walker's English Legal Systems*, Oxford, Oxford University Press, 9. Baskı, 2005.
- WEHR (Hans), *A Dictionary of Modern Written Arabic*, Wiesbaden, Otto Harrasswitz, 4. Baskı, 1979.
- WIGNY (Pierre), *Droit constitutionnel*, Bruxelles, Etablissements Emile Bruylant, 1952, Cilt I.
- WILSON (James Q.) ve DİLULLİO (John J.), *American Government: Institutions and Policies*, Boston, New York, Houghton Mifflin Co., Dokuzuncu Baskı, 2004.
- WWW (İnternet kaynakları bibliyografyanın sonundadır.)
- YARDLEY (D. C. M.), *Introduction to British Constitutional Law*, London, Butterworth & Co., 1960.
- ZABUNOĞLU (Yahya Kazım), *Kamu Hukukuna Giriş: Devlet*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973 (“Zabunoğlu, *op. cit.*,” şeklindeki atıflar bunadır).
- ZABUNOĞLU (Yahya Kazım), “Thomas Hobbes, Hayatı, Eserleri ve Hukukî Fikirleri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 14, 1957, Sayı 1-2, s.277-297.
- ZEKOLL (J.) ve REİNMANN (M.) (Eds.), *Introduction to German Law*, The Hague, Kluwer Law International, 2005.
- ZOLLER (Elisabeth), *Droit constitutionnel*, Paris, PUF, İkinci Baskı, 1999.

İNTERNET KAYNAKLARI

(Web sayfaları Haziran 2006 ilâ Ocak 2007 arasında ziyaret edilmiştir).

- http://coranet.radicalparty.org/pressreview/print_right.php?func=detail&par=1705.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Yang_di-Pertuan_Agong.
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Aliyev>.
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Andora>.
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Annexation>.
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Belgium>.
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Bhutan>.
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Brunei>.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Cyprus_Convention.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Czechoslovakia:_World_War_II_%281939_-_1945%29#Czechoslovak_Government-in-Exile.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Switzerland.
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Flanders>.
- http://en.wikipedia.org/wiki/German_nationality_law.
- http://en.wikipedia.org/wiki/German-speaking_part_of_Switzerland.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Government_of_Tibet_in_Exile.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Italian_nationality_law.
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Judge>.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Lieutenant-Governor_%28Canada%29.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Malaysia>.
<http://en.wikipedia.org/wiki/Monarchy>.
<http://en.wikipedia.org/wiki/Nauru>.
http://en.wikipedia.org/wiki/Order_of_succession.
http://en.wikipedia.org/wiki/Palestinian_State.
http://en.wikipedia.org/wiki/Parliament_of_Australia.
http://en.wikipedia.org/wiki/Parliaments_of_the_Australian_states_and_territories.
http://en.wikipedia.org/wiki/Polish_government_in_exile.
http://en.wikipedia.org/wiki/Prince_Regent.
<http://en.wikipedia.org/wiki/Quebec>.
<http://en.wikipedia.org/wiki/Regent>.
http://en.wikipedia.org/wiki/Regional_state.
http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_Kingdom.
<http://en.wikipedia.org/wiki/Romandy>.
http://en.wikipedia.org/wiki/San_Marino.
http://en.wikipedia.org/wiki/State_%28non-sovereign%29.
http://en.wikipedia.org/wiki/State_legislatures.
http://en.wikipedia.org/wiki/States_of_Australia.
http://en.wikipedia.org/wiki/States_of_Austria.
http://en.wikipedia.org/wiki/States_of_Germany.
<http://en.wikipedia.org/wiki/Swaziland>.
<http://en.wikipedia.org/wiki/Syria>.
<http://en.wikipedia.org/wiki/Tuvalu>.
http://en.wikipedia.org/wiki/United_Arab_Emirates.
http://en.wikipedia.org/wiki/Vatican_City.
<http://en.wikipedia.org/wiki/Yugoslavia>.
http://es.wikipedia.org/wiki/Presidente_del_Gobierno_de_Espa%C3%B1a
<http://fr.wikipedia.org/wiki/D%C3%A9concentration>.
http://fr.wikipedia.org/wiki/Louis_XIV
<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/index.html>.
<http://www.cnn.com/2006/WORLD/europe/05/22/montenegro.independence/index.html>.
<http://www.ipu.org/parline/>
http://www.tlfg.ulaval.ca/axl/europe/belgiqueetat_histoire.htm.

ANAYASALAR

Bu kitapta zikredilen çeşitli ülkelerin anayasa metinlerinin İngilizce çevirilerine aşağıdaki internet sitelerinden ulaşılabilir:

“ICL: International Constitutional Law”, <http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/index.html> (Bu site A. Tschentscher tarafından yönetilmektedir).

“Constitution Finder”, <http://confinder.richmond.edu/> (Bu site Richmond Üniversitesi profesörlerinden John Paul Jones tarafından yönetilmektedir).

“Constitution Society”: <http://www.constitution.org/cons/natlcons.htm>

“CODICES (Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu Veri Tabanı)”: <http://codices.coe.int/>
(CODICES > Constitutions > English > Europe >)

A.B.D.: 17 Eylül 1787 Tarihli Amerika Birleşik Devletleri Federal Anayasası (İngilizce Aslı):
http://www.constitution.org/constit_.htm.

Almanya: 23 Mayıs 1949 Tarihli Alman Anayasası (İngilizce Çevirisi):
http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/gm00000_.html

Avustralya: 9 Temmuz 1900 Avustralya Anayasası (İngilizce Aslı):
http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/as00000_.html

- Avusturya:** 1929 Avusturya Anayasası (Bundes-Verfassungsgesetz in der Fassung von 1929) (İngilizce Çevirisi): http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/as00000_.html.
- Belçika:** 17 Şubat 1994 Tarihli Belçika Anayasası
Fransızca Aslı: http://www.senate.be/senbeldocs/constitution/const_fr.html;
İngilizce Çevirisi: http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/be00000_.html
- Danimarka:** 5 Haziran 1953 Tarihli Danimarka Anayasası (İngilizce Çevirisi):
http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/da00000_.html.
- Finlandiya:** 11 Haziran 1999 Tarihli Finlandiya Anayasası (İngilizce Çevirisi):
<http://www.om.fi/constitution/3340.ht>; http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/fi00000_.html
- Fransa:** 4 Ekim 1958 Tarihli Fransız Anayasası
Fransızca Aslı: http://www.legifrance.gouv.fr/html/frame_constitution.htm.
İngilizce Çevirisi: <http://www.assemblee-nationale.fr/8/8ab.htm>.
- Hollanda:** 17 Şubat 1983 Tarihli Hollanda Anayasası (İngilizce Çevirisi):
http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/nl00000_.html.
- İrlanda:** 1 Temmuz 1937 Tarihli İrlanda Anayasası (İngilizce Aslı): <http://www.constitution.ie/reports/ConstitutionofIreland.pdf>
- İspanya:** 27 Aralık 1978 Tarihli İspanyol Anayasası
İngilizce Çevirisi: http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/sp00000_.html.
İspanyolca Aslı: http://www.senado.es/constitu_i/index.html
- İsrail:** 16 Haziran 1964 Tarihli Devlet Başkanı Hakkında İsrail Temel Kanunu (*Basic Law: The President of the State*); 14 Nisan 1992 tarihli Hükümet Hakkında İsrail Temel Kanunu (*Basic Law: The Government*) (İngilizce Çevirileri): http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/is00000_.html.
- İsveç:** 1 Ocak 1975 Tarihli İsveç Anayasası (İngilizce Çevirisi):
http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/sw00000_.html
- İsviçre:** 14 Nisan 1999 Tarihli İsviçre Anayasası
Fransızca Aslı: <http://www.admin.ch/ch/fr/rs/101/index.html>;
İngilizce Çevirisi: http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/sz00000_.html.
- İtalya:** 27 Aralık 1947 Tarihli İtalyan Anayasası
İtalyanca Aslı: http://www.palazzochigi.it/sez_costituzione.html;
İngilizce Çevirisi: http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/it00000_.html.
- İzlanda:** 17 Haziran 1944 Tarihli İzlanda Anayasası (İngilizce Çevirisi): <http://government.is/constitution/>
- Japonya:** 3 Kasım 1946 Tarihli Japon Anayasası (İngilizce Çevirisi):
http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/ja00000_.html.
- Kanada:** 1867'den 1982'ye Anayasal Kanunlar (*Constitution Acts, 1867 to 1982*)
İngilizce Metni: <http://laws.justice.gc.ca/en/const/index.html>
Fransızca Metni: <http://laws.justice.gc.ca/fr/const/index.html>
- Lüksemburg:** 17 Ekim 1868 Tarihli Lüksemburg Anayasası
Fransızca Aslı: <http://www.etat.lu/SCL/CNST0999.PDF>;
İngilizce Çevirisi: http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/lu00000_.html
- Norveç:** 17 Mayıs 1814 Tarihli Norveç Anayasası (İngilizce Çevirisi): <http://odin.dep.no/odin/engelsk/norway/system/032005-990424/index-dok000-b-n-a.html>.
- Portekiz:** 2 Nisan 1976 Tarihli Portekiz Anayasası
İngilizce Çevirisi: http://www.parlamento.pt/constit/crp_ing.html.
Portekizce Aslı: <http://www.cea.ucp.pt/lei/const/constind.htm>.
- Türkiye:** 7 Kasım 1982 Tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: *Resmî Gazete*, 9.11.1982, Sayı 17863 Mükerrer; *Düstur*, Beşinci Tertip, Cilt 22, s.3.
- Yeni Zelanda:** 1 Ocak 1987 tarihli Yeni Zelanda Anayasası (*New Constitution Act 1986*) (İngilizce Aslı): http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/nz00000_.html
- Yunanistan:** 9 Haziran 1975 Tarihli Yunan Anayasası (İngilizce Çevirisi):
<http://www.hri.org/MFA/syntaxma/>; http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/gr00000_.html. ■

DİZİN

- 1648 Devrimi, 209
1917 İhtilali, 37
1921 Anayasasında egemenliğin kullanılması, 99
Absolute primogeniture, 113
Accusatoire, 321
Acquisition du territoire, 66
Acquisition of territory, 66
Act of settlement (1701), 108, 112, 115, 248), 210
Acte exécutive, 310
Acte législatif, 231
Açık deniz (*high sea, haute mer*), 74
Açık denizde nükleer deneme, 76
Açık denizin serbestliği (*freedom of the high sea, liberté de la haute mer*), 74
Ada (*island*), 69), 151
Adalet çeşmesi (*fontain of justice*), 318
Adalet dağıtma (*rendre la justice*), 318
Adem-i merkezi ünit devlet (*état unitaire décentralisé*), 138
Adem-i temerküz (*déconcentration*), 135
Adem-i temerküz durumunda vuran çekiç ayıdır; ama sapı kısaltılmıştır (*dans le cadre de la déconcentration, c'est toujours le même marteau qui frappe, mais on a raccourci le manche*), 135
Administrative tribunals, 344
Advice to the monarch, 260
Affaires courants, 275
Aforoz (*excommunication*), 356
Age of majority, 116
Ağır d'initiative, 320
Ağulhon, 124
Ahali, 49
Aile babası (*pater familias*), 30
Aile teorisi, 29
Air space, 76
Akhalar, 45
Alaska, 67
Alenlik ilkesi, 325
Aleniyet (*publicité*), 325
Algılama (*téledétection*), 76
Ali Haydar Efendi, 312
Almanya Federal Anayasa Mahkemesi (*Das Bundesverfas-sungssgerichts*), 179
Almanya, 153
Al-Nahyan, 120
Alsace-Lorraine, 67
Alt meclis (*chambre basse, lower house*), 214
Alt yapı (*infrastructure*), 35
Amerika Birleşik Devletleri, 355
Ana soyundan intikal sistemi (*matrilinear system of succession; système matrilinéaire*), 114
Anayasal monarşi, 111
Anayasal oto-determinasyon hakkı (*auto-détermination constitutionnelle, rihgt to self-organization*), 165
Ancien régime, 319
Andora Prenslığı, 49, 106, 140
Annexation, 17, 67
Annexion, 17, 67
Antartika, 77
Anti-demokratik cumhuriyet, 125
Antlaşmaların devamlılığı ilkesi, 26
Appel, 341, 342
Appellate courts, 342
Applicabilité immédiate, 170
Appointment, 263
Aqinalı Aziz Thomas, 89
Arbitragehof van belgië, 179
Arbitres, 319
Area, 77
Areas of exclusive legislation, 175
Aristo, 30, 191, 390
Arrêt, 330
Askerî yüksek idare mahkemesinin subay üyeleri, 351
Aslı kurucu iktidar, 85
Aspects de droit, 342
Assemblée fédérale, 157
Assemblée législative, 202
Assemblée, 202
Assembly, 202
As-Sulta al-Wataniyya al-Filastiniyya, 13
Asur, 44
Aşiret, 29
Atama (*appointment, nomination*), 263
Atama yetkisi ve usulü, 298
Attestation, 262
Attik-Delos Deniz Birliği, 46
Attributed power, 173
Auby, 309, 313
Audience, 327
Audit alterem partem (diğer tarafı da dinle), 325
Auto-détermination constitutionnelle, 165
Autodétermination, 62
Autonomie des états fédérés, 177
Autonomous Okrugs, 152
Autonomous provinces, 152
Autorité de la chose jugée, 333
Avam kamarası (*the house of commons*), 157, 206
Avrupa Birliği: konfederasyon mu, federasyon mu, 143
Avrupa İçin Bir Anayasa İhdas Eden Antlaşma (*Treaty Establishing a Constitution for Europe*), 143
Avrupa Toplulukları, 143
Avsturya-Macaristan imparatorluğu, 141
Avustralya Yüksek Mahkemesi (*High Court of Australia*), 179
Avsturya Anayasa Mahkemesi (*Verfassungsgerechtshof Österreich*), 179
Avusturya, 153
Ay, 77
Ayrılma (*dissociation*), 180
Ayrılma hakkı (*droit de sécession*), 131, 142, 146
Ayrılma veya bölünme (*secession*), 17
Ayrılma yoluyla federalizm (*fédéralisme par dissociation*), 180
Azınlık milliyetçiliği (*minority nationalism*), 64
Azınlıkların artık temsili, 217

- Azınlıkların tanınmaması (*non-reconnaissance de minorités*), 131
- Azil, 285, 299
- Aziz Paul, 88
- Aziz Thomas, 89
- Azledilmeme teminatı, 353
- Baba soyundan - ana soyundan intikal, 114
- Baba soyundan intikal (*succession en ligne paternelle; patrilinear system of succession*), 114
- Babil, 44
- Bağımsız varlık (*entities*), 151
- Bağımsızlık (*independence*), 79
- Bağlayıcılık, 334
- Bakan çeşitleri, 294
- Bakan seçilme yeterliliği, 296
- Bakan-başkan (*ministerpräsident*), 168
- Bakanlar (*ministers, ministres*), 250
- Bakanlar arasında eşitlik ilkesi, 293
- Bakanlar kurulu (*council of ministers, conseil des ministres*), 246, 251
- kurulamaması, 266
- toplantılarının gizliliği esası, 259
- üyesi olmayan bakanlar, 295
- na hâkim olan ilkeler, 255
- nun birliği ilkesi, 257
- nun dayanışması ilkesi, 258
- nun düşürülmesi, 266
- nun görevinin sona ermesi, 267
- nun homojenliği ilkesi, 257
- nun İngiltere’de ortaya çıkışı ve gelişimi, 253
- nun kendi istemi üzerine güven oylaması, 269
- nun kolejyalliği ilkesi, 256
- nun kolektif sorumluluğu ilkesi, 256
- nun kurulma tarihi, 264
- nun kurulması işlemi, 266
- nun kurulması ve göreve başlaması, 261
- nun kuruluş ve göreve başlama tarihi, 264
- nun oluşumu, 252
- Bakanlar, 292
- Bakanlara vekâlet, 303
- Bakanların görevlerinin sona ermesi, 299
- Bakanların sır saklama yükümlülüğü, 260
- Bakanlık (*ministère, ministry*), 292
- Bakanlık bağdaşmazlıkları, 294
- Bakanlık sahibi bakanlar, 294
- Bakanlık sahibi olmayan bakanlar, 294
- Bakanlıklar, 292
- Bakanlıklı bakanlar (*ministres à portefeuille*), 294
- Bakiye yetkiler (*residual powers, compétences résiduelles*), 173
- Bakiye yetkiler, 173
- Balıkçılık bölgesi (*fishery zone, zone de pêche*), 74
- Barika-ı hakikat müdeme-i efkardan çıkar, 324
- Barrister*, 348
- Barrot, 135
- Baseline*, 72
- Basit devlet, 130
- Başbakan (*prime minister, premier ministre*), 250, 276
- Başbakanın atanması, 284
- Başbakan yardımcısı (*deputy prime minister, vice president of the cabinet*), 279
- Başbakanın vekâlet, 290
- Başbakanın diğer bakanlar karşısındaki üstün konumu, 278
- Başbakanın görevinin sona ermesi, 267, 285
- Başbakanın tarihsel olarak ortaya çıkması, 277
- Başbakanın üstünlüğü ilkesi, 255
- Başbakanlığa vekâlet sorunu, 290
- Başbakanlık bağdaşmazlıkları, 279
- Başbakanlık, 279
- Başgil, 7, 117
- Başkan (*president*), 242, 245, 249
- Başkanın halk tarafından seçilmesi, 244
- Başkanın siyasal sorumsuzluğu, 244
- Başkanlık sistemlerinde yürütme organı, 242
- Başkent teşkilâtında, 133
- Batı Sahara, 63
- Batı Şeria (*West Bank*), 13
- Bauer, 183
- Bayrak yasası (*flag law, droit du pavillon*), 75
- Belçika Tahkim Mahkemesi (*Cour d’Arbitrage de Belgique; Arbitragehof van België*), 179
- Belçika, 112, 113, 116, 119
- Beldeler (*communes*), 137
- Bellum omnium contra omnes*, 39
- Ben devletim (*l’etat, c’est moi!*), 22
- Ben gidiyorum, ama devlet her zaman için baki kalacak (*je m’en vais, mais l’etat demeurera toujours*), 26
- Beneş, 14
- Beşir Esad, 107
- Bhutan, 110
- Biafra, 17
- Bicaméralisme égalitaire*, 157, 216
- Bicaméralisme inégalitaire*, 216
- Bicaméralisme*, 156, 212
- Bicéphalisme*, 246
- Bikameralizm (*bicaméralisme*), 212
- Bildiriler (*proclamation*), 208
- Bileşik devlet (*composed state, état composé*), 139, 219
- Bill of rights*, 208, 210
- Biret, 227
- Birinci meclis (*première chambre*), 214
- Birinci meclisler ile ikinci meclisler arasındaki farklar, 214
- Birleşik Arap Emirlikleri, 119
- Birleşik devlet, 150
- Birleşik Emirlik, 150
- Birleşme (*association*), 180
- Birleşme (*unification, reunification, merger*), 17
- Birleşme yoluyla federalizm (*fédéralisme par association*), 180
- Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (*Convention on The Law of The Sea*), 72
- Birlik toprağı (*union territories*), 151

- Bitişik bölge (*contiguous zone, zone contiguë*), 72
- Bitişik bölge, 72
- Biyolojik teori, 31
- Bluntschili, 32
- Bodin, 9, 30, 78
- Boğazlar (*straits, détroits*), 72
- Bonald, 89
- Borbon, 112
- Borçlara halef olma, 20
- Borçların devamlılığı ilkesi, 28
- Borders*, 69
- Bossi, 192
- Bossuet, 33
- Boşluk (*vacuum*), 115
- Boundaries*, 69
- Bourg*, 8
- Boussuet, 30
- Bölge (*regions*), 151
- Bölgeler (*régions*), 137
- Bölgesel devlet (*etat régional, regional state, regional government*), 153, 190
- Bölgesel devlet-federasyon karşılaştırması, 191
- Bölgesel devlet-üniter devlet karşılaştırması, 191
- Bölünmüş egemenlik (*divided sovereignty*), 163
- Brezilya Federatif Cumhuriyeti (*República Federativa do Brasil*), 150
- Britanya *Commonwealth* Krallıkları, 140
- British Commonwealt*, 142
- Brunei Sultanlığı, 110
- Bundesländer*, 151
- Bundespräsident*, 249
- Bundesrat*, 157
- Bundesrecht bricht landesrecht*, 169
- Bundestag*, 156, 157
- Bundesverfassungsgsgerichts*, 160, 179
- Bundesversammlung*, 157
- Burdeau, 24
- Buyurma yetkisi (*imperium*), 320
- Bütçenin reddi, 273
- Bütçesi reddedilmiş, 273
- Bütün iktidarlar tanrıdan gelir (*omnis potestas a deo*), 88
- Bütün iktidarlar, tanrıdan halk aracılığıyla gelir, 89
- Büyük Dük, 108, 248
- Büyük Düklük Tahtı, 112
- Büyüklük esası, 113
- Cabinet ministers*, 295, 307
- Cabinet secrecy*, 259
- Cabinet*, 250
- Callaghan, 285
- Cardin le Bret, 83
- Care taker government*, 274
- Cari işleri (*affaires courants*), 275
- Cari işleri, 275
- Carlos, 112
- Carré de malberg, 228, 229
- Cassation*, 342
- centralisation (La) est une épée dont la poignée est dans la capitale et la pointe dans la rest de l'état*, 134
- Cession*, 67
- Ceza usulü (*procédure pénale*), 322
- Cezalandırma, 40
- Chambre basse*, 214
- Chambre haute*, 214
- Chancellor of the exchequer*, 308
- Chartered cities*, 151
- Chevènement, 258
- Chirac, 106
- chose (La) jugée a force de vérité légale* (hükmedilen şey, kanunî hakikat gücüne sahiptir), 332
- Chose jugée*, 313, 332
- Church of england*, 211
- Cicero, 30
- Citizen (federe devlet vatandaşı)*, 154
- Citizenship*, 58
- Citoyenneté*, 59
- Citta*, 8
- Civar sistemi*, 114
- Civic nationalism*, 65
- Civil law sistemi*, 344
- Civil servants*, 250
- Civitas*, 8
- Clarendon assize'i*, 356
- Class struggle*, 35
- Classe dominante*, 35
- Classe exploitée*, 35
- Classe exploiteuse*, 35
- Coğrafi büyüklük, 181
- Coğrafi teminat*, 353
- Collectivités territoriales*, 136
- Collégial*, 256
- Comitia curiata*, 106
- Commencement of states*, 11
- Common heritage of mankind*, 77
- Common law*, 343
- Common professional examination*, 348
- Commonwealth Krallıkları*, 140
- Commonwealth of Nations*, 140
- Communautés*, 161
- Communes*, 137
- Compétence d'attribution*, 173
- Compétence de droit commun*, 173
- Compétence de juger*, 318
- Compétence d'exception*, 173
- Compétence législative concurrente*, 175
- Compétences concurrentes*, 175
- Compétences conjointes*, 175
- Compétences énumérées*, 172
- Compétences législatives exclusives*, 175
- Compétences résiduelles*, 173
- Component states*, 153
- Composed state*, 139
- Conception objective de la nation*, 52
- Conception subjective de la nation*, 57
- Concurrent powers*, 175
- Concurring opinions*, 331
- Confédération helvétique*, 142
- Confederation*, 142
- Confédération*, 142
- Conflict of jurisdiction*, 178
- Conflits d'attributions*, 178
- Congrès mondial des roms*, 65
- Congress*, 202
- Conquest*, 67
- Conquête*, 67
- Conseil de régence*, 117
- Conseil des etats*, 157
- Conseil des ministres*, 251
- Conseil fédéral*, 168
- Conseil national*, 157
- Conseil supérieur de la magistrature*, 354
- Consiglio dei ministri*, 252
- Consiglio superiore della magistratura*, 354
- Constituent entities*, 153
- Constituent states*, 153
- Constructive vote of no confidence*, 271

- Consultations d'usage*, 283
Contiguous zone, 72
Continent, 69
Continental shelf, 73
Continuité de l'état, 25
Continuité, 301
Continuity of government, 276
Continuity of statehood, 25
Continuity, 301
Contra legem, 312
Contradictoire, 324
Contrat social, 38, 93
Convention, 272
Cooling-off period, 265
Cornu, 312
Coronation, 116
Corporatif federalizm
(corporative federalism), 183
Corporation sole, 293
Corporative federalism, 183
Cortes, 119
Council of ministers, 251
Council of the federation, 157
Cour d'Arbitrage de Belgique,
 179
Cour d'assises, 357
Cour Pénale Internationale, 81
Cour, 337
Cours de cassation, 342
Court of appeal, appellate courts,
 342
Court of last resort, 342
Court, 337
Courts of first instance, 341
Criterium formel, 228
Criterium matériel, 225
Critical date, 12
Cromwell, 209
Crown proceeding act, 22, 129
Crown servants, 22
Cumhur, 122
Cumhurbaşkanı (president of the
republic, président de la
république), 246, 249
Cumhurbaşkanı terimi, 249
Cumhurbaşkanının yerine
oğlunun cumhurbaşkanı
olması, 107
Cumhurbaşkanları, 249
Cumhurbaşkanlığına seçilme,
 289
Cumhuri, 122
Cumhuriyet = demokrasi, 124
Cumhuriyet hükümet şekli
(republican form of
government), 165
Cumhuriyet, 122
Cumhuriyetin dar anlamda
tanımı, 123
Cumhuriyetin geniş anlamda
tanımlanması, 124
Cumhuriyetin ilânı ve cromwell,
 209
Cumhuriyetlerde devlet
başkanları: cumhurbaşkanları,
 249
Çağan, 273
Çelişme ilkesi (principe du
contradictoire, principe de
contradiction), 324
Çelişmesel (contradictoire), 325
Çeşitlilik içinde birlik (unité
dans la diversité), 182
Çevreye karşı bağımsızlık, 352
Çifte monarşi (dual monarchy),
 139
Çifte vatandaşlık (dual
nationality, dual citizenship),
 60
Çifte vatandaşlık, 60
Çin, 46
Çingeneler, 65
Çoğulcu toplum yapısı, 218
Çözme kavramı, 313
Dail Eireann, 262
Daimî fiziksel yetersizlik
(permanent physical
incapacity), 267
Delal Lama, 14
Danıştay (conseil d'état), 354
Danimarka, 115
Dans le cadre de la
décontcentration, c'est
toujours le même marteau qui
frappe, mais on a raccourci le
manche, 135
Dava (procès, suit) kavramı, 321
Dava mahkemeleri (trial courts),
 341
Davacı, 321
Davah, 321
Davasız yargılama olmaz, 320
Davayı yöneten ilkeler, 324
Décontcentration, 135
Découverte, 66
Deep seabed, 77
Delege bakanlar (ministres
délégués), 306
Deliberative element, 191
Démision, 267, 300
Demokratik egemenlik teorileri
(théories démocratiques de la
souveraineté), 90
Demokratik egemenlik
teorilerinin eleştirisi, 96
Demokratik kurumlarının
düzgün çalışmasının
korunması (safeguard the
proper functioning of the
democratic institutions), 274
Deniz Hukuku Sözleşmesi, 77
Départements, 137
Departmental ministers, 294
Dépérisement de l'état, 36
Deputy minister in the prime
minister's office, 280
Deputy prime minister, 279
Derin deniz tabanları (deep
seabed, area), 77
Descendance directe, 113
Despotizm (despotisme), 110
Détroits, 72
Devamlılık (continuity,
continuité), 301
Devir (cession), 67
Devle, 6
Devlet (state), 153
Devlet (state, etat, staat, stato,
estado), 9
Devlet (states), 151
devlet başkanı (head of state,
chef d'état), 249
Devlet başkanı (president of the
state), 249
Devlet başkanı bakanlar
kurulunu görevden alabilir mi,
 274
Devlet başkanı istediği kişiyi
başbakan olarak atayabilir mi,
 282
Devlet başkanları, 247
Devlet birliği (unions of states,
unions d'états), 139
Devletin kendiliğinden kuruyup
gökmesi (withering away of the
state, dépérissement de l'état),
 36
Devlet Duması, 157
Devlet düzeylerinin üst üste
gelmesi (superposition de
deux niveaux étatiques), 153
Devlet iktidarının kendisi
anlamında egemenlik, 82

- Devlet iktidarının nitelikleri anlamında egemenlik, 83
- Devlet olarak katılma, 155
- Devlet olma statüsü, 12
- Devlet sekreterleri (*secretaries of state, secrétaires d'état*), 195, 304, 307
- Devlet şurası, 344
- Devlet tanımı, 4
- Devlet toplulukları, 129, 141
- Devlet ülkesinin bütünlüğü ilkesi (*principle of territorial integrity, principe de l'intégrité territoriale*), 63
- Devlet ülkesinin bütünlüğü ilkesi, 77
- Devlet yetkisi (*droit régalien*), 319
- Devlet terimi, 6
- Devletin beşeri unsuru, 49
- Devletin devamlılığı ilkesi (*principe de la continuité de l'état, permanence de l'état; state continuity, continuity of statehood*), 25
- Devletin devamlılığı ilkesi, 25
- Devletin faaliyeti alanı, 29
- Devletin hukukî fonksiyonları (*fonctions juridiques de l'état*), 224
- Devletin hukukî kişiliği ilkesi (*principe de la personnalité juridique de l'état*), 23
- Devletin iktidar unsuru, 77
- Devletin koruma borcu, 59
- Devletin kökeni hakkında teoriler, 29
- Devletin temel organ ve fonksiyonları, 189
- Devletin toprak unsuru, 65
- Devletin ülkesinin bütünlüğü ilkesi (*principle of territorial integrity, principe de l'intégrité territoriale*), 77
- Devletin yürütme kuvveti (*puissance exécutrice de l'état*), 196
- Devletler Konseyi, 157
- Devletlerin doğum/ölüm günü, 11
- Devletlerin egemen eşitliği (*sovereign equality of states, égalité souveraine des états*), 80
- Devletlerin halefiyet (*succession of states*), 18
- Devletlerin intikali (*devolution of states*), 18
- Devletlerin kurulması, 10
- Devletlerin sona ermesi (*extinction*), 18
- Devletsiz milletler (*stateless nations*), 64
- Dévolution automatique de la couronne*, 117
- Devolution of states*, 19
- Devredilmiş adalet (*justice déléguée*), 319
- Devrimlerin etkisiyle anayasasızlaştırma (*déconstitutionnalisation par l'effet des révolutions*), 27
- Dış egemenlik (*souveraineté extérieure; external aspect of sovereignty*), 79
- Dış ilişkiler, 147
- Dialectical materialism*, 35
- Dicere*, 311
- Dicey, 87
- Dictature du prolétariat*, 36
- Dictio*, 311
- Diète*, 142
- Diğer tarafı da dinle, 325
- Dil birliği, 53
- Dil sayısı, 54
- Dilekçe (*petition*), 207
- Dilekçe hakkı, 207
- Dilekçe hakkının kanun tasarısına dönüşmesi, 207
- Dilsel topluluk (*linguistic communities*), 151
- Din birliği, 55
- Din şartları*, 115
- Diplomatik ilişkiler hakkında viyana sözleşmesiyle, 27
- Diplomatik koruma (*protection diplomatique*), 61
- Direct heir*, 113
- Direkt füru, 113
- Direkt hat, 113
- Direkt soy, 113
- Disclosures of cabinet discussions*, 260
- Discovery*, 66
- Dispositif*, 330
- Dissenting opinion*, 331
- Dissolution*, 16
- Divided sovereignty*, 163
- Division de la souveraineté*, 163
- Division of powers*, 171
- Diyaletik materyalizm (*dialectical materialism, matérialisme dialectique*), 35
- Diyaletik, 34
- Diyet (*diète*), 142
- Doctrine du droit divin providentiel*, 89
- Doctrine du droit divin surnaturel*, 89
- Doğal yaşam, 38
- Doğüstü ilâhî hukuk doktrini (*doctrine du droit divin surnaturel*), 89
- Doğru bir şekilde davrandıkları sürece (*quamdiu se bene gesserint*), 353
- Doğrudan demokrasi (*démocratie directe*), 94
- Doğrudan uygulanabilir nitelikte (*applicabilité immédiate*), 170
- Dolaylı hat, 114
- Dominant class*, 35
- Don Juan Carlos, 112
- Dorlar, 46
- Double degré de juridiction*, 340
- Dreielementenlehre*, 4
- Dreyfus, 227
- droit (le) fédéral prime le droit cantonal qui lui est contraire*, 170
- Droit à l'autodétermination*, 62
- Droit d'aimaise*, 114
- Droit de poursuite*, 75
- Droit de sécession*, 131, 142, 146
- Droit des peuples à disposer d'eux-mêmes*, 62
- Droit du pavillon*, 75
- Droit régalien*, 319
- Droits romanists*, 344
- Drug trafficking*, 75
- Dual citizenship*, 60
- Dual nationality*, 60
- Duguit, 33, 105, 123, 126, 225, 226
- Duma*, 157
- Durante bene placito*, 353
- Duruşma (*audience*), 327
- Duruşmanın kapalı olması (*huis clos*), 326
- Düal egemenlik, 163
- Düalist (ikici) yürütme), 128

- Dünya Çingene Kongresi (*World Romani Congress, Congres mondial des Roms*), 65
- Dünya devleti, 50
- Düzenleme yetkisinin *intra legem* niteliği, 313
- Düzenleyici işlem yapma yetkisinin “*secundum legem*” niteliği, 312
- Dynastie*, 112
- Dynasty*, 112
- Eau territoriale*, 71
- Égalité souveraine des états*, 80
- Egemen (*sovereign, souverain*), 108, 248
- Egemen iktidarın aslı (*originaire*) olması, 83
- Egemen iktidarın başlıca nitelikleri, 83
- Egemen sınıf (*dominant class, classe dominante*), 35
- Egemenliğin bölünmezliği (*indivisibilité de la souveraineté*), 132
- Egemenliğin bölünmezliği ilkesi (*principe d’indivisibilité*), 83
- Egemenliğin değişik anlamları, 79
- Egemenliğin devredilmezliği ilkesi (*principe d’inaliénabilité*), 84
- Egemenliğin kaybı (*lose of sovereignty*), 16
- Egemenliğin sahibi konusunda teoriler, 88
- Egemenlik (*sovereignty*), 77, 78
- Egemenlik paylaşımı (*division de la souveraineté*), 163
- Ekber evlat (*droit d’aînaïsse*) sistemi, 114
- Ekonomik teori, 34
- El Emaret el Arabiyye el Müttehıde*, 150
- El Presidente del Gobierno*, 276
- Elective monarchies*, 118
- Électorat-droit*, 93
- Eleştirmeme yükümlülüğü*, 261
- Emirates*, 151
- Emirlik (*emirates*), 151
- Empereur*, 108, 248
- Emperor*, 108, 248
- Emredici vekâlet (*mandat impérial*), 92
- En üstün iktidar (*summa potestas*), 83
- Entities*, 151
- Enumerated powers*, 172
- Equal representation*, 156, 158
- Erkek primogenitur (*male primogeniture*), 113
- Esas çizgi (*baseline, ligne de base*), 72
- Esas mahkemeleri (*jurisdictions du fond*), 341
- Eski Yunan, 45
- Espace aérien*, 76
- Espinas, 32
- Esprit des lois*, 194
- Estado*, 9, 153
- Estados Unidos Mexicanos*, 150
- Estonya, 183
- Eşit iki-meclislilik (*bicaméralisme égalitaire*), 157, 216
- Eşit olmayan iki-meclislilik (*bicaméralisme inégalitaire*), 216
- Eşit temsili ilkesi (*equal representation*), 156
- Eşitler arasında birinci (*primus inter pares*), 255, 278
- Eşler (*parium, peers*), 356
- Eşleri tarafından yargılama (*judgment by peers*)” prensibi, 356
- Eş-prens (*co-prince*), 140
- État composé*, 139
- État de nature*, 38
- État fédéral*, 149, 152, 154
- État fédéré*, 153
- État régional*, 190
- État unitaire*, 130
- Etat*, 7
- Etat, c’est moi*, 22
- Etek hattı, 69
- Eter (*secretary*), 243
- Ethnic cleansing*, 65
- Ethnic federalism*, 183
- Ethnic nationalism*, 65
- Etnik bölünmüşlük, 185
- Etnik federalizm (*ethnic federalism*), 183
- Etnik milliyetçilik (*ethnic nationalism*), 65
- Etnik temizlik (*ethnic cleansing*), 65
- Etrüsk, 46
- Evangelical lutheran church*, 115
- Evangelical lutheran religion*, 115, 297
- Evanjelik lütherci mezhep (*evangelical lutheran religion*), 297
- Evlenme izni, 115
- Evlilik, 115
- Exclusive economic zone*, 72
- Exclusive federal authority*, 175
- Exclusive powers*, 175
- Excommunication*, 356
- Executive branch*, 166
- Exploited class*, 35
- Exploiting class*, 35
- External aspect of sovereignty*, 79
- Extinction of states*, 15
- Extinction*, 16, 18, 119
- Eyalet (*province*), 153, 161
- Eyalet Anayasa Mahkemesi (*Ländesverfassungsggerichte veya Staatsgerichtshöfe*), 168
- Eyalet hükümeti (*Landesregierung*), 168
- Eyalet valisi (*Landeshauptmann*), 168
- Eyaletler (*provinces*), 151
- Famille royale*, 112
- Faroes, 17
- Federal Anayasa Mahkemesi (*Das Bundesverfassungssgerichts*), 160
- Federal citizens*, 154
- Federal dependency*, 152
- Federal devlet - üniter devlet karşılaştırması, 149
- Federal devlet (*état fédéral, federal government*), 152
- Federal devlet ile federe devletler arasında yetki paylaşımı, 171
- Federal devletin yetkilerini sayma, 172
- Federal devletlerde yargı organı, 160
- Federal devletlerde yasama organı, 155
- Federal devletlerde yürütme organı, 160
- Federal district*, 151
- Federal government*, 149, 152, 154

- Federal hukuk, federe hukuktan önce gelir (*federal law shall override land law*), 169
- Federal hukuk, kendisine aykırı olan kantonal hukuktan üstündür (*le droit fédéral prime le droit cantonal qui lui est contraire*), 170
- Federal hukukun federe hukuka üstünlüğü ilkesi (*principe de la primauté du droit fédéral sur le droit fédéré; supremacy of federal law*), 169
- Federal law shall override land law*, 169
- Federal meclis, 157
- Federal mıntika (*federal district*), 151
- Federal müstemleke (*federal dependency*), 152
- Federal müstemleke, 152
- Federal sistem (*federal system, système fédéral*), 150
- Federal sistem, 150
- Federal vatandaşlar (*federal citizens*), 154
- Federal vatandaşlık, 148, 154
- Federal yüksek mahkeme (*supreme court of the united states*), 160
- Federalizm, 150
- Fédéralisme par association*, 180
- Fédéralisme par dissociation*, 180
- Fédéralisme personnel*, 183
- Fédéralisme*, 150
- Federalizm ile cumhuriyet arasında bir ilişki var mıdır, 190
- Federalizm ile demokrasi arasında bir ilişki var mıdır, 189
- Federalizm, 150
- Federalizmin avantajları, 185
- Federalizmin değerlendirilmesi, 185
- Federalizmin dezavantajları, 185
- Federalizmin nedenleri, 181
- Federasyon - konfederasyon karşılaştırması, 145, 147
- Federasyon (*federation, fédération*), 149
- Federasyon başkanı, 249
- Federasyon konseyi, 157
- Federasyon şeklindeki devletlerin resmî adları, 150
- Federasyon, 149
- Federasyonların kurulması, 180
- Federasyonun devlet yapısı, 152
- Federation*, 149
- Federe devlet (*état fédéré*), 153
- Federe devlet ayrımı, 152
- Federe devletin örgütlenmesi, 164
- Federe devletler arasında eşitlik ilkesi*, 164
- Federe devletler, 152, 161
- Federe devletlerin eşitliği ilkesi, 156
- Federe devletlerin federal yasama organında eşit temsili ilkesi (*equal representation*), 156
- Federe devletlerin iç egemenliği ilkesi, 164
- Federe devletlerin içişlerine karışmama ilkesi, 164
- Federe devletlerin özerkliği ilkesi (*principe d'autonomie des états fédérés*), 177
- Federe devletlerin uluslararası kişiliği, 161
- Federe devletlerin yargı organı, 168
- Federe devletlerin yasama organı, 166
- Federe devletlerin yetkilerini sayma, 174
- Federe devletlerin yürütme organı, 166
- Federe vatandaşlık, 148
- Federe vatandaşlık, 154
- Fesih (*dissolution*), 16
- Fetih (*conquest, conquête*), 67
- Fetret, 115
- Fiilî sebepler (*motifs de fait*), 330
- Filistin devleti, 13
- Filistin Ulusal Otoritesi (*as-Sulta al-Wataniyya al-Filastiniyya, Palestinian National Authority*), 13
- Filmer, 30
- Fishery zone*, 74
- FKÖ, 13
- Flag law*, 75
- Foedus*, 150
- Folketinget*, 203
- Fonction exécutive*, 226
- Fonction juridictionnelle*, 310, 311
- Fonction législative*, 224, 225
- Fonctionnaires*, 250
- Fonksiyonel (işlevsel) açından yargı organı tanımı), 335
- Fonksiyonel anlamda yargı, 310
- Fonksiyonel federalizm, 183
- Fontain of justice*, 318
- Force exécutoire*, 331
- Formation*, 354
- Fransa'da Hâkimlik Yüksek Konseyi, 354
- Fransa'da kral ölmez, 115
- Fransız *conseil d'état*, 344
- Fransız uluslar topluluğunu (*communauté française*), 143
- Freedom of the high sea*, 74
- Friedrich, 183
- Frontières*, 69
- Gasp, 33
- Gazze Şeridi (*Gaza Strip*), 13
- Geciktirici veto (*veto suspensif*), 239
- Geçici bakan, 303
- Geçici bakanlar kurulu, 274
- Geçici başbakan, 290
- Geçici hâkimler, 349
- Genel irade (*volonté générale*), 41
- Genel oy, 91
- Genel seçim sonuçlarını uygun bir şekilde dikkate alarak (*with due regard for the results of the general election*), 283
- Genel siyaset (*politique générale*), 256
- Genel vali (*governor-general*), 140, 167, 249
- Genel yetki (*general power, compétence de droit commun*)", 173
- General power*, 173
- Gens* (geniş aile, sülale), 8, 29
- Gensoru (*interpellation*), 270
- George I, 254
- George II, 254
- George III, 254
- George IV, 254
- Gerçeği söylemek anlamına gelen *vere* ve *dictum*, 357
- Gerçek birlik, 141
- Gerçekçe (*motifs*), 330
- Girit, 45

- Gouvernement d'assemblée*, 95
Gouvernement, 250
Government, 250
Governments-in-exile, 13
Governo, 252
Governor-general, 167, 249
 Gönüllü fesih (*voluntary dissolution*), 16
 Gönüllü iltihak veya emilme (*voluntary absorption*), 18
 Görevden alma (*azil, révocation, removal*), 299
 Görev-seçmenlik (*électorat-fonction*), 91
 Görüşme (*délibération, débat*), 238
 Gözetleme (*téléobservation*), 76
Grand duc, 108, 248
Grand duke, 108, 248
Great and Model Parliament, 205
 Grotius, 193
Guilty, 357
 Gumpowicz, 33
 Güç kullanılması yasa, 18
 Güçleştirici veto, 239
 Günlük işleri, 275
 Güven oylamasında karar yeter sayısı, 265
 Güven oyu (*motion of confidence, motion de confiance*), 269
 Güven oyu, 264
 Güvensizlik oyu, 269
 Güvensizlik önergesi (*motion of no confidence, motion de défiance, motion de censure*), 270
Habeas corpus act, 210
 Hafız Esad, 107
 Hakemler (*arbitres*), 320
 Hakikî birlik (gerçek birlik, *real union, union réelle*), 129, 141
 Hâkim (*judge, juge*), 346
 Hâkim kavramının tanımı, 346
 Hâkimden oluşma, 339
 Hâkimin işten el çekmesi (*dessaisissement du juge*), 331
 Hâkimin işten el çekmesi, 331
 Hâkimin kralın isteği süresince (*durante bene placito*), 353
 Hakimler kurulu (*panel of judges*), 345
 Hâkimler ve savcılar yüksek kurulu, 354
 Hâkimlerin bağımsızlığı, 350
 Hâkimlerin disiplin işlemleri, 316
 Hâkimlerin notlandırılmasına ilişkin işlemler, 316
 Hâkimlerin özlük işleri, 354
 Hâkimlik teminatı, 352
 Hak-seçmenlik (*électorat-droit*), 93
 Halef devlet (*successor state*), 19
 Halk (*peuple, people*), 90
 Halk egemenliği teorisi, 93
 Halk egemenliği teorisine (*théorie de la souveraineté populaire, theory of popular sovereignty*), 93
 Halk teşebbüsü (*initiative populaire*), 94
 Halk vetosu (*veto populaire*), 94
 Halkın malı, 123
 Halkoylaması (*référendum*), 94
 Hamas, 13
 Hanedan dışına çıkma yasağı, 112
 Hanedanın tükenmesi (*extinction*), 119
 Hanedan, 112
 Hanover *Electress*'i Sofîa, 112
 Hatt-ı bala, 69
 Hauriou, 124
 Haute mer, 74
 Haute trahison, 129
 Hava sahası (*air space, espace aérien*), 76
 Hava ülkesi, 76
 Haydar Aliyev, 107
 Hazine, 23
 Head of state, 249
 Helotlar, 46
 Helvetya Konfederasyonu (*confédération helvétique*), 142, 151
 Heraklitos, 33
Hereditary monarchy, 111
 Herkese ihtiyacına göre, 36
 Herkesin herkesle savaşı (*bellum omnium contra omnes*), 39
 Heyet, 346
 Hırvat, 55
High Court of Australia, 179
High sea, 74
High treason, 129
Higher phase of communism, 36
 Hindistan, 153
Historical materialism, 34
 Hititler, 44, 45
 Hobbes, 38, 39
Home secretary, 308
Homo homini lupus, 39
Homogénéité du cabinet, 257
House of Lords, 206
House of Commons, 157, 206
House of Representatives, 156
 Hudut ve Münasebat-ı Hemicivari Muahedenamesi, 70
Huis clos, 326
 Hukuk usûlü (medenî usûl, *procédure civile*), 322
 Hukukî (*aspects de droit*), 342
 Hukukî işlem (*acte juridique*), 231
 Hukukî mesele (*question of law*), 350
 Hukukî meseleler (*questions of law*), 343
 Hukukî sebepler (*motifs de fait*), 330
 Hukukî yönleri (*aspects de droit*), 342
 Hukukun devamlılığı ilkesi, 27
Humanitarian intervention, 81
Husband of queen regnant, 108, 248
 Hükmedilen şey, beyazı siyah, siyahı beyaz; eğriyi doğru, doğruyu eğri yapar (*res iudicata facit ex albo nigrum, ex nigro album, ex curvo rectum, ex recto curvum*), 333
 Hükmedilen şey, hakikat olarak kabul edilir, 333
 Hükmedilen şey, kanunî hakikat gücüne sahiptir, 332
 Hükümün aleniyeti (*publicité du jugement*), 327
 Hükümet (*government, gouvernement*), 250
 Hükümet genel sekreterliği, 279
 Hükümetin devamlılığı (*continuity of government*) ilkesi, 276
 Hüküm (*jugement*), 330
 Hüküm fıkrası (*dispositif*), 330
 Hüküm süren kraliçe (*queen regnant*), 109, 248
 Hüküm süren kraliçenin kocası (*husband of queen regnant*), 108, 248

- Hükümdar (*monarch, monarque*), 108, 248
- Hükümdar kanunları müeyyidelendirir (*le roi sanctionne les lois*), 127
- Hükümdar, 246
- Hükümet, 250
- Hükümranlık, 8
- Instrument of Government*, 209
- International Criminal Court*, 81
- İrk birliği, 52
- İsâr (*promulgation*), 238
- Ius sanguinis* (kan esası), 59
- Ius soli* (toprak esası), 59
- İbni haldun, 33
- İcraî güç (*force exécutoire*), 319, 331
- İç egemenlik (*souveraineté intérieure, internal aspect of sovereignty*), 82
- İç egemenlik, 82
- İç egemenlikteki değişmeler (*internal changes of sovereignty*), 26
- İçişlerine karışmama ilkesi, 80
- İçşular (*internal waters*), 71
- İdare (*administration*), 133
- İdare mahkemeleri (*administrative tribunals*), 344
- İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkati, 27
- İdarî fonksiyon, 227
- İdarî vesayet (*tutelle administrative*), 137
- İdarî yargılama usulü, 323
- İddia-tespit-müeyyide, 226
- İhtilaf, 312
- İhtiyarî oy (*vote facultatif*), 93
- İki dereceli yargılama ilkesi (*principe du double degré de jurisdiction*), 340
- İki hukuk düzeninin üst üste geçmesi (*superposition de deux ordres juridiques*), 169
- İki meclislilik (*bicamérisme*), 156
- İki-başlılık (*bicéphalisme*), 246
- İki-başlılık, 246
- İkinci yürütme, 128
- İkililik (*dualisme*), 246
- İki-meclis sisteminin aleyhine ileri sürülmüş görüşler, 220
- İki-meclis sisteminin lehine ileri sürülmüş görüşler, 221
- İki-meclisli (*bicameral*), 156
- İki-meclisliliğin nedenleri, 218
- İki-meclislilik, 212
- İkinci derece mahkemeler (*juridictions du second degré*), 341
- İkinci meclis (*seconde chambre*), 214
- İkinci mecliste eşit temsil, 158
- İktidarın kişiselleşmesinin önlenmesi, 23
- İl, 137
- İlçe, 137
- İlhak (*annexion, annexation*), 17
- İlhak (*annexion, annexation*), 67
- İlham Aliyev, 107
- İlk derece mahkemeleri (*juridictions du premier degré, courts of first instance; premier ressort, juge du premier ressort*), 341
- İlk kralın hakkı, 117
- İller (*départements*), 137
- İmparator (*emperor, empereur*), 108, 248
- Impeachment*, 211
- Imperio*, 9
- Imperium* (hükümranlık), 8
- Imperium* yetkisi, 319
- Imperium*, 8, 319
- Implied powers theory*, 174
- In solidum*, 258
- Inaliéabilité de la souveraineté*, 94
- Inaliénabilité*, 84
- Independence*, 79
- İndirekt hat, 113
- Indivisibilité de la nation*, 131
- Indivisibilité du territoire*, 131
- Ingérence humanitaire*, 81
- İngiltere ile Hanover, 139
- İnitiative*, 238
- İnquisitoire*, 321
- İnsan insanın kurdu (*homo homini lupus*), 39
- İnsan topluluğu (*population*), 49
- İnsanî müdahale (*humanitarian intervention, ingérence humanitaire*), 81
- İnsanlığın ortak mirası (*common heritage of mankind, patrimoine commun de l'humanité*), 77
- İntégrité du territoire*, 131
- İntégrité territoriale*, 77
- İnter partes* bağlayıcılık, 334
- Internal aspect of sovereignty*, 82
- İnternal changes of sovereignty*, 26
- İnternal waters*, 71
- İnternational legal personality*, 18
- İnternationally supervised district*, 151
- İnterpellation*, 270
- İnterregnum* yasağı, 115
- İntime conviction*, 322
- İntra constitutionem*, 241
- İntra legem*, 312
- İran, 70
- İrredantizm (*irredentism*), 64
- İrredentism*, 64
- İrsî monarşiler (*hereditary monarchy, monarchie héréditaire*), 111
- İslands, 69, 151
- İstifa (*resignation, démission*), 300, 267, 287
- İstifa etme ahlâkî yükümlülüğü (*obligation morale de démissionner*), 272
- İstinaf (*appel*), 341
- İstinaf mahkemeleri (*juge d'appel*), 341
- İstinaf, 341
- İstisnaî yetki (*compétence d'exception*), 173
- İsviçre Federal Mahkemesi (*Schweizerisches Bundesgericht, Tribunal fédéral*), 179
- İsviçre Konfederasyonu (1291-1848), 142
- İş Mahkemeleri (*conseil de Prud'hommes*), 349
- İşgal (*occupation*), 66
- İşgüder hükümet (*care taker government*), 274
- İtalya'da Hâkimlik Yüksek Konseyi, 354
- İtham sistemi (*system accusatoire*), 321
- İudex*, 311
- İudicium*, 311
- İus dispensandi* (muafiyet verme hakkı), 208
- İus soli*, 59
- İzinsiz radyo ve TV yayıncılığı (*unauthorised broadcasting*), 75

- İzlanda-Danimarka birliği, 141
 İzleme hakkı (*right of hot pursuit*, *droit de poursuite*), 75
 Jandarma devlet (*etat-gendarme*), 29
 Jellinek, 4
 Jèze, 332
 Joan Enric Vives i Sicilia, 106, 140
 John Locke, 39
 Joseph de Maistre, 89
 Judge, 337, 346
 Judgment by peers, 356
 Judicature, 335
 Judicial function, 310, 311
 Judicial, 311
 Judiciary, 335
 Juge d'appel, 341
 Juge de cassation, 342
 Juge du premier ressort, 341
 Juge, 337, 346
 Jugement, 330
 Juges de carrière, 348
 Juges de metier, 348
 Juges occasionels, 349
 Junior minister'ler, 307
 Junior ministers, 305
 Jurés, 355
 Jurisdictionnelle, 311
 Juridictions du second degré, 341
 Jurisdiction, 313
 Juris, 311
 Jurisdictio yetkisi, 319
 Jurisdictio, 311
 Jurisdiction à jure unique, 345
 Jurisdiction collégial, 345
 Jurisdiction, 335
 Jurisdictions du fond, 341
 Jurisdictions du premier degré, 341
 Jurors, 355
 Jury, 355
 Justice déléguée, 319
 Justice retenue, 319
 Jüri (jury), 355
 Jüri üyeleri (jurors, jurés), 355
 Jüri, 355
 Jürinin tarihsel temeli, 355
 Kabile, 29
 Kabine (cabinet), 250
 Kabine üyesi bakanlar, 307
 Kabinenin birliği (unité du cabinet) ilkesi), 257
 Kabinenin dayanışması (solidarité du cabinet) ilkesi), 258
 Kabinenin gizliliği (cabinet secrecy), 259
 Kabinenin homojenliği (homogénéité du cabinet), 258
 Kabul (adoption, vote), 238
 Kamu alacaklarının devamlılığı ilkesi, 28
 Kan esası, 59
 Kanada Senatosu, 159
 Kansler, 277
 Kanton (cantons), 151, 153, 161
 Kanun (statute), 208
 Kanun tasarısı (bill), 207
 Kanun, 236
 Kanuna aykırı olmama, 312
 Kanuna dayanma, 312
 Kanunî delil, 322
 Kanunî hakikat (verité légale), 332
 Kanunla düzenleme alanı, 239
 Kanunların Ruhu (De l'esprit des lois), 194
 Kanun-parlâmento kararı ayrımı, 233
 Kara sahası, 68
 Kara ülkesi (land territory, territoire terrestre), 68
 Kara ülkesi, 68
 Karar (arrêt), 330
 Karar (décision), 329
 Karar verici organın (deliberative body), 192
 Karar verici unsur (deliberative element), 191
 Karar yeter sayısı, 265
 Kararlar (décisions), 330
 Kararnameler (ordinance), 208
 Karasuları (territorial sea, eau territoriale), 71
 Karma devlet, 129, 139
 Karşı oy yazısı, 330
 Karşı-imza, 282
 Kas-ı Şirin Antlaşması, 70
 Katanga, 17
 Katolik, 115
 Kavim, 8
 Kayd-ı hayat, 215
 Kaza, 309
 Kellogg-Briand Paktı, 18, 67
 Kesin delil teşkil etme, 334
 Keşif (discovery, découverte), 66
 Kıbrıs, 67
 Kısmî yenileme (renouvellement partiel), 215
 Kıta (continent), 69
 Kıta hukuku (continental law), 344
 Kıta sahanlığı (continental shelf, plateau continental), 73
 Kıyı hattı, 69
 Kimse kendi davasında hâkim olamaz (nemo iudex in sua causa), 338, 347
 King can do no wrong, 22, 129
 King is a name of continuance, 115
 King is never an infant, 116
 King never dies, 115
 King, 108, 248
 Kişisel federalizm (fédéralisme personnel), 183
 Kişisel özerklik (autonomie personnelle), 183
 KKTC, 12
 Knesset, 203
 Kokkai, 203
 Kolejyal yargı organı (jurisdiction collégial), 345
 Kolejyallığı ilkesi, 256
 Kolektif sorumluluğu (responsabilité collective), 256
 Kompetenzkompetenz, 85
 Komünizmin alt aşaması (lowest phase of communism, phase inférieure du communisme), 36
 Komünizmin üst aşaması (higher phase of communism, phase supérieure du communisme), 36
 Konfederasyon (confederation, confédération), 142
 Konfederasyon, 130, 141
 Konfederasyon-benzeri, 143
 Kontenjan senatörleri, 127
 Korporatif federalizm, 182
 Korsanlık (pracy), 75
 Koruma (protection), 59
 Köle ticareti (slave trading), 75
 Köle toplumunda, 35
 Kral (roi, hükümdar, monarch), 246
 Kral haksızlık yapmaz (the king can do no wrong), 22, 129
 Kral hiçbir zaman küçük değildir, 116
 Kral hiçbir zaman ölmez, 115
 Kral öldü, yaşasın kral, 115
 Kral saltanat sürer, ama yönetmez (le roi règne, mais ne gouverne pas), 120
 Kralın onayı (royal assent, sanction royale), 127, 208
 Kraliçe (queen, reine), 108, 248
 Kraliyet ailesi, 112
 Krallar, 248
 Kray, 152
 Kritik tarih (critical date), 11
 Kukla devlet (puppet state), 14
 Kukla hükümet (puppet government), 14
 Kunter, 351
 Kural-işlem, 225
 Kurucu birimleri (constituent entities), 153
 Kurucu devletler (constituent states), 153

- Kurul halinde mahkeme, 345
 Kuveyt, 67
 Kuvvet ve mücadele teorisi, 32
 Kuvvetler ayrılığı teorisi, 194
 Kuzey Ligi (*Lega Nord*), 192
 Kültürel ve etnik bölünmüşlük, 182
 La Seu d'Urgell Piskoposu, 140
Land territory, 68
Land, 8
Länder vatandaşlığı, 155
Länder, 151, 153
Landerkammer, 159
Landeshauptmann, 168
Landesregierung, 168
Ländesverfassungsgerichte, 168
Landtage, 159
 Lane, 125
 Latinler, 46
 Latran Antlaşması, 66
Lay judges, 349
Lay magistrates, 349
Lay members of the court, 349
Layman, 349
Lega nord, 193
Législateur, 202
Legislative assembly, 202
Legislative branche, 166
Legislative organ, 202
Legislature, 166, 202
 Léopold de Saxe-Cobourg, 119
 Léopold, 112
Les six livres de la république, 78
Leviathan, 39
Liberté de la haute mer, 74
Lieutenant-governor, 167
Ligne collaterale, 114
Ligne de base, 72
Ligne directe, 113
Ligne indirecte, 114
 Lijphart, 125, 214, 218
Linguistic communities, 151
Litige, 312
Local administrations, 136
 Locke, 39, 193
Loi salique, 114
 Loiseau, 9
Loizidou v. Turkey, 15
Long Parliament, 209
 Lord Chancellor, 308
 Lordlar Kamarası (*House of Lords*), 206
Lose of sovereignty, 16
Lower house, 214
Lowest phase of communism, 36
 Lozan Barış Antlaşması, 19, 28, 69
 Lukretius, 33
Lutte des classes, 35
 Lütherci Evanjelik Kilise (*Evangelical Lutheran Church*), 115
 Machiavelli, 9
 Maddî anlamda kanun, 236
 Maddî kriter (*criterium matériel*), 225, 239, 310
 Maddî kriterin eleştirisi, 227
 Maddî mesele (*question of fact*), 343
 Maddî mesele (vakia, *question of fact*), 350
Magistrates, 192
Magistrats du siège, 354
Magna Carta Libertatum, 204
Magnum Concilium, 204
 Mahallî idareler (yerel yönetimler, *local administrations, collectivités territoriales*), 136
 Mahfuz alan, 240
 Mahkeme (*court, cour, tribunal*) kavramı, 337
 Mahkeme heyeti, 346
 Mahkeme kararı, 329
 Maine, 30
 Maistre, 89
Male primogeniture, 113
 Malezya federasyonu, 150
 Malezya, 119
 Malî teminat, 353
 Mançurya, 14
Mandat impératif, 94
 Marksist devlet teorisi, 34
 Marksizmin, 34
 Marsilius Patavinus, 30
 Marx, 34
 Mary, 118
Matérialisme dialectique, 35
Matérialisme historique, 34
 Materyalizm, 34
Matrilinear system of succession, 114
Mcculloch v. Maryland, 174
 Mecburî oy (*vote obligatoire*), 91
 Meclis (*assembly, assemblée*), 202
 Meclis hükümeti (*gouvernement d'assemblée*), 95
 Medeni usûl, 322
 Meksika, 153
 Memleket (*Bundesländer*), 151
 Memleket (*Länder*), 151
 Memleket, 8
 Memurlar (*civil servants, fonctionnaires*), 250
 Memurlar (*magistrates*), 192
 Menes, 45
 Merger, 17
 Merkezî devlet (*central government*), 152
 Merkezî idarenin taşra teşkilatı, 134
 Merkezî idaresi, 133
 Merkezî üniter devlet (*état unitaire centralisé*), 138
 Merkezî ve ademî merkezî üniter devlet ayrımı, 138
 Merkezîyet, sapı başkentte, ucu devletin geri kalan kısmında olan bir kılıçtır (*la centralisation est une épée dont la poignée est dans la capitale et la pointe dans la rest de l'état*), 134
 Meslekten hâkimler (*juges de métier, juges de carrière, professional judges*), 349
 Meslekten olmayan hâkimler (geçici hâkimler, *juges occasionels, layman, lay judges, lay members of the court*), 349
 Meslekten olmayan hâkimler, 348
 Meşrutî monarşi, 111
 Mezhep farklılığı, 55
 Mezopotamya, 43, 44
 Mısır, 43, 45
 Michael of Kent (Prens), 116
Micro-states, 50
 Mikro-devletler (*micro-states*), 50
 Millet (*nation*) kavramı, 51
 Millet sistemi, 184
 Milletbaşı, 184
 Millet'in bölünmezliği (*indivisibilité de la nation*), 131
 Milletlerin kendi kaderini bizzat tayin hakkı (*droit des peuples à disposer d'eux-mêmes*), 62
 Millî egemenlik teorisi (*théorie de la souveraineté nationale, theory of national sovereignty*), 90
 Millî egemenlik teorisinden çıkan sonuçlar, 91
 Millî egemenlik ve halk egemenliği teorileri sonuçları arasındaki farklar, 95
 Milliyetler prensibi (*principe des nationalités*), 61
 Minerva, 69
 Minister without portfolio, 295
 Ministère, 292
 Ministerpräsident, 167
 Ministers, 250
 Ministre sans portefeuille, 295
 Ministres à portefeuille, 294
 Ministres délégués, 306
 Ministri, 252
 Ministry, 292
 Minority nationalism, 64

- Minos, 45
 Model Parlamento (*Great and Model Parliament*), 205
Monarch, 108, 248
Monarchie constitutionnelle, 111
Monarchie héréditaire, 111
Monarchie limitée, 111
Monarchie, 108
Monarchy, 108
Monarque, 108, 246, 248
 Monarşi ve cumhuriyet, 105
 Monarşi, 107, 123
 Monarşilerde devlet başkanları: krallar, 248
Monarşinin karşıt kavramı, 124
 Monist (tekçi) yürütme, 128
 Monist, 242
Monocaméralisme, 212
Monocéphalisme, 243
 Monokameralizm (*monocaméralisme*), 212
Monos archos, 108
 Montesquieu, 194
 Moskova Antlaşması, 69
Motifs de fait, 330
Motifs, 330
Motion de censure, 270
Motion de confiance, 269
Motion de défiance constructive, 271
Motion de défiance, 270
Motion of confidence, 269
Motion of no confidence, 270
 Muafiyet verme hakkı, 208
 Muhalefet şerhi (karşı oy yazısı, *opinion dissidente, dissenting opinion*), 331
 Mutat danışmalar (*consultations d'usage*), 283
 Mutlak monarşi, 110
 Mutlak primogenitur (*absolute primogeniture*), 113
 Mutlak veto (*veto absolu*), 127, 238
 Mübadale-i Ahaliye Mütedair Lozan Muahedenamesi, 19
 Müdahaleci (*interventionniste*) görüşler, 29
 Mülki (ülkesel, yersel, coğrafi, *territorial*), 162
 Mülki (yersel, *territorial*), 145
 Mülki, ülkesel özerklik (*autonomie territoriale*), 183
 Münhasır ekonomik bölge (*exclusive economic zone, zone économique exclusive*), 72
 Münhasır yetkiler (*compétences legislatives exclusives, exclusive powers*), 175
 Münhasır yetkiler-ortak yetkiler, 175
 Mürekkep devlet, 139
 Müzakerenin gizliliği (*secret du délibéré*), 327
 Mykene, 45
 Naip (*régent, regent*), 117
 Naip prens (*prince regent, prince régent*), 117
 Namibya'da Güney Afrika'nın Sürekli Varlığı, 63
 Nassau ailesi, 112
Nation state, 64
Nation, 51
National, 154
Nationalité, 59
Nationalités, 61
Nationality, 58
Nationalrat, 157
 NATO, 143
 Nauru, 49
Ne bis in idem prensibi, 333
Nemo iudex in sua causa, 338, 347
 Nijerya, 153
 Nispi veya *inter partes* bağlayıcılık, 334
 Niyabet (naiplik, *régence, regency*), 117
 Niyabet (*régence*), 117
 Niyabet konseyi (*conseil de régence*), 117
No taxation without representation, 205
Nomination, 263
Non departmental ministers, 295
Non est potestas nisi a deo (tanrıdan gelmeyen bir iktidar yoktur), 88
Non-cabinet ministers, 295
Non-departmental ministers, 295
Non-reconnaissance de minorités, 131
 Norm koyma yetkisi (*pouvoir normatif*), 132
 Norman istilası, 203
 Norveç, 113, 119
 Norveç-İsveç Birliği, 141
Not guilty, 357
 Nüfus, 49
 Nükleer deneme, 76
Oath-helpers, 355
 Objektif millet anlayış (*conception objective de la nation*), 52
 Objektif millet anlayışı, 52
Oblast, 152
Obligation morale de demissionner, 272
 Obrenoviç, 11
Occupation, 66
Office of prime minister (başbakanın makamı), 279
Ogrug, 152
 Okyanus tabanları, 77
 Olay mahkemeleri, 341
Omnis potestas a deo, per populum (bütün iktidarlar, tanrıdan halk aracılığıyla gelir), 89
On peut gouverner de loin mais on n'administre bien que de près, 133
 Onar, 135
 Onay (*ratification*), 238
 Öndördüncü Louis, 22, 26
Ope legis, 115
Opinion dissidente, 330
 Oppenheimer, 33
 Orange Prensi William III, 118
 Orange-Nassau, 112
Order of seniority, 113
 Ordonans (*ordonnance*), 330
Ordonnance, 330
Ordre de préséance protocolaire, 294
Ordre de primogeniture, 113
Organe exécutif, 166
Organe juridictionnel, 335
Organe législatif, 166, 202
 Organik anlamda yargı, 335
 Organik kriter (*critérium organique*), 228
 Organik kriter, 228, 314
 Organik kriterle göre yargı fonksiyonu, 230, 314
 Organik ve fonksiyonel açıdan yürütme, 241
 Orta hat, 69
 Ortak yetkiler (*compétences conjointes*), 175
 Osmanlı millet sistemi, 184
 Otomatik intikali, 116
Outer space, 76
 Ölim, 286, 300
 Ömür boyu (*viager*) üyelik, 215
 Ömür boyu seçilen devlet başkanları, 106
 Öneri (*proposition*), 238
 Özbudun, 239
 Özel hukuk tüzel kişisi olarak devlet, 23
 Özel Konsey (*Privy Council*), 208
 Özerk bölge (*régions autonomes*), 191
 Özerk eyalet (*autonomous provinces*), 152
 Özerk ogrug, 152
 Padanya, 193
 Pakistan, 153
Palestinian National Authority, 13

- Papa, 106
 Papalık, 66
Parium, 356
 Parlâmenter sistemlerde yürütme organı, 245
 Parlâmenter sistemlerde yürütme organının özellikleri, 245
 Parlâmento (*parliament*, *parlement*), 202
 Parlâmento kararları, 235
 Parlâmento müsteşarları (*parliamentary under-secretaries*), 305
 Parlâmento seçimlerinin yenilenmesi, 288
 Parlâmento, 157, 201
 Parlâmentoların yapısı, 211
 Parlâmentonun doğuşu, 203
 Parlâmentonun egemenliği (*parliamentary sovereignty*), 86
 Parlâmentonun ikiye bölünmesi, 206
 Parlâmentonun yasama yetkisini ele geçirmesi, 206
Parlement, 202
Parliament, 157
Parliamentary sovereignty, 86
Parliamentary under-secretaries, 305
Partes potentiales summi imperii, 193
Parti liderliğini yitirme, 289
Pater familias, 30
Patrilinear system of succession, 114
Patrimoine commun de l'humanité, 77
Peers, 356
 Peloponnesos, 46
Permanence de l'état, 25
Permanent physical incapacity, 267
Personnalité juridique de l'état, 23
Petition of rights, 209
Phase inférieure du communisme, 36
Phase supérieure du communisme, 36
Plateau continental, 73
 Platon, 32
 Polis, 7
Political expediency, 300
 Polybos, 33
Populus, 8
Pouvoirs implicites, 174
 Pracy, 75
Predecessor state, 19
Prééminence, 278
Premier ministre, 250, 276
Premier ressort, 341
Premier, 167
Première chambre, 214
Président de la République, 246, 249
Président du Conseil, 276
President of the republic, 249
President, 245, 249
Presidente del Consiglio dei ministri, 276
Presidente del Consiglio, 252
Prime minister, 250, 276
Primogenitur (primogeniture) sistemi, 113
Primogeniture, 113
Primus inter pares, 255
Primus solus, 256
Primus, 277
Prince regent, 117
Principat d'Andorra, 106
Principe d'indivisibilité, 83
Principe d'uniformité, 166
Principe de contradiction, 324
Principe de l'intégrité territoriale, 77
Principe de la non-intervention, 80
Principe de la primauté du droit fédéral sur le droit fédéré, 169
Principe des nationalités, 61
Principe du contradictoire, 324
Principe du double degré de jurisdiction, 340
Principle of non-intervention, 80
Principle of territorial integrity, 77
Privy Council, 253
Procédure civile, 322
Procédure écrite, 327
Procédure orale, 327
Procédure pénale, 322
Procès, 321
Professional judges, 348
Proletarian dictatorship, 36
Proletarian revolution, 36
Proleterya devrimi (proletarian revolution, révolution prolétarienne), 36
Proleterya diktatörlüğü (proletarian dictatorship, dictature du prolétariat), 36
Protectio trahit subjectionem et subiectio protectionem, 59
Protection diplomatique, 61
 Protestan, 115
 Protokolde öncelik sırası (*ordre de préséance protocolaire*)”nda), 294
 Providansiyel ilâhî hukuk doktrini (*doctrine du droit divin providentiel*), 89
Provinces, 151
Publica, 122
Publicité du jugement, 327
Publicité, 325
 Puffendorf, 193
Puissance de juger, 196
Puissance exécutive de l'état, 196
Puissance législative, 195
Puppet government, 14
Puppet state, 14
Qu'est-ce qu'une nation, 57
Quamdiu se bene gesserint, 353
 Québec Partisi (*Parti québécois*), 188
 Québec, 188
Queen regnant, 109, 248
Queen, 108, 248
Question of fact, 343, 350
Question of law, 342, 350
Re muore mai, 115
Real union, 141
 Recall, 94
 Recognition, 12
Reconnaissance, 12
Référéndum, 94
Régence, 117
Regency, 117
Régent, 117
Regional government, 153
Regional state, 190
Régions autonomes, 191
Régions, 137, 151
Regno, 9
Regnum (krallık), 8
Regnum Romanorum, 106
 Rehine Davası, 26
Reine, 108, 248
Removal, 299
 Renan, 57, 58
Rendre la justice, 318
 Renner, 183
Renouveau partiel, 215
Répartition des compétences, 172
Republic, 122
Republican form of government, 165
République, 8, 9, 122
Res iudicata 'nın etkisi, 333
Res iudicata 'nın gücü, 332
Res inter alios iudicata alii non praeiudicat, 334
Res iudicata facit ex albo nigrum, ex nigro album, ex curvo rectum, ex recto curvum, 333
Res iudicata pro veritate accipitur (hükmedilen şey, hakikat olarak kabul edilir), 333
Res iudicata, 332
Res iudicata (chose jugée), 313

- Res publica*, 8, 122
Res, 122
 Resen araştırma ilkesi, 321
Residual powers, 173
Resignation, 300
Reunification, 17
Révocation, 94, 299
Révolution prolétarienne, 36
Right of hot pursuit, 75
Right of option, 19
Right of secession, 142
Right of self-determination, 62
 Rigsdag Başkanı, 281
 Rigsdag, 281
Rihtg to self-organization, 165
 Riksdagen, 203
Roi est mort, vive le roi, 115
Roi ne meurt pas en france, 115
Roi règne, mais ne gouverne pas, 120
Roi sanctionne les lois, 127
Roi, 108, 246, 248
 Roma hukuku sistemi, 344
 Roma Krallığı (*Regnum Romanarum*), 106
 Roma, 46
 Romanist sistem (*droits romanists*), 344
 Romano-Germanik sistem (*système romano-germanique*), 344
Rome Statute of the International Criminal Court, 81
 Rousseau, 40, 93
Royal assent, 208
Royal marriage act (1772), 115
Royale family, 112
Royaume de belgique, 150
 Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemesi (*Конституционный Суд Российской Федерации*), 179
 Rusya Federasyonu, 150
 Rusya Federasyonu'nda ikinci meclis, 159
 Rüşt yaşı, 116
 Sadakat (*allegiance*), 59
Safeguard the proper functioning of the democratic institutions, 274
 Sahipsiz ülke (*terra nullius*), 66
Salic law, 114
 Salik kanunu (*loi salique; salic law*), 114
 Salisbury'den, 280
 San-Marino, 49
 Savaş esiri (*prisoner of war*), 60
 Savaşan asker (*combattant*), 60
 Savcılar (*magistrats du parquet*), 354
 Saxe-Cobourg, 112
 Sayılmış yetkiler (*enumerated powers, compétences énumérées*), 172
Schweizerisches Bundesgericht, 179
Secession, 17
Second Treatise of Civil Government, 193
Seconde chambre, 214
Secret du délibéré, 327
Secrétaires d'état, 304
Secrétariat général du Gouvernement (hükümet genel sekreterliği), 279
Secretaries of State, 304
Secretary, 243
Secundum constitutionem, 241
Secundum legem, 240, 312
 Seçimli federal monarşi (*federal elective monarchy*), 119
 Seçimli monarşiler (*elective monarchies*), 118
 Seçme hakkı (*right of option*), 19
 Selef devlet (*predecessor state*), 19
 Self-determinasyon hakkı (*right of self-determination; droit à l'autodétermination*), 62
Self-determination, 62
Semi-salic law, 114
Senate, 156
 Senato, 157
 Seneka, 33
Senior civil servant, 303
Senior civil servants, 275
 Seniorat sistemi, 114
 Seniority, 113
 Serinleme süresi (*cooling-off period*), 265
 Shakespeare, 9
 Sıcak takip hakkı, 75
 Sınıf savaşı (*class struggle, lutte des classes*), 35
 Sınırlar (*borders, boundaries, frontiers, frontières*), 69
 Sınırlı monarşi, 111
 Sınırlı oy (*suffrage restraint*), 92
 Sınırsız (*illimité*), 83
 Sır saklama, 260
 Sırbistan, 11
 Sırp, 55
 Simon de Montfort, 205
 Site (*cité*), 7
 Sivil Yönetim Üzerine İkinci İnceleme (*The Second Treatise of Civil Government*), 193
 Siyasal sorumluluk: yasamanın güvenine dayanma, 247
 Siyasal yerindelik (*political expediency*), 300
Slave trading, 75
Social contract, 38
 Sofistler, 33
Solidarité du cabinet, 258
Solidum, 258
Sollicitor, 348
 Somaliland, 17
 Son derece mahkemesi (*court of last resort*), 342
 Sona erme (devletlerin) (*extinction of states*), 15
 Sona erme halleri, 15
 Sosyal demokrat görüş, 30
 Sosyal sözleşme (*social contract, contrat social*), 38
 Sosyal sözleşme teorisi, 38
 Sosyalist görüş, 29
 Sosyolojik federalizm, 183
Souverain, 108
Souverain, 248
Souveraineté extérieure, 79
Souveraineté intérieure, 82
Souveraineté, 78
Sovereign equality of states, 80
Sovereign, 108, 248
Sovereignty, 78
 Soylular (*patricii*), 106
 Sömüren sınıf (*exploiting class, classe exploiteuse*), 35
 Sömürülen sınıf (*exploited class, classe exploitée*), 35
 Söz uçar, yazı kalır, 329
 Sözleşmeli şehir (*chartered cities*), 151
 Sözlü usûl, *procédure orale*, 327
 Sözlü usûlün avantajları, 328
 Sözlü usûlün sakıncaları, 328
 Sözlülük (*oralité*), 327
 Sözlülük/yazılılık ilkeleri, 327
Speaker, 206
 SSCB, 38
 Staat, 7
Staatsgerichtshöfe, 168
State continuity, 25
State Duma, 157
State of nature, 38
State, 9
Statehood, 12
Stateless nations, 64
Statelessness, 60
States, 151
Stato di firenze, 9
 Stato, 7
Status naturae, 38
Status, 7

- Statute, 208
 Stortinget, 203
 Straits, 72
 Su sahası, 70
 Su ülkesi (*territory under water, territoire maritime*), 70
 Subjects of russia, 152
 Sub-national level, 153
 Succession en ligne paternelle, 114
 Succession of states, 18
 Successor state, 19
 Suçlu (*guilty*), 357
 Suçluları cezalandırma ve özel kişiler uyumsuzlukları yargılama kuvveti, 196
 Suçsuz (*not guilty*), 357
 Suit, 321
 Suların taksimi hattı, 69
 Summa potestas, 83
 Superposition de deux niveaux etatiques, 153
 Superposition de deux ordres juridiques, 169
 Superposition, 152
 Supremacy of federal law, 169
 Supreme Court of Canada, 179
 Supreme Court of the United States, 160, 179
 Suudi arabistan, 110, 125
 Sübjektif millet anlayışı (*conception subjective de la nation*), 57
 Sübjektif millet anlayışı, 57
 Sülale-i Âli Osman, 112
 Sümer, 44
 Süre, 266
 Sürgünde Çekoslovak Hükümeti, 14
 Sürgünde Polonya Cumhuriyeti Hükümeti, 14
 Sürgündeki hükümetler (*governments-in-exile*), 13
 Swaziland Krallığı, 110
 Système accusatoire, 321
 Système inquisitoire, 321
 Système fédéral, 150
 Système matrimonial, 114
 Système Romano-Germanique, 344
 Şahsî birlik (*personal union, union personnelle*), 139
 Şahsî birlik, 129, 139
 Şart-işlemler (*actes-conditions*), 226
 Şart-işlemler, 226
 Şekli anlamda kanun, 236
 Şekli kriter (*critérium formel*), 228
 Şekli veya organik kriter, 228
 Tabiat hali (*status naturae, state of nature, état de nature*), 38
 Tabii hal, 38
 Tacın irtilahi (*demise of the crown*), 116
 Tacın otomatik intikali, 116
 Taç giyme töreni (*coronation*), 116
 Tahkik sistemi (*système inquisitoire*), 321
 Tahrân İtilafnamesi, 70
 Takdir (*discretionnaire*), 298
 Tali kurucu iktidar, 86
 Tanaiste, 291, 296
 Tanınma (*recognition, reconnaissance*), 12
 Tanrıdan gelmeyen bir iktidar yoktur, 88
 Taoiseach, 262, 277
 Tarihsel materyalizm (*historical materialism, matérialisme historique*), 35
 Taşra teşkilatı, 134
 Tbm başkanlığının tüzel kişilik sıfatından kaynaklanan işlemlerini, 232
 Tbm başkanlığının tüzel kişilik sıfatından, 232
 Tebaa, 49
 Tebalar (*subjects of Russia*), 152
 Tek başına bir makam (*corporation sole*), 293
 Tek biçimlilik ilkesi (*principe d'uniformité*), 166
 Tek devlet, 130
 Tek hâkimli mahkeme (*jurisdiction à juge unique*), 345
 Tek) devlet, 129
 Tek-başlılık (*monocéphalisme*), 243
 Tek-başlılık, 243
 Tekçi yürütme, 128
 Tek-meclisi ve iki-meclisli parlâmentolar, 211
 Tek-meclislilik, 212
 Tekrar yargılama yasağı, 333
 Télédétection, 76
 Téléobservation, 76
 Temsilcilerin azlı (*révocation, recall*), 92
 Temsilî demokrasi (*démocratie représentative*), 92), 94
 Temsilsiz vergi olmaz (*no taxation without representation*) ilkesi, 205
 Temyiz (*cassation, appel*), 342
 Temyiz mahkemesi (*cours de cassation, juge de cassation, court of appeal, appellate courts*), 342
 Teokratik egemenlik teorileri (*théories théocratiques de la souveraineté*), 88
 Terörist, 60
 Terra nullius, 66, 77
 Terra, 8
 Terre, 8
 Territoire maritime, 70
 Territoire terrestre, 68
 Territoire, 65
 Territorial integrity, 63, 77
 Territorial sea, 71
 Territorial sovereignty, 68
 Territorial subsoil, 68
 Territorial, 145, 161
 Territory under water, 70
 Territory, 65
 Teşebbüs kudreti, 241
 Thalweg hattı, 69
 Thegns, 356
 Théorie de la souveraineté nationale, 90
 Théorie de la souveraineté populaire, 93
 Théorie des pouvoirs implicites, 174
 Théories démocratiques de la souveraineté, 90
 Théories théocratiques de la souveraineté, 88
 Theory of implied powers theory, 174
 Theory of national sovereignty, 90
 Theory of popular sovereignty, 93
 Thiers, 120
 Thomas Hobbes, 39
 Three elements theory, 4
 Ticaret mahkemeleri (*tribunaux de commerce*), 349
 Ticaret mahkemesi hâkimi (*juges consulaires*), 349
 Tki uyumsuzlukları (*conflicts d'attributions, conflict of jurisdiction*), 178
 Toprak (*territories*), 151
 Toprak esası, 59
 Trancher, 312
 Treaty establishing a constitution for europe, 143
 Trial courts, 341
 Tribunal fédéral, 179
 Tribunal, 337
 Tribü (boy, kabile, aşiret), 29
 Turhan, 273
 Tutelle administrative, 137
 Tutulmuş adalet (*justice retenue*), 319
 Tuvalu, 49
 Türk anayasalarında egemenlik, 97

- Türkiye ile Suriye Arasında Arazi Mesailinin Kat'i Surette Hallini Mutazammım Antlaşma, 70
- Türkiye'nin sınırları, 69
- Uachtan na eireann*, 249
- Ulus devlet (*nation state*), 64
- Ulusal düzey (*national level*), 152
- Ulusal konsey, 157
- Ulus-altı düzey (*sub-national level*), 153
- Uluslararası Ceza Mahkemesi (*International Criminal Court, Cour pénale internationale*), 81
- Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Antlaşması (*Rome Statute o The International Criminal Court*), 81
- Uluslararası gözetimde mntuka (*internationally supervised district*), 151
- Unauthorised broadcasting*, 75
- Undersecretaries*, 304
- Unification*, 17
- Uniformité*, 166
- Union of the comoros*, 150
- Union réelle*, 141
- Unions d'états*, 139
- Unions of states*, 139
- Unitary state*, 130
- Unité des juridictions*, 343
- Unité du cabinet*, 257
- United Arab Emirates*, 150
- United States of america*, 150
- Upper House*, 214
- Usul-füru (direkt soy, *ligne directe, direct heir*), 113
- Uyuşmazlık (ihtilaf, *litige*), 312
- Uyuşmazlık çözme, 339
- Uyuşmazlık kavramı, 312
- Uyuşturucu kaçakçılığı (*drug trafficking*), 75
- Uzaktan hükmedilebilir; ama ancak yakından idare edilir (*on peut gouverner de loin mais on n'administre bien que de près*), 133
- Uzun parlamento (*long parliament*), 209
- Üç unsur teorisi (*dreielementenlehre, three elements theory*), 4
- Üçüncü derece mahkemeler, 342
- Ülke (*territory, territoire*), 65
- Ülke kazanılması (*acquisition of territory, acquisition du territoire*), 66
- Ülkenin bitişikliği (*contiguity of the territory*), 70
- Ülkenin bölünmezliği (*indivisibilité du territoire*), 131
- Ülkenin bütünlüğü (*intégrité du territoire*), 131
- Ülkenin kısımları, 68
- Ülkesel egemenlik (*territorial sovereignty*), 68
- Üniter devlet (*unitary state, état unitaire*), 130
- Üniter devlet, 129
- Üniter devlet-bileşik devlet, 129
- Üniter devletin idarî teşkilatı, 133
- Üniter devlette yerel yönetimler, 135
- Üretim biçimleri, 35
- Üst derece mahkemesi, 342
- Üst meclis (*chambre haute, upper house*), 214
- Üst üste gelme (*superposition*), 152
- Üst yapı (*superstructure*), 35
- Vacuum*, 115
- Vakıa, *question of fact*, 350
- Vali (*governor*), 167
- Vatana ihanet (*high treason, haute trahison*), 129
- Vatandaşın sadakat ödevi, 59
- Vatandaşlık (*nationality, citizenship, nationalité, citoyenneté*), 59
- Vatandaşlık, 147, 154
- Vatani hizmet tertibinden maaş, 227
- Vatansızlık (*statelessness*), 60
- Vatikan, 49, 66, 106
- Vedel, 124
- Vekâlet (*intérim*), 290
- Vekil hükümet (*interim government*), 275
- Vekil-kral, 117
- Vekil-vali (*lieutenant-governor*), 167
- Venezüela, 154
- Veraset (*hérédité*), 246
- Veraset kuralları, 112
- Veraset veya intikal kuralları (*order of succession*), 113
- Verba volant, scripta manent* (söz uçar, yazı kalır), 329
- Verdict*, 357
- Vere ve dictum*, 357
- Verfassungsgerichtshof Österreich*, 179
- Vergiye muvafakat, 207
- Verilmiş yetki (*attributed power, compétence d'attribution*), 173
- Veto populaire*, 94
- Veto suspensif*, 239
- Viager*, 215
- Vicdanına (*intime conviction*), 322
- Vicdanî delil sistemi, 322
- Vice president of the cabinet*, 279
- Vico, 30
- Victoria, 254
- Vida, 33
- Vivien, 134
- Viyana Andlaşması (9 Haziran 1825 Tarihli), 112
- Vote facultatif*, 93
- Vote obligatoire*, 93
- Walker, 296
- Walpole, 277
- Wantage Code*, 356
- William I, 112
- William III, 254
- Wilson, 30, 284
- With due regard for the results of the general election*, 283
- Withering away of the state*, 36
- Wolff, 193
- World Romani Congress*, 65
- Yang Di-Pertuan Agong*, 119
- Yapıcı güvensizlik önergesi (*constructive vote of no confidence; motion de défiance constructive*), 271
- Yapısal açıdan yargı organının tanımı, 336
- Yargı ayrılığı sistemi, 344
- Yargı birliği (*unité des juridictions*) sistemi, 343
- Yargı birliği ve yargı ayrılığı sistemleri, 343
- Yargı fonksiyonu (*fonction juridictionnelle, judicial function*), 224, 310
- Yargı fonksiyonunun maddî açıdan tanımlanması, 310
- Yargı fonksiyonunun organik açıdan tanımlanması, 314
- Yargı fonksiyonunun tanımı, 310
- Yargı fonksiyonunun yerine getiriş usûlü, 320
- Yargı iktidarı, 87
- Yargı işlemi (mahkeme kararı), 329
- Yargı işlemi kavramının tanımı, 329
- Yargı işlemlerinin (mahkeme kararlarının) sonuçları (etkileri), 331
- Yargı işlemlerinin biçimi, 329
- Yargı kolları, 343
- Yargı kuvveti (*judicial power*), 192
- Yargı organı (*judiciary, judicature, organe juridictionnel, jurisdiction*), 335

- Yargı organı, 335
- Yargı organına karşı bağımsızlık, 352
- Yargı organının dereceli yapısı, 340
- Yargı organlarının aday gösterme işlemleri, 317
- Yargı organlarının başkan seçme işlemleri, 316
- Yargı organlarının iç düzenine ilişkin işlemler, 316
- Yargı organlarının idarî nitelikte bazı işlemleri, 315
- Yargı organlarının kendi idarî personeline ilişkin işlemleri, 315
- Yargı, 309
- Yargılama kuvveti (*puissance de juger*), 196
- Yargılama usulüne hâkim olan ilkeler, 324
- Yargılama yetkisi (*compétence de juger*), 318
- Yargılama yetkisi, 318
- Yargılanmış şeyin otoritesi, 333
- Yargısal işlem (*acte juridictionnel*), 312
- Yarı-doğrudan demokrasi (*démocratie semi-directe*), 94
- Yarı-Salik kanunu (*semi-salicy law*), 114
- Yarışan yasama yetkisi (*concurrent legislative jurisdiction*), 176
- Yarışan yetkiler (*compétences concurrentes; concurrent powers; compétence législative concurrente*), 175
- Yarmak (*trancher*), 312
- Yasa koyucu (*législateur*), 202
- Yasama fonksiyonu - yargı fonksiyonu ayrımı, 230
- Yasama fonksiyonu - yürütme fonksiyon ayrımı, 230
- Yasama fonksiyonu (*fonction législative*), 224
- Yasama iktidarı, 86
- Yasama işlemi (*acte législatif*), 231
- Yasama işleminin tanımı, 231
- Yasama işlemleri, 231
- Yasama işlemlerinin türleri, 233
- Yasama kuvveti (*puissance législative*), 195
- Yasama meclisi (*legislative assembly, assemblée législative*), 202
- Yasama organı (*legislative organ, organe législatif*), 202
- Yasama organı (*organe législatif, legislature; legislative branche*), 166
- Yasama organı, 201
- Yasama organının diğer devlet organlarından ayrılması, 201
- Yasama organının düzenleyici işlemi, 234
- Yasama organının tüzel kişilik sıfatından kaynaklanan işlemleri, 232
- Yasama organının yargı organından ayrılması, 202
- Yasama organının yürütme organından ayrılması, 202
- Yasama yetkisinin asıllığı, 240
- Yasama yetkisinin devredilmezliği, 241
- Yasama yetkisinin genelliği, 239
- Yasama, 201
- Yasamanın güvenine dayanma, 247
- Yaş (kral), 116
- Yaşlılık esası (*order of seniority*), 113
- Yayımlı (*publication*), 238
- Yazılı usul (*procédure écrite*), 327
- Yazılı yargılama usulünün bazı avantajları, 328
- Yazılılık (yazılı usul (*procédure écrite*), 327
- Yazılılık, 328
- Yemin (*oath*), 355
- Yemin yardımcısı (*oath-helpers*), 356
- Yemin, 266
- Yeni genel seçimler, 268
- Yerel yönetimler, 136
- Yersel, 145
- Yetki bölüşümü usulü, 172
- Yetki genişliği, 135
- Yetki paylaşımı (*division of power*), 171
- Yetki paylaşımı (*répartition des compétences; division of powers*), 172
- Yetki uyumsuzluklarının yargısal çözüm yolu, 178
- Yetki yetkisi (*kompetenzkompetenz*), 85
- Yetki/görev ayrımı, 101
- Yorgi, 11
- Yugoslavya, 189
- Yurttaş milliyetçiliği (*civic nationalism*), 65
- Yüce hükümdar (*Yang di-Pertuan Agong*), 119
- Yürütme fonksiyonu (*fonction exécutive*), 224
- Yürütme fonksiyonunun yargı fonksiyonundan ayrılması, 310
- Yürütme fonksiyonunun yasama fonksiyonundan ayrılması, 309
- Yürütme iktidarı, 87
- Yürütme işlemi (*acte exécutive*), 310
- Yürütme işleminin tanımı, 310
- Yürütme işlemleri, 310
- Yürütme işlemlerinin türleri, 311
- Yürütme organı (*organe exécutif, executive branch*), 166, 241.
- Yürütme organına karşı bağımsızlık, 351
- Yürütme organının düzenleme alanı, 313
- Yürütme organının yapısı, 242
- Yürütme organının yargı organından ayrılması, 241
- Yürütme organının yasama organından ayrılması, 241
- Yürütme yetkisi ve görevi, 102
- Yürütmenin göreve gelişi, 246
- Zımni yetkiler teorisi (*théorie des pouvoirs implicites, theory of implied powers theory*), 174
- Zone contiguë, 72
- Zone de pêche, 74
- Zone économique exclusive, 72
- Zorlama gücü, 146
- Zorunlu fesih (*involuntary dissolution*), 17
- Zorunlu oy (*vote obligatoire*), 93